

ΚΟΙΝΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Αθέμιτος Ανταγωνισμός: Η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) με εστίαση στις επιχειρήσεις του τεχνολογικού τομέα».

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΟΡΑΓΚΑ του ΗΡΑΚΛΗ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΒΟΛΗΣ : 31.07.2026

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΔΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ : 2025 – 2026

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κατοχή «θέσης ισχύος» εντός μιας αγοράς αποτελεί διαχρονική επιδίωξη για τις επιχειρήσεις προκειμένου να καταστεί ευκολότερο για τις ίδιες, να αποκομίσουν τα μέγιστα οφέλη εντός μιας ανταγωνιστικής οικονομίας. Σήμερα, η συνθήκη αυτή έχει επιταθεί λόγω της δραστηριοποίησης τεχνολογικών επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση εντός των αγορών της ψηφιακής οικονομίας, η οποία, διαπνεόμενη από τα ρεύματα της αδιάκοπης τεχνολογικής εξέλιξης και προόδου, φέρνει, το πρωτογενές δίκαιο του ανταγωνισμού, αντιμέτωπο με μεγάλες προκλήσεις, συχνά, εντός δύσβατων, νομικά, πεδίων, καλώντας το να αντιμετωπίσει αθέμιτες συμπεριφορές που υιοθετούνται από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες, μεταξύ περιβάλλοντος πολύπλευρων πλατφορμών, συνθηκών «αποτελεσμάτων δικτύου» αλλά και υπέρογκου μεγέθους εξατομικευμένων δεδομένων των χρηστών να συλλέγεται από τις ίδιες, που, εύκολα, μετατρέπονται σε επικερδές προϊόν, δημιουργούν ένα συνονθύλευμα που τα πολυσύνθετα ζητήματα που αναδύει, χρήζουν της συνδρομής ποικίλων δικαϊκών κλάδων για την αποτελεσματική ερμηνεία και ρύθμισή τους. Η παρούσα εργασία, θα επιχειρήσει να τα προσεγγίσει μόνο από νομικής σκοπιάς του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού, οριοθετώντας αρχικά, την έννοια της «δεσπόζουσας θέσης», η οποία θα αποτελέσει επίκεντρο της ανάλυσης, εμβαθύνοντας στις σχετικές διατάξεις του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), νομοθετικό πυρήνα του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού. Σε δεύτερο χρόνο, θα επιχειρήσουμε να χαρτογραφήσουμε, ερμηνευτικά και πρακτικά, την εξελικτική πορεία του δικαίου ελεύθερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να αποτυπωθεί ο τρόπος που αυτό προσαρμόζεται ή αδυνατεί να προσαρμοστεί στις προκλήσεις που θέτουν οι αγορές της ψηφιακής οικονομίας. Προς την ίδια κατεύθυνση, θα μας απασχολήσει και η έκδοση του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 – «Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές (Digital Markets Act)», μια πρόσφατη νομοθετική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης λήψης πρόσθετων νομικών μέτρων για τη ρύθμιση της συμπεριφοράς, των «πυλωρών», των τεχνολογικών επιχειρήσεων με την μεγαλύτερη ισχύ εντός των ψηφιακών αγορών ώστε, εκ παραλλήλου με την προστασία που παρέχει το Άρθρο 102 ΣΛΕΕ, να προληφθούν αντανταγωνιστικές πρακτικές προγενέστερα από την εμφάνισή τους, ανάγκη που αναδύεται έντονα από την ψηφιακή αγορά που μεταβάλλεται με ιλιγγιώδη ρυθμό. Συνολικά, με οδηγό την πρωτογενή και παράγωγη ενωσιακή νομοθεσία καθώς και τις βασικότερες νομολογιακές αποφάσεις που έλαβε το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πορευτούμε ανάμεσα στις σύγχρονες προκλήσεις του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού, αποσκοπώντας, να καταλήξουμε στην αποτελεσματικότερη λύση για την αντιμετώπισή τους, ώστε, να καταστεί εφικτό, οι επιχειρήσεις να απολαμβάνουν, σήμερα και στο μέλλον, τα οφέλη μιας κοινής αγοράς η οποία, διαθέτοντας ισχυρό «νομικό οπλοστάσιο» δικαίου του ανταγωνισμού, θα μάχεται δυναμικά ενάντια στις στρεβλώσεις αυτού και θα διακρίνεται από συνθήκες υγιούς και «ουσιαστικού ανταγωνισμού».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΤΟ ΑΡΘΡΟ 102 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	8
2.1 Το περιεχόμενο του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.....	8
2.2 Προϋποθέσεις εφαρμογής του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ.	9
2.3 «Μεμονωμένη δεσπόζουσα θέση» και «συλλογική δεσπόζουσα θέση» στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	13
3.1 Η έννοια του όρου «δεσπόζουσα θέση» και η κατοχή αυτής.	13
3.2 Παράγοντες θεμελίωσης της κατοχής δεσπόζουσας θέσης.	16
3.3 Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης.....	17
3.4 Οριοθέτηση της «σχετικής αγοράς» - Η «σχετική αγορά προϊόντος».....	19
3.5 Η οριοθέτηση της «σχετικής γεωγραφικής αγοράς».	19
3.6 Η οριοθέτηση της «σχετικής χρονικής αγοράς».....	20
3.7 Ο προσδιορισμός της «σχετικής αγοράς» στην τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης και η σημασία της.	21
3.8 Ο προσδιορισμός της «σχετικής αγοράς» στις ψηφιακές πλατφόρμες.	23
3.9 Η χρήση «του ελέγχου SSNIP» στον ορισμό της σχετικής αγοράς.....	24
3.10 Η χρήση «του ελέγχου SSNDQ» στον ορισμό της σχετικής αγοράς στις ψηφιακές πλατφόρμες.	27
3.11 Ο ρόλος των μεριδίων αγοράς στην τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης.	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	30
4.1 Η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης του άρθρου 102 ΣΛΕΕ στην νομολογία των ενωσιακών Δικαστηρίων.	30
4.2 Η υπόθεση T-201/04 - «Microsoft Corporation κατά της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».....	34
4.3 Η υπόθεση C-413/2014 P - «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής».	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	40

5.1 Καταχρηστικές πρακτικές των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση για τον αποκλεισμό ανταγωνιστών.	40
5.2 Η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην καλύτερη κατανόηση συμπεριφορών αποκλεισμού ανταγωνιστών από επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση.	42
5.3 Η αλληλεπίδραση των θεωρητικών κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την νομολογιακή πράξη του Δικαστηρίου.	43
5.4 Οι διαφορετικές οπτικές περί ανταγωνιστικής διαδικασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.47	
5.5 Το κριτήριο του «Εξίσου Αποτελεσματικού Ανταγωνιστή» στην αξιολόγηση των καταχρηστικών συμπεριφορών αποκλεισμού.	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2022/1925 « (ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ)».....	52
6.1 Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 και η κανονιστική ρύθμιση των ψηφιακών πλατφορμών.	52
6.2 Οι «βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας» και η σημασία τους.....	54
6.3 Η προστασία των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/2161 ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ..	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ	60
8.1 Η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από τις επιχειρήσεις στις ψηφιακές αγορές.....	60
8.2 Οι επιμέρους διαστάσεις της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσεις στις ψηφιακές αγορές.	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – ΕΠΙΛΟΓΟΣ	69
ΛΙΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ανταγωνισμός, ως έννοια που αναφέρεται «στην οικονομική οργάνωση μιας κοινωνίας»,¹ δεν δύναται να υφίσταται εκτός «του περιβάλλοντος μιας αγοράς»,² όπως αντίστοιχα, και μια αγορά, που πάγια διαμορφώνεται βάσει «των νόμων της προσφοράς και της ζήτησης»,³ δεν δύναται να λειτουργεί ομαλά, και άνευ στρεβλώσεων, ήτοι χωρίς παρεμβάσεις του κράτους ή ιδιωτών,⁴ παρά εντός συνθηκών «ελεύθερου ανταγωνισμού»,⁵ οι οποίες διασφαλίζουν την ύπαρξη ενός περιβάλλοντος κατάλληλου για την απρόσκοπτη ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας και στο οποίο, για κάθε ενδιαφερόμενο, η πρόσβαση είναι ανεμπόδιστη,⁶ χαρακτηριστικά τα οποία, εν τέλει, ωφελούν τους καταναλωτές,⁷ επιτρέποντάς τους, λόγω της ύπαρξης πολλαπλών εναλλακτικών επιλογών εντός της αγοράς⁸ και γενικότερων συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού,⁹ να αποκτούν τα εκάστοτε επιθυμητά αγαθά και υπηρεσίες σε βελτιωμένη «τιμή και ποιότητα»¹⁰ αλλά και στην πιο πρόσφατη χρονολογικά και προηγμένη τεχνολογικά, εκδοχή τους.¹¹

Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, στο εθνικό μας δίκαιο, αποτελεί μέρος του *stricto sensu* νοούμενου δικαίου του ανταγωνισμού¹² και εστιάζει στον τρόπο¹³ που ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις εντός μιας οικονομίας, και ειδικότερα, όταν ο ανταγωνισμός φθάνει να ασκείται σε βαθμό που αγγίζει τα όρια της υπερβολής,¹⁴ ενσωματώνοντας ενέργειες που έρχονται «σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη, ήτοι των αντιλήψεων περί κοινωνικής ηθικής των σωστά, δίκαια και λογικά σκεπτόμενων

¹ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 1

² Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3

³ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3

⁴ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 7

⁶ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁷ Βλ. σχετικά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §5 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις» και επίσης βλ. σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁸ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁹ Βλ. σχετικά: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §5

¹⁰ Βλ. Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.9 καθώς και ομοίως σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §5

¹¹ Βλ. σχετικά: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §5

¹² Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

¹³ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τζουγανάτος, Δ. «Α. Εισαγωγικά», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 171

¹⁴ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

ανθρώπων, που επικρατούν σε δεδομένο τόπο και χρόνο».¹⁵ Από κοινού με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού συνθέτουν το πλαίσιο των κανόνων του ελληνικού δικαίου του ανταγωνισμού και αποσκοπούν συλλογικά, και μέσω της αμοιβαίας, ισότιμης επίδρασής τους,¹⁶ στη διαφύλαξη του δικαιώματος των επιχειρήσεων να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, χωρίς εμπόδια, εντός του τομέα του εμπορίου.¹⁷ Το «δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού»¹⁸ της Ευρωπαϊκής Ένωσης οικοδομείται πρωτογενώς, επί των άρθρων 101 – 109 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και εξελικτικά, προστέθηκαν σε αυτό επιπλέον νομοθετήματα¹⁹ «παράγωγου δικαίου»²⁰ (ενωσιακοί Κανονισμοί, Οδηγίες και Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής),²¹ διαμορφώνοντας το βασικό ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού.²²

Η θεματική που πραγματεύεται η παρούσα διπλωματική εργασία αναφέρεται στις επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση στην εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον τομέα της τεχνολογίας, και έγκειται στον εντοπισμό μη θεμιτών συμπεριφορών που υιοθετούνται εκ μέρους των συγκεκριμένων επιχειρήσεων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού όπως αυτές αναπτύσσονται, ειδικότερα, στο άρθρο 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), στα σημεία α) – δ) αυτού²³ και τις οποίες διατάξεις πρόκειται να εξετάσουμε διεξοδικότερα στη συνέχεια. Περαιτέρω, επιθυμώντας να προσδιορίσουμε στενότερα τις επιχειρήσεις του τεχνολογικού

¹⁵ Φεφές, Μ. 2025, *Εισαγωγή στο Δίκαιο*, «Εμπορικό Δίκαιο – Ε. Εμπορική και βιομηχανική ιδιοκτησία– 7) Αθέμιτος Ανταγωνισμός», σελ. 116

¹⁶ Βλ. Τζουγανάτος, Δ. «Ε. Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2020, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού (Ουσιαστικό δίκαιο του Ελεύθερου ανταγωνισμού)*, 1^{ος} τόμος, σελ. 196, όπου διατυπώνεται η άποψη ότι οι όποιες αντιθέσεις μεταξύ αθέμιτου και ελεύθερου ανταγωνισμού θα πρέπει να συγκεράζονται με σκοπό την αποφυγή ανισορροπιών εις βάρος του ελεύθερου ανταγωνισμού μέσω της επεκτατικής νομικής ερμηνείας των κανόνων του αθέμιτου, για τις περιπτώσεις που δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη.

¹⁷ Τζουγανάτος, Δ. «Ε. Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2020, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού (Ουσιαστικό δίκαιο του Ελεύθερου ανταγωνισμού)*, 1^{ος} τόμος, σελ. 196

¹⁸ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 17

¹⁹ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

²⁰ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 17

²¹ Βλ. σχετικά διεξοδική αναφορά των συγκεκριμένων νομοθετημάτων, σε : Δρυλλεράκης, Ι. 2022, *Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού, «Πίνακας βασικών ενωσιακών κειμένων περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»*, σελ. 299 - 305

²² Βλ. περί βασικής νομοθεσίας που απαρτίζει το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 17 – σελ. 18, καθώς και διεξοδικά σε: Δρυλλεράκης, Ι. 2022, *Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 299 - σελ. 305

²³ Βλ. αναλυτικά τα οριζόμενα στις διατάξεις του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ, σημεία α) - δ) σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016

κλάδου οι οποίες εμπίπτουν εντός του εύρους ενδιαφέροντος της παρούσας εργασίας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε, κατά κύριο λόγο, σε επιχειρήσεις όπως: Google (σήμερα Alphabet),²⁴ Apple, Amazon, Microsoft και Meta,²⁵ οι οποίες αποτελούν τις σημαντικότερου μεγέθους επιχειρηματικές οντότητες που δραστηριοποιούνται εντός της ψηφιακής αγοράς.²⁶ Ειδικότερα, έχουν καταγραφεί ως επιχειρήσεις κατέχουσες «υπερδεσπόζουσα θέση»,²⁷ ή «συντριπτική δεσπόζουσα θέση (super-dominance)»²⁸ και ως τέτοιες, νοούνται επιχειρήσεις που κατέχουν πολύ μεγάλο «μερίδιο αγοράς»,²⁹ (όπως μεγέθους του 80%)³⁰ και πολύ μικρό ανταγωνισμό στον κλάδο δραστηριοποίησής τους, ενώ, ταυτόχρονα, υφίσταται αυξημένη δυσκολία εισόδου νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον ίδιο κλάδο, εξαιτίας της παρουσίας των εν λόγω επιχειρήσεων.³¹ Επιπρόσθετα, εκ της «θέσης σημαντικής ισχύος τους»,³² είθισται να ωθούνται σε συμπεριφορές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, προκειμένου να τη διατηρήσουν, παρότι, υφίσταται δέσμευση των συγκεκριμένων επιχειρήσεων³³ ή, υπό διαφορετική διατύπωση, «ιδιαίτερη ευθύνη»³⁴ αυτών να μην

²⁴Από 02/10/2015 η εταιρεία Alphabet Inc. κατέχει το σύνολο (100%) των μετοχών της Google LLC και είναι η μητρική της εταιρεία. Βλέπε σχετική αναφορά σε Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 3, σελ. 3

²⁵Βλ. σχετική αναφορά των συγκεκριμένων επιχειρήσεων στο πλαίσιο ενδιαφέροντός μας, σε : Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 42 καθώς επίσης και σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 511

²⁶Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 511

²⁷Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 42

²⁸Βλ. αναλυτικά για τον όρο αυτό σε : Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε: Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 517 καθώς και σχετική αναφορά σε : Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*

²⁹Βλ. σχετική αναφορά για το συσχετισμό μεγάλου «μεριδίου αγοράς» και εδραίωση δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης σε: Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 41, και σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §15 Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

³⁰Βλ. σχετική αναφορά σε : Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³¹Βλ. Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. Επιπρόσθετα, βλ. αναφορικά με τις παραμέτρους επί των οποίων αξιολογείται η κατοχή δεσπόζουσας θέσης σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §11 και §12 Ανακοίνωσης της Επιτροπής και επίσης βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 8 και Σημείο 9α

³²Βλ. σχετικά με τον όρο αυτό σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 195

³³Βλ. σχετικά σε : Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³⁴Βλ. σχετική αναφορά σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 511

το πράττουν,³⁵ όπως έχει καταδειχθεί μέσω της ενωσιακής νομολογίας.³⁶ Περαιτέρω, οι προαναφερθείσες επιχειρήσεις, επί τη βάσει διαφόρων χαρακτηριστικών που πρέπει να συγκεντρώνουν, πέραν της ισχυρής οικονομικής παρουσίας στις ψηφιακές αγορές,³⁷ έχουν χαρακτηριστεί ως επιχειρήσεις «πυλωροί»³⁸ (gatekeepers)³⁹ ή διαφορετικά «ρυθμιστές πρόσβασης»⁴⁰ και ως τέτοιες⁴¹ κατέχουν και τη δυνατότητα να καθορίζουν την πρόσβαση ή την αποτροπή της πρόσβασης, τρίτων μερών (χρηστών για επαγγελματικούς σκοπούς ή καταναλωτών)⁴² σε «άλλες πλατφόρμες, υπηρεσίες ή και άλλους χρήστες»,⁴³ συνολικά, λόγοι για τους οποίους θα επιχειρήσουμε να εμβαθύνουμε στη σύγχρονη επιχειρηματική συμπεριφορά αυτών των επιχειρήσεων, με σκοπό να αναδείξουμε τις ειδικότερες καταχρηστικές εμπορικές πρακτικές που υιοθετούνται από πλευράς τους, στη βάση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που διακρίνουν τις ψηφιακές αγορές, επιθυμώντας να εξυπηρετήσουν, με τον ευνοϊκότερο δυνατό τρόπο, τα συμφέροντά τους, έστω κι αν αυτό συνεπάγεται την υιοθέτηση μη θεμιτών συμπεριφορών, που, είτε περιορίζουν τον ανταγωνισμό,⁴⁴ είτε βλάπτουν το πνεύμα δικαιοσύνης που πρέπει να διαπνέει τις εμπορικές συναλλαγές⁴⁵ και κατ' επέκταση, την κοινή αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁶ αλλά και τους Ευρωπαίους καταναλωτές,⁴⁷ η οικονομική ελευθερία των

³⁵Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

³⁶Βλ. σχετική αναφορά περί ενωσιακής νομολογίας σε: Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 81 και βλ. σχετική αναφορά της άποψης αυτής των ενωσιακών Δικαστηρίων για τις επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση, ενδεικτικά, σε απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «NV Nederlandsche Banden - Industrie Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» υπ' αριθμ. C-322/81 της 09.11.1983, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 57, σελ. 3511 καθώς και σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 135.

³⁷Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 καθώς και Άρθρο 3 §1 σημείο α και §2 σημείο α

³⁸Βλ. σχετική αναφορά ότι πρόκειται για επιχειρήσεις που είναι «πυλωροί» σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 508 και σε : Κυριακωννάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 41

³⁹Κυριακωννάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 41

⁴⁰Κυριακωννάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 41

⁴¹Βλ. αναλυτικότερα περί «ορισμού των πυλωρών» σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 30, Άρθρο 3 §1 και §2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)»

⁴²Κυριακωννάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*

⁴³Κυριακωννάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 42

⁴⁴ Βλ. σχετικά αναλυτικά αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2 σε: Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁵Βλ. σχετικά αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2 σε: Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁶Βλ. σχετική αναφορά σε: Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 7 Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁷Βλ. σχετικά αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2 σε: Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

οποίων περιορίζεται σημαντικά υπό συνθήκες αδιαφάνειας και καταχρηστικών συμπεριφορών.⁴⁸

Ο ρόλος της νομολογίας των ενωσιακών Δικαστηρίων, ήτοι του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁹ θα είναι εξέχουσας σημασίας στην προσπάθεια αυτή, τόσο αναφορικά με την κατανόηση των περιπτώσεων που κρίθηκε ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου τεχνολογίας με θέση «σημαντικής ισχύος»⁵⁰ στις ψηφιακές αγορές εκμεταλλεύτηκαν καταχρηστικά, τη δεσπόζουσα θέση τους, και με ποιόν τρόπο, αλλά, πρωταρχικά, για το πως ορίσθηκαν ως επιχειρήσεις κατέχουσες δεσπόζουσα θέση, όχι από απόψεως στηριζόμενης επί της «κατοχής μονοπωλίου»,⁵¹ αλλά «της κατοχής σημαντικής ισχύος»,⁵² εντός μιας αγοράς, αντικείμενο το οποίο αποδεικνύεται να εμφανίζει, πρακτικά, υψηλό βαθμό δυσκολίας.⁵³ Από οικονομικής σκοπιάς, μια επιχείρηση που καταφέρνει να αυξάνει τις τιμές της πάνω από το όριο του επιπέδου τιμών των ανταγωνιστών της, χωρίς αυτό να έχει αντίκτυπο στον όγκο πωλήσεων της με ελάττωσή αυτού, επαρκεί ως διαπίστωση για να θεωρηθεί ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση κατέχει⁵⁴ «αποτελεσματική μονοπωλιακή ισχύ»⁵⁵ και, κατ' επέκταση, δεσπόζουσα θέση εντός μιας αγοράς.⁵⁶ Ωστόσο, η θεωρία αυτή δεν καθορίζει την «ειδοποιό διαφορά» που μετατρέπει «την ισχύ που κατέχει μια επιχείρηση εντός μιας αγοράς (market power), σε ισχύ μονοπωλίου»⁵⁷ στην αγορά, ώστε η εν λόγω έννοια να μπορεί να προσδιορισθεί με επαρκή βεβαιότητα και από νομικής απόψεως, προκειμένου να συμπεριληφθεί στις διατάξεις του δικαίου ανταγωνισμού.⁵⁸ Επιπρόσθετα, πρέπει να επισημανθεί, ότι το ενωσιακό δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού δεν εμφανίζεται να έχει αποδεχθεί την ως άνω θεωρία αλλά τείνει περισσότερο προς την άποψη σχετικής διερεύνησης, πρωταρχικά, της «ισχύος»⁵⁹ που έχει αποκτήσει μια επιχείρηση εντός μιας αγοράς και κατά δεύτερο

⁴⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴⁹Βλ. σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», σημείο 12, αναφορά σε επιμέρους διάκριση των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁵⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.195

⁵¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.195

⁵²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.195

⁵³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.195

⁵⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.196

⁵⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.196

λόγο, ⁶⁰ της «στρατηγικής ισχύος» ⁶¹ αυτής, μη αξιολογούμενων όποιων αποτελεσμάτων επίδρασης της επιχείρησης εντός των αντίστοιχων αγορών δραστηριοποίησής της, ⁶² συνθήκες οι οποίες δημιουργούν την ανάγκη, ο όρος «επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση» ⁶³ που διατυπώνεται στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ, να έχει τη συνδρομή και την καθοδήγηση των ενωσιακών δικαστικών αποφάσεων προκειμένου να καταστεί εφικτός ο προσδιορισμός του με μεγαλύτερη σαφήνεια. ⁶⁴ Επιπλέον, η νομολογία των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα φανεί πολύ χρήσιμη και ως προς την αντίληψη του τρόπου με τον οποίο σκέφτηκαν για να ορίσουν τη «σχετική αγορά» ⁶⁵ επί της οποίας κυριαρχούν ως δεσπόζουσες οι εν λόγω επιχειρήσεις, εγχείρημα στο οποίο μπορεί να συμβάλλει και η Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 22.02.2024 περί «Ορισμού της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», ⁶⁶ στην οποία παρατίθενται αναλυτικά οδηγίες για την μέθοδο που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό «της έννοιας του ορισμού της αγοράς» ⁶⁷ καθώς και για την αξιολόγηση «της σχετικής ανταγωνιστικής ισχύος των επιχειρήσεων» ⁶⁸ στο πλαίσιο της προσπάθειας συμμόρφωσης αυτών με τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. ⁶⁹ Πολύτιμη επίσης, θα είναι, όπως αρχικά αναφέρθηκε, η συνδρομή του πρωτογενούς δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού, ήτοι της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και ειδικότερα του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, όπως και της «Πράξης για τις Ψηφιακές Αγορές», ⁷⁰ που αποτελεί ένα, πολύ βασικό και ουσιώδους σημασίας, εκ των πρόσφατων ενωσιακών νομοθετημάτων, ⁷¹ το οποίο θα υποστηρίξει τη διερεύνησή μας, καθώς πρόκειται για

⁶⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁶¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.196

⁶²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁶³Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016 αναλυτικά τα οριζόμενα στις διατάξεις του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ, σημεία α) - δ)

⁶⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁶⁵ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 12

⁶⁶Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024

⁶⁷Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 1.1.1

⁶⁸Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 1.1.2

⁶⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 1.1.1

⁷⁰Βλ. σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, τον Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», σελ. 1 – 66.

⁷¹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2024, *Δίκαιο Ανταγωνισμού & προστασίας καταναλωτή*, σελ.VII

τον Κανονισμό που θεσπίστηκε με σκοπό να διασφαλίσει μέσω ενός ενιαίου νομικού πλαισίου «διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα»⁷² από απόψεως ανταγωνισμού, προς όφελος τόσο των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων όσο και των καταναλωτών, κυρίως όπου υπάρχουν επιχειρήσεις «πυλωροί»,⁷³ εντός της κοινής αγοράς.⁷⁴

Η σημασία όλων των προαναφερθέντων στοιχείων είναι θεμελιώδης για το θέμα που ερευνάται και αποτελούν επιμέρους συστατικά στοιχεία για την τεκμηρίωση της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης τους, από τις μεγάλες επιχειρήσεις του τεχνολογικού τομέα, οι οποίες δραστηριοποιούνται εντός περιβάλλοντος ψηφιακής οικονομίας, που, αφενός, διακρίνεται από ιδιόζουσες συνθήκες,⁷⁵ αφετέρου τείνει να μεταβάλλεται αδιάκοπα, αποδεικνύοντας ότι καθίσταται αναγκαία και η συνεχής προσαρμογή και του συναφούς νομικού πλαισίου,⁷⁶ προκειμένου το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις νέες απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα, την ύπαρξη πνεύματος δικαιοσύνης και διαφάνειας στις σύγχρονες διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, τις, χαρακτηριζόμενες, έντονα, από πολυσυνθετότητα.⁷⁷

⁷²Βλ. αναλυτικότερα Άρθρο 1 §1, σελ. 27 Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022

⁷³Στην αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, δίνεται το γενικότερο πλαίσιο της έννοιας του «πυλωρού».

⁷⁴Βλ. Άρθρο 1 §1 και §2 Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022

⁷⁵Βλ. αναλυτικότερη αναφορά σε επιμέρους παραμέτρους που πρέπει να συνεκτιμούνται στην περίπτωση επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες σε τρίτους μέσω χρήσης ψηφιακής πλατφόρμας προκειμένου να θεωρηθούν «πυλωροί», σε αιτιολογικές σκέψεις υπ' αριθμ. 20 - 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁷⁶Βλ. σχετικά αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 22 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁷⁷Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, Θεσμοί, Διακυβέρνηση και Πολιτικές της Ε.Ε.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΤΟ ΑΡΘΡΟ 102 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

2.1 Το περιεχόμενο του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεμελιώνεται στις διατάξεις των άρθρων 101 – 109 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)⁷⁸ και αποτελεί «πρωτογενές δίκαιο»⁷⁹ που εφαρμόζεται άμεσα⁸⁰ από τα κράτη μέλη, και υπερισχύει του εγχώριου δικαίου ανταγωνισμού.⁸¹

Το άρθρο 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ),⁸² στο οποίο επικεντρώνεται το ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας, αποτυπώνει τη δεύτερη θεμελιακή αρχή του ενωσιακού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού,⁸³ η οποία αναφέρεται «στον έλεγχο της μονομερούς καταχρηστικής συμπεριφοράς»⁸⁴ εκ μέρους δεσπόζουσας επιχείρησης εντός μιας αγοράς.⁸⁵ Ειδικότερα, τα οριζόμενα στο Άρθρο 102 ΣΛΕΕ αποτελούν απαγορεύσεις, στο περιεχόμενο των οποίων διατυπώνεται ρητά, ότι: «Είναι ασυμβίβαστη με την εσωτερική αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της εσωτερικής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της».⁸⁶ «Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως : α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διαθέσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημιά των καταναλωτών, γ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε

⁷⁸Βλ. αναλυτική παράθεση των διατάξεων των άρθρων 101 – 109 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθμ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88-92

⁷⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 17

⁸⁰Βλ. αναλυτικότερα σχετικά σε : Κοτσίρης, Λ. 2012, *Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο*, σελ.88 – σελ.89 και σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁸¹ Βλ. Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 17 και σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 183-184

⁸²Βλ. αναλυτικά διατάξεις Άρθρου 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 της ΣΕΚ) σε επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88

⁸³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁸⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 19

⁸⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁸⁶Πρόκειται για την αναλυτική αποτύπωση των διατάξεων του Άρθρου 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 της ΣΕΚ) ως αναγράφονται στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88. Ομοίως βλ. παράθεση αυτών και σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 399

μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, και δ) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, προσθέτων παροχών, που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών».⁸⁷

2.2 Προϋποθέσεις εφαρμογής του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, συνάγεται ότι θα πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες τέσσερις προϋποθέσεις για να τεθεί σε εφαρμογή ο απαγορευτικός χαρακτήρας του άρθρου 102 ΣΛΕΕ : ⁸⁸ η εμπλεκόμενη ή εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, να κατέχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸⁹ ή σε μέρος αυτής που το μέγεθός του κρίνεται «σημαντικό», ⁹⁰ και «να εκμεταλλεύονται με τρόπο καταχρηστικό»⁹¹ την ισχύ της δεσπόζουσας θέσης τους, και ο τρόπος αυτός να έχει αντίκτυπο στο εμπόριο που πραγματοποιείται εντός της αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁹² Εύλογα λοιπόν, συνάγεται ότι ο ενωσιακός νομοθέτης, απευθυνόμενος στις επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά, ορίζει ότι δεν επιτρέπεται, στην προσπάθεια διασφάλισης των ιδιωτικών τους συμφερόντων, να δημιουργούν εμπόδια σε νέες επιχειρήσεις που επιθυμούν να εισέλθουν στην κοινή αγορά,⁹³ «περιορίζοντας τον ανταγωνισμό ή παρεμποδίζοντάς τον».⁹⁴ Τέτοιου είδους φαινόμενα πρέπει να εκλείψουν από την εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ⁹⁵ διότι αντίκεινται στο πνεύμα των θεμελιωδών ελευθεριών που τη διακρίνουν.⁹⁶ Συνεπώς, με στόχο οι, λιγότερο ισχυρές, «ανταγωνιστικές επιχειρήσεις καθώς και οι καταναλωτές»,⁹⁷ να μην καταστούν δέσμιοι των επιχειρηματικών συμφερόντων των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση, αλλά και προκειμένου να

⁸⁷Πρόκειται για την αναλυτική αποτύπωση των διατάξεων του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 82 της ΣΕΚ) ως αναγράφονται στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88. Ομοίως βλ. παράθεση αυτών και σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 399

⁸⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 193

⁸⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁹⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 193

⁹¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 193

⁹²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁹³Βλ. Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

⁹⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 64. Ομοίως, βλ. αναλυτικότερα περί ειδικότερης διάκρισης «περιορισμού του ανταγωνισμού» σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 64

⁹⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

⁹⁶Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 223 -224

⁹⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

αποτραπεί η συσσώρευση και «η καταχρηστική εκμετάλλευση απεριόριστης οικονομικής δύναμης»⁹⁸ από ολίγους, κρίνεται αναγκαία η εξάλειψη τέτοιων περιπτώσεων μέσω της λήψης νομοθετικών μέτρων, αλλά και ως η μόνη αποτελεσματική μέθοδος,⁹⁹ διότι μια επιχείρηση που δύναται να λαμβάνει επιχειρηματικές αποφάσεις ανεπηρέαστη από την εμπορική συμπεριφορά των ανταγωνιστικών της επιχειρήσεων, αφενός, κατέχει δεσπόζουσα θέση η οποία είναι θέση «οικονομικής ισχύος»,¹⁰⁰ και εξαιτίας αυτής της ανεξαρτησίας στη δράση της, εξαλείφεται ταυτόχρονα, όποια πιθανότητα αποκατάστασης του ελεύθερου ανταγωνισμού μέσω της οδού των δυνάμεων αυτορρύθμισης της αγοράς.¹⁰¹

Επανερχόμενοι στην ανάλυση των επιμέρους διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, αξιόλογο είναι να αναφερθεί ότι στα οριζόμενα σε αυτές εμπίπτουν οι περιπτώσεις επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν δεσπόζουσα θέση εντός των αγορών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η εμπορική τους δραστηριότητα έχει αντίκτυπο στο εμπόριο της ενωσιακής αγοράς.¹⁰² Επιπλέον, παρότι δεν υπάρχει αναφορά στην νομολογία που να προσδιορίζει με ακρίβεια την έκταση¹⁰³ που το άρθρο 102 ΣΛΕΕ ορίζει ως «σημαντικό τμήμα της εσωτερικής αγοράς»¹⁰⁴ και επί του οποίου πρέπει να κυριαρχεί μια επιχείρηση κατέχοντας δεσπόζουσα θέση για να μην αντιβαίνει τις διατάξεις του, δεν είναι παράτολμο να υποτεθεί, ότι ως τέτοιας έκτασης αγορά νοείται¹⁰⁵ αυτή που «καταλαμβάνει ολόκληρη την επικράτεια ενός κράτους μέλους»,¹⁰⁶ παρότι τα κράτη μέλη που απαρτίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση σήμερα είναι πολύ περισσότερα από τον αριθμό εκείνων από τα οποία απαρτιζόταν όταν

⁹⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

⁹⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

¹⁰⁰Βλ. σχετικά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. Ομοίως, βλ. σχετική αναφορά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής», Σημείο 10. Πρόκειται για θέση του ΔΕΚ στην Απόφαση της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 38 καθώς στην Απόφαση τη 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 65

¹⁰¹Βλ. αναλυτικότερα σχετικά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3.

¹⁰²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. Επίσης βλ. ρητή διατύπωση διατάξεων Αρθρου 102 ΣΛΕΕ σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88

¹⁰³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 208

¹⁰⁴Βλ. διατύπωση διατάξεων Αρθρου 102 ΣΛΕΕ σε: επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88

¹⁰⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

¹⁰⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209

συστάθηκε αρχικά.¹⁰⁷ Επί τη βάσει των αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνάγεται το συμπέρασμα ότι θα πρέπει κάθε περίπτωση να εξετάζεται μεμονωμένα, και να σταθμίζονται οι επιμέρους παράμετροι που την εξειδικεύουν, προκειμένου να κριθεί εάν η έκταση ενδιαφέροντος αποτελεί ή όχι «σημαντικό τμήμα της εσωτερικής αγοράς»¹⁰⁸ κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ.¹⁰⁹

2.3 «Μεμονωμένη δεσπόζουσα θέση» και «συλλογική δεσπόζουσα θέση» στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Μια σύντομη αναφορά πρέπει να γίνει και στο γεγονός ότι τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ αναφέρονται πρωταρχικά, στη δεσπόζουσα θέση που έχει αποκτήσει μια επιχείρηση,¹¹⁰ εντός συγκεκριμένης αγοράς ή αγορών,¹¹¹ οπότε γίνεται αναφορά σε «μεμονωμένη δεσπόζουσα θέση»,¹¹² αλλά δύναται να επεκταθούν οι περιορισμοί που επιβάλλει το άρθρο 102 ΣΛΕΕ και σε δεσπόζουσα θέση που κατέχεται από μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων,¹¹³ οπότε αναφερόμαστε σε «συλλογική δεσπόζουσα θέση»,¹¹⁴ έννοια η οποία προέκυψε μέσω των αποφάσεων του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φαίνεται να αφορά περισσότερο αγορές που επικρατεί «ολιγοπώλιο».¹¹⁵ Εντός μιας αγοράς αυτής της δομής και εφόσον καθεμία από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις δεν ενεργεί ανταγωνιστικά προς τις υπόλοιπες, ενώ, επιπρόσθετα, οι ίδιες δεν εκτίθενται σε «αποτελεσματικό εξωτερικό ανταγωνισμό από τρίτες επιχειρήσεις»,¹¹⁶ τότε μπορεί να γίνει αναφορά σε κατοχή «συλλογικής δεσπόζουσας θέσης»¹¹⁷ από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

¹⁰⁷Βλ. σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 209

¹⁰⁸Βλ. διατύπωση διατάξεων Αρθρου 102 ΣΛΕΕ σε: επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σελ. 88

¹⁰⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού

¹¹⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού

¹¹¹Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 4 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις».

¹¹²Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 4 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

¹¹³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 198

¹¹⁴Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 4 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 198

¹¹⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 198

¹¹⁶Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α. 2018, Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας, «1.1 Συλλογική Δεσπόζουσα Θέση», σελ. 432

¹¹⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 198

Νομολογιακά,¹¹⁸ η «συλλογική δεσπόμενη θέση»¹¹⁹ υφίσταται όταν ένας αριθμός επιχειρηματικών οντοτήτων που δεν συνδέονται μεταξύ τους, συμπεριφέρονται, ταυτόχρονα, με όμοιο τρόπο και επωφελούνται αμοιβαία¹²⁰ από «ένα πλεονέκτημα, βάσει της ύπαρξης νομικών ή οικονομικών ή εμπορικών δεσμών, όπως επί παραδείγματι, από ένα τεχνολογικό προβάδισμα, βάσει άδειας εκμετάλλευσής του»,¹²¹ ή λόγω ύπαρξης κάποιας σύμβασης,¹²² γεγονός που επιτρέπει στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις να ενεργούν σε αξιόλογη έκταση, χωρίς να επηρεάζονται από τις πράξεις των επιχειρήσεων με τις οποίες ανταγωνίζονται ούτε και από τις επιλογές του καταναλωτικού κοινού,¹²³ είτε αυτό αποτελεί μέρος της πελατείας τους είτε όχι.¹²⁴

¹¹⁸ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 198

¹¹⁹ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 198

¹²⁰ Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α. 2018, *Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*

¹²¹ Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α. 2018, *Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*, «1.1 Συλλογική Δεσπόμενη Θέση», σελ. 432

¹²² Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

¹²³ Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α. 2018, *Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*

¹²⁴ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

3.1 Η έννοια του όρου «δεσπόμενη θέση» και η κατοχή αυτής.

Η έννοια της «δεσπόμενης θέσης» που κατέχει μια επιχείρηση εντός μιας αγοράς, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στην υπόθεση United Brands υπ' αριθμ. C-27/76 της 14.02.1978, Σκέψη 65,¹²⁵ ορίστηκε ως «η θέση οικονομικής ισχύος που κατέχει μια επιχείρηση, η οποία της επιτρέπει να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην οικεία αγορά»,¹²⁶ ταυτόχρονα, «παρέχοντάς της τη δυνατότητα να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, με τρόπο ανεξάρτητο ως προς τους ανταγωνιστές και τους πελάτες της και τελικώς τους καταναλωτές».¹²⁷ Σύμφωνα με την ως άνω νομολογιακή ερμηνεία του ΔΕΚ,¹²⁸ που χρονολογείται το έτος 1978,¹²⁹ κρίθηκε, και αυτό εξακολούθησε να αποφαίνεται ομοίως, σε σταθερή βάση,¹³⁰ ότι νοείται ως «επιχείρηση με δεσπόμενη θέση, η επιχείρηση που διαθέτει ανεξάρτητη δράση και είναι μη ελέγξιμη από τον ανταγωνισμό»¹³¹ καθώς επίσης, κι ότι είναι βαρυσήμαντη, για τον χαρακτηρισμό μιας επιχείρησης ως δεσπόμενης, «η ικανότητά της να δρα ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές της»,¹³² γεγονός που αποτελεί τον νοηματικό θεμέλιο λίθο του όρου «δεσπόμενη θέση»¹³³ και αποδεικνύει την «απόλυτη ή σχεδόν απόλυτη ελευθερία

¹²⁵Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 65, όπου το ΔΕΚ διατυπώνει τον ορισμό της έννοιας «δεσπόμενη θέση επιχείρησης» και ομοίως, βλ. αναφορικά με τη διατύπωση του ίδιου ορισμού σε : Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 91

¹²⁶Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 65

¹²⁷Βλ. σε Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 65 σχετικά με τη διατύπωση ορισμού από το ΔΕΚ της έννοιας «δεσπόμενη θέση επιχείρησης». Ομοίως, αναφορικά με τη διατύπωση του ίδιου ορισμού βλ. σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 197. Επίσης, ομοίως σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

¹²⁸Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού* και σε : Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*

¹²⁹Βλ. σε: Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 91, σχετική αναφορά στην υπόθεση 27/76 “United Brands” για την οποία το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) έλαβε την απόφαση της 14.02.1978

¹³⁰Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*

¹³¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 198

¹³²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 196

¹³³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

οικονομικής και εμπορικής δράσης της»¹³⁴ καθώς και την κυριαρχική ισχύ αυτής της επιχείρησης να δύναται, με σταθερότητα, να θέτει εμπόδια στην ύπαρξη ανταγωνισμού ο οποίος λειτουργεί αποτελεσματικά, εντός μιας αγοράς.¹³⁵

Επιθυμώντας να εμβαθύνουμε περαιτέρω στην ως άνω έννοια, στην υπόθεση Hoffmann – La Roche & Co. AG υπ' αριθμ. 85/76,¹³⁶ το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την απόφασή του στις 13.02.1979 εμπλούτισε με περισσότερα στοιχεία την ως άνω έννοια της «δεσπόζουσας θέσης»,¹³⁷ κρίνοντας, στη Σκέψη 39 της απόφασής του ότι η κατοχή από μια επιχείρηση δεσπόζουσας θέσης «δεν αποκλείει την ύπαρξη κάποιου βαθμού ανταγωνισμού, σε αντίθεση με τις περιπτώσεις ύπαρξης μονοπωλίου ή οιονεί μονοπωλίου, αλλά παρέχει στη δεσπόζουσα επιχείρηση τη δυνατότητα, αν όχι να αποφασίζει, τουλάχιστον, να έχει σημαντική επιρροή στις συνθήκες εντός των οποίων αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός καθώς και να δύναται να ενεργεί σε μεγάλο βαθμό χωρίς να λαμβάνει υπόψη της αυτόν τον ανταγωνισμό, και χωρίς αυτό να της προκαλεί ζημία».¹³⁸

Ολοκληρώνοντας, καίριο είναι να αποσαφηνιστεί ότι η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση δεν απαγορεύεται ¹³⁹ εξ ορισμού, από το δίκαιο του ανταγωνισμού ¹⁴⁰ και κατ' επέκταση από την νομολογία του Δικαστηρίου¹⁴¹ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ¹⁴² Ωστόσο, πρόκειται για συνθήκη η οποία θέτει τον ανταγωνισμό σε διακινδύνευση και οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση σε μια αγορά αποκτούν εξ αυτής της αιτίας, ιδιαίτερη υποχρέωση να μεριμνούν ώστε οι εμπορικές τους πρακτικές να συμμορφώνονται με τους κανόνες ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης,¹⁴³ ώστε να διασφαλίζεται η ύπαρξη υγιούς ανταγωνισμού

¹³⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 197

¹³⁵Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε. και βλ. σχετική αναφορά και σε* : Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continental BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita», Σκέψη 59 και Σκέψη 65.

¹³⁶Βλ. απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ' αριθμ. 85/76 της 13.02.1979 και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 197.

¹³⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 197

¹³⁸Βλ. Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Δεσπόζουσα θέση» Σκέψη 39, όπου το ΔΕΚ διατυπώνει τον ορισμό της έννοιας της «δεσπόζουσας θέσης» και ομοίως, αναφορικά με τη διατύπωση του ίδιου ορισμού σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 197

¹³⁹Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

¹⁴⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209

¹⁴¹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 21, σελ. 5

¹⁴² Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §1 Εισαγωγής της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

¹⁴³Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257 όπου γίνεται σχετική αναφορά σε: Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10

χωρίς να υψώνονται εμπόδια από πλευράς της έναντι των λοιπών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά.¹⁴⁴ Εκ της νομολογίας του Δικαστηρίου πηγάζει ότι μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση έχει υποχρέωση να μην ασκεί καταχρηστικά την ισχύ της, και «φέρει ιδιαίτερη ευθύνη να μη βλάπτει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά».¹⁴⁵ Η ίδια επιχείρηση όμως, κατέχει και το δικαίωμα να την αξιοποιεί αξιοκρατικά ¹⁴⁶ («Competition on the Merits»), ¹⁴⁷ προφυλάσσοντας με αυτόν τον τρόπο, τα οικονομικά συμφέροντά της που απορρέουν από την εμπορική της δραστηριοποίηση, ¹⁴⁸ έστω κι αν αυτό προϋποθέτει την εξάλειψη πιο αδύναμων επιχειρήσεων, από πλευράς αποτελεσματικότητας, από την ίδια τη δεσπόζουσα επιχείρηση,¹⁴⁹ γεγονός το οποίο όμως, δεν συνιστά παρά έκφραση της ουσίας του πνεύματος του ανταγωνισμού.¹⁵⁰

«Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 23, σελ. 5. Επίσης, βλ. ομοίως σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209 που παραπέμπει στην Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 30/09/2003 στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ' αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101 και Σκέψη 97, σελ. II-4116

¹⁴⁴ Βλ. σχετική αναφορά Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 30/09/2003 στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ' αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101 και Σκέψη 97, σελ. II-4116 και σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §1 Εισαγωγής της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

¹⁴⁵ Βλ. σχετική αναφορά σε Απόφαση της 30/09/2003 του Πρωτοδικείου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ' αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101 και Σκέψη 97, σελ. II-4116, και σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209 και ομοίως βλ. σχετική αναφορά σε: Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 23, σελ. 5

¹⁴⁶ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §1 Εισαγωγής της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις» και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209

¹⁴⁷ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 209

¹⁴⁸ Βλ. σχετική αναφορά σε Απόφαση της 30/09/2003 του Πρωτοδικείου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ' αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101 και σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

¹⁴⁹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 21 & Σκέψη 22

¹⁵⁰ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

3.2 Παράγοντες θεμελίωσης της κατοχής δεσπόζουσας θέσης.

Βάσει της ενωσιακής νομολογίας, η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση, εντός μιας αγοράς, θα πρέπει να εκτιμάται ως αποτέλεσμα συνδυασμού διαφορετικών επιμέρους χαρακτηριστικών, τα οποία αξιολογούμενα ανεξάρτητα το καθένα, δεν επαρκούν απαραίτητα, για την παραδοχή ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης,¹⁵¹ γεγονός το οποίο όμως, επιβεβαιώνεται όταν αυτά τα χαρακτηριστικά λειτουργούν συνδυαστικά και εκτιμηθούν αθροιστικά.¹⁵² Μεταξύ αυτών των στοιχείων, η κατοχή, από μια επιχείρηση, «ευρυτάτων μεριδίων αγοράς»¹⁵³ κρίνεται σημαντικής σπουδαιότητας για τη θεμελίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης όπως συγκεκριμένα διατυπώθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση υπ' αριθμ. 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».¹⁵⁴ Αντίστοιχα, στην υπόθεση υπ' αριθμ. 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων»,¹⁵⁵ το Δικαστήριο, έκανε σχετική αναφορά για τη σημασία συνεκτίμησης «του μεριδίου αγοράς»,¹⁵⁶ που διαθέτει μια επιχείρηση για την τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης της. Από τις ως άνω αποφάσεις του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης, ότι άλλες παράμετροι που αυτό έκρινε ότι θα πρέπει να συνεκτιμώνται, για την τεκμηριωμένη απόδειξη κατοχής δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση, είναι η ύπαρξη εμποδίων που δύναται να επηρεάσουν αποτελεσματικά νέες επιχειρήσεις να εισέλθουν ή να εξέλθουν από μια αγορά («φραγμοί εισόδου»),¹⁵⁷ κι η δυνατότητα που διαθέτει το καταναλωτικό κοινό να αντικαταστήσει τα συγκεκριμένα αγαθά της δεσπόζουσας επιχείρησης με τα

¹⁵¹Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 39, και αναλυτική καταγραφή παραμέτρων που συνεκτιμούνται για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 207

¹⁵²Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 66 και επίσης Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 207

¹⁵³Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 39

¹⁵⁴Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 39, και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 206

¹⁵⁵Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 58

¹⁵⁶Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 58

¹⁵⁷Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

προϊόντα άλλης επιχείρησης.¹⁵⁸ Επιπλέον, άλλα στοιχεία που αξίζει να αξιολογούνται είναι η επιχείρηση να έχει δυνατότητα εναλλακτικών τρόπων προμήθειας πρώτων υλών για την υποστήριξη της λειτουργίας της, η ύπαρξη σταθερής ποιότητας στα προϊόντα παραγωγής της, ο βαθμός διαφημιστικής προβολής της μέσω διαφορετικών πηγών, η ποικιλία ξεχωριστών αντικειμένων δραστηριότητας που αναπτύσσει, ο τρόπος οργάνωσης και η καθετοποιημένη ανάπτυξη της παραγωγικής της διαδικασίας¹⁵⁹ καθώς και η ανάπτυξη «τελειοποιημένου εμπορικού δικτύου»¹⁶⁰ και η τεχνολογική ανωτερότητα της, συγκριτικά με τους ανταγωνιστές της.¹⁶¹ Πέραν αυτών, η εκτίμηση του συνολικού σταθερού κόστους που απαιτεί η είσοδος στη συγκεκριμένη αγορά στην οποία δραστηριοποιείται η δεσπόζουσα επιχείρηση,¹⁶² από κοινού με την εκτίμηση της δυνατότητας παραμονής των νέων επιχειρήσεων εντός της συγκεκριμένης αγοράς,¹⁶³ συμπεριλαμβάνοντας για τη στοιχειοθέτηση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης και την ύπαρξη ανάγκης ανάπτυξης καναλιών για την μεταφορά και τη διανομή των προϊόντων των νεοεισερχομένων,¹⁶⁴ είναι στοιχεία που σύμφωνα με την νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εκτίμησή τους συμβάλλει στην τεκμηριωμένη στοιχειοθέτηση κατοχής δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση.

3.3 Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης.

Από πλευράς της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της αναφορικά «με τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της

¹⁵⁸Βλ. σχετικά σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

¹⁵⁹Βλ. αναφορά σε παραμέτρους που συνιστούν δεσπόζουσα θέση, σε: Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita», Σκέψη 58

¹⁶⁰Βλ. Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ’ αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 48 καθώς και σε: Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 122

¹⁶¹Βλ. αναφορά σε παραμέτρους που συνιστούν δεσπόζουσα θέση επιχείρησης σε: Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ’ αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 48 και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 207

¹⁶²Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 122.

¹⁶³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

¹⁶⁴Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 122 καθώς και σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 207

Ενωσης», ¹⁶⁵ συμφωνεί ότι το «μερίδιο αγοράς» ¹⁶⁶ που κατέχει μια επιχείρηση αποτελεί χρήσιμη πληροφορία για τον προσδιορισμό της «ισχύος της θέσης της σε μια αγορά», ¹⁶⁷ δεν επαρκεί όμως, για να κριθεί η κατοχή δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης αποκλειστικά επ' αυτού, λόγος για τον οποίο, θεωρεί ότι, εντός των σύγχρονων αγορών, θα πρέπει να συνεκτιμώνται κι άλλες παράμετροι ¹⁶⁸ όπως: η ύπαρξη γενικότερων εμποδίων «εισόδου ή επέκτασης εντός μιας αγοράς από κοινού με αυτά που οφείλονται σε αποτελέσματα κλίμακας ή δικτύου, η πρόσβαση σε ορισμένες εισροές ή στοιχεία ενεργητικού, και ο βαθμός διαφοροποίησης και η δυνατότητα υποκατάστασης των προϊόντων», ¹⁶⁹ στοιχεία τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπό εκτίμηση εντός του πλαισίου των πραγματικών συνθηκών κάθε περίπτωσης. ¹⁷⁰ Επιπλέον, ανάλογα με τον τομέα δραστηριοποίησης της επιχείρησης ενδιαφέροντος, μπορεί για τον υπολογισμό του μεριδίου αγοράς να πρέπει να ληφθούν υπόψη πρόσθετα στοιχεία, πέραν των ποσοτήτων πώλησης και αγοράς εμπορευμάτων, ¹⁷¹ όπως ενδεικτικά, το πλήθος «ενεργών χρηστών, επισκέψεων σε ιστοτόπους, καταφόρτωσης ή επικαιροποίησης», ¹⁷² καθώς και η διάρκεια «παραμονής και ο αριθμός των μελών ενός ιστοτόπου, ο αριθμός αλληλεπιδράσεων, ο όγκος ή η αξία των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν σε μια πλατφόρμα ή ο αριθμός διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας» ¹⁷³ και το συνολικό κόστος που επενδύθηκε για λόγους έρευνας και ανάπτυξης της καινοτομίας συγκριτικά, σε αντίστοιχες επιχειρήσεις για το σκοπό αυτό. ¹⁷⁴

¹⁶⁵ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης», σελ. 1

¹⁶⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 106, σελ. 32

¹⁶⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 106, σελ. 32

¹⁶⁸ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 106

¹⁶⁹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 106, σελ. 32

¹⁷⁰ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 106

¹⁷¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 108

¹⁷² Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 108, σελ. 32

¹⁷³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 108, σελ. 32

¹⁷⁴ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 108

3.4 Οριοθέτηση της «σχετικής αγοράς» - Η «σχετική αγορά προϊόντος».

Πέραν των ανωτέρω, η τεκμηριωμένη κατοχή δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση, προϋποθέτει απαραίτητα, τον προηγούμενο προσδιορισμό της «σχετικής αγοράς»¹⁷⁵ (relevant market)¹⁷⁶ εντός της οποίας δραστηριοποιείται η ελεγχόμενη επιχείρηση, προκειμένου να εξακριβωθεί ακολούθως και η κατοχή δεσπόζουσας θέσης της εντός αυτής.¹⁷⁷ Η «σχετική αγορά»¹⁷⁸ καθορίζεται με κριτήριο «ορισμένο προϊόν και ορισμένη γεωγραφική διάσταση».¹⁷⁹ Όταν γίνεται αναφορά σε «σχετική αγορά προϊόντος»¹⁸⁰ πρόκειται για την αγορά που διαθέτει όσα προϊόντα «οι πελάτες θεωρούν ότι μπορούν να εναλλάσσουν ή να υποκαθιστούν με τα προϊόντα»¹⁸¹ της επιχείρησης ενδιαφέροντος, συγκρινόμενων μεταξύ τους «βάσει των χαρακτηριστικών των προϊόντων, των τιμών και της χρήσης για την οποία προορίζονται»,¹⁸² συνεκτιμώντας τις επικρατούσες ανταγωνιστικές συνθήκες καθώς και «τη διάρθρωση της προσφοράς και της ζήτησης στην εν λόγω αγορά».¹⁸³

3.5 Η οριοθέτηση της «σχετικής γεωγραφικής αγοράς».

Όταν γίνεται αναφορά σε «σχετική γεωγραφική αγορά»,^{184, 185} πρόκειται για «τη γεωγραφική περιοχή»¹⁸⁶ στην οποία η επιχείρηση ενδιαφέροντος «προσφέρει ή

¹⁷⁵ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 12, σελ. 6

¹⁷⁶ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 199

¹⁷⁷ Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*

¹⁷⁸ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 12, σελ. 6

¹⁷⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 12, σελ. 6

¹⁸⁰ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 α), σελ. 6

¹⁸¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 α), σελ. 6

¹⁸² Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 α), σελ. 6

¹⁸³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 α), σελ. 6

¹⁸⁴ Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β), σελ. 6

¹⁸⁵ Επίσης, βλ. περί «καθορισμού των οικείων αγορών» και αξιολογηθείσες σχετικά, παραμέτρους σε: Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continental BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 57

¹⁸⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β), σελ. 6

αναζητά σχετικά προϊόντα και που επικρατούν»¹⁸⁷ ανταγωνιστικές συνθήκες μεταξύ των συμμετεχόντων στη συγκεκριμένη αγορά που χαρακτηρίζονται σε μεγάλο βαθμό όμοιες, έτσι ώστε να επιτρέπουν την εκτίμηση των επιπτώσεων, της εκάστοτε «συμπεριφοράς επιχείρησης ή συγκέντρωσης»¹⁸⁸ που διερευνάται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ, επιπλέον, η εν λόγω περιοχή ξεχωρίζει διακριτά από άλλες «γεωγραφικές περιοχές»,¹⁸⁹ κυρίως, εξαιτίας των συνθηκών ανταγωνισμού που εμφανίζονται εκεί, και οι οποίες είναι σημαντικά διαφοροποιημένες.¹⁹⁰ Σύμφωνα με την άποψη της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτά τα δύο στοιχεία πρέπει να προσδιορίζονται καθώς αποτελούν παραμέτρους για την αξιολόγηση και την τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση,¹⁹¹ οι οποίες ελέγχονται «μεμονωμένα και λειτουργούν σωρευτικά».¹⁹²

3.6 Η οριοθέτηση της «σχετικής χρονικής αγοράς».

Επιπλέον, αξίζει να επισημανθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της αναφορικά «με τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης»,¹⁹³ η οποία δημοσιεύθηκε στις 22.02.2024 στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για πρώτη φορά, αναφέρει, πως, πέραν των δύο προαναφερθεισών παραμέτρων, της «σχετικής αγοράς προϊόντος»¹⁹⁴ και της «σχετικής γεωγραφικής αγοράς»¹⁹⁵ που έχουν λάβει την αποδοχή και των ενωσιακών Δικαστηρίων, ήτοι «(του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης)»,¹⁹⁶ αλλά και σε αυτές στηρίζεται η ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

¹⁸⁷ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β), σελ. 6

¹⁸⁸ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β), σελ. 6

¹⁸⁹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β), σελ. 6

¹⁹⁰ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 β)

¹⁹¹ Βλ. αναφορά σε ως άνω παραμέτρους σχετικούς με τον «καθορισμό των οικείων αγορών» σε: Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ' αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 21

¹⁹² Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 199

¹⁹³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», σελ. 1

¹⁹⁴ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 περίπτωση α), σελ. 6

¹⁹⁵ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12 περίπτωση β), σελ. 6

¹⁹⁶ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12, σελ. 6

στις υποθέσεις που ερευνά,¹⁹⁷ υπάρχει και μια τρίτη παράμετρος,¹⁹⁸ η συμβολή της οποίας θα πρέπει να εκτιμάται στον προσδιορισμό της «σχετικής αγοράς»,¹⁹⁹ η χρονική παράμετρος,²⁰⁰ που ορίζει «τη σχετική χρονική αγορά (relevant temporal market)»,²⁰¹ που ενδέχεται να είναι ουσιαστική, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, όπως ενδεικτικά, όταν υφίσταται «εποχικός χαρακτήρας ή περίοδοι αιχμής και μη αιχμής»²⁰² στη ζήτηση ή τη διαμόρφωση των προσφορών.²⁰³ Ωστόσο, πριν την έκδοση της προαναφερθείσας Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η συγκεκριμένη παράμετρος δεν είχε αναγνωρισθεί επισήμως, ούτε αναλυθεί,²⁰⁴ καθώς, δεν τη συμπεριλάμβανε η παλαιότερη Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με «τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού»,²⁰⁵ και νομολογιακά έχει εξετασθεί σε σπάνιες περιπτώσεις.²⁰⁶

3.7 Ο προσδιορισμός της «σχετικής αγοράς» στην τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης και η σημασία της.

Τα προαναφερθέντα στοιχεία είναι ουσιώδη, και αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση στο δίκαιο του ανταγωνισμού, να έχουν καθοριστεί εκ των προτέρων, για την τεκμηριωμένη απόδειξη, αρχικά, της κατοχής δεσπόζουσας θέσης από μια

¹⁹⁷ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12

¹⁹⁸ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», §1.3 «Γενικές Αρχές του ορισμού της αγοράς», Σημείο 13, σελ. 6 όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνει αναφορά στη σημασία της χρονικής παραμέτρου

¹⁹⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 12, σελ. 6

²⁰⁰ Βλ. Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α. 2018, *Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*, «2. Η σχετική αγορά», σελ. 415, αλλά και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 203, όπου γίνεται αναφορά στη σημασία της παραμέτρου της «σχετικής χρονικής αγοράς» για την οριοθέτηση της «σχετικής αγοράς» επί της οποίας μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση, πριν την έκδοση της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για «τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε. υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 που πλέον την συμπεριλαμβάνει.

²⁰¹ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 203

²⁰² Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, §1.3 «Γενικές Αρχές του ορισμού της αγοράς», Σημείο 13, σελ. 6

²⁰³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, §1.3 «Γενικές Αρχές του ορισμού της αγοράς», Σημείο 13

²⁰⁴ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 203

²⁰⁵ Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. ΕΕ C/372 της 09.12.1997 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού», σελ. 0005 και βλ. τη σχετική αναφορά σε: Σημείο 4 καθώς και σε: Σημείο 7 – Σημείο 9

²⁰⁶ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 203

επιχείρηση,²⁰⁷ και έπειτα, της ενδεχόμενης καταχρηστικής εκμετάλλευσης αυτής από την ίδια, διότι τα ενωσιακά Δικαστήρια θα κρίνουν, εάν πράγματι, υπήρξε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της, από μια επιχείρηση εντός της προσδιορισθείσας²⁰⁸ «σχετικής αγοράς».²⁰⁹ Ωστόσο, στην πληροφόρηση που παραθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Ανακοίνωσή της αναφορικά «με τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης»,²¹⁰ αναφέρει ότι ο «ορισμός της σχετικής αγοράς»²¹¹ θα πρέπει να στηρίζεται «στα πραγματικά περιστατικά»²¹² που συνιστούν τη διερευνώμενη περίπτωση και συνεπώς, η ίδια, θα εκκινεί τον προσδιορισμό αυτής, από τυχόν, ήδη υπάρχον για τη «συγκεκριμένη αγορά»²¹³ ορισμό της από προηγούμενη απόφαση, εφόσον είναι εφαρμόσιμος, και χωρίς αυτό να είναι δεσμευτικό, ενώ, αναλαμβάνει τη δέσμευση να συμπεριλαμβάνει στην κρίση της²¹⁴ στοιχεία που επιφέρουν ευρύτερες μεταβολές σε μια «σχετική αγορά»²¹⁵ όπως: «η ψηφιοποίηση, οι αλλαγές στις αλυσίδες αξίας, ή στην προμήθεια από τους πελάτες, ή εξελίξεις στον βαθμό παγκοσμιοποίησης των εμπορικών συναλλαγών».²¹⁶ Επιπλέον, θα συνεκτιμώνται χαρακτηριστικά που «οι πελάτες της εν λόγω σχετικής αγοράς»²¹⁷ κρίνουν βασικής σημασίας, κατά την περίοδο εξέτασης, οι οποίοι, εκτός του χρηματικού κόστους ενός προϊόντος μπορεί να θεωρούν κι άλλες ιδιότητες βασικές, όπως ενδεικτικά, το επίπεδο «καινοτομίας»²¹⁸ και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αυτό συγκεντρώνει από απόψεως

²⁰⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού

²⁰⁸Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 86

²⁰⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12, σελ. 6

²¹⁰ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», σελ. 1

²¹¹Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12, σελ. 6 και αναλυτικότερα στην Ενότητα : «1.3 Γενικές αρχές του ορισμού της αγοράς» οι οποίες εφαρμόζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα Σημεία 12 – 21

²¹² Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14, σελ. 6

²¹³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14, σελ. 6

²¹⁴ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14

²¹⁵ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14, σελ. 6

²¹⁶ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14, σελ. 6

²¹⁷ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 14, σελ. 6

²¹⁸ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 15, σελ. 6

«βιωσιμότητας, αποδοτικότητας και ανθεκτικότητας»,²¹⁹ αλλά κι αν είναι πολυχρηστικό, ή αν μπορεί να λειτουργήσει συνδυαστικά με άλλα προϊόντα.²²⁰ Επιπλέον, βασικός μπορεί να είναι και ο ρόλος στοιχείων όπως «η διαθεσιμότητά του από απόψεως χρόνου παράδοσης, αξιοπιστίας προμήθειας και μεταφορικού κόστους»,²²¹ αλλά και «η εικόνα, η ασφάλεια και η προστασία»²²² που δημιουργεί. Περαιτέρω, «βραχυπρόθεσμες ή μεσοπρόθεσμες διαρθρωτικές μεταβάσεις της αγοράς»²²³ θα λαμβάνονται επίσης, υπό εκτίμηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν κρίνεται ότι η διερευνώμενη περίπτωση έχει αντίκτυπο και σε μελλοντικό χρόνο, και όταν συνάγεται με επαρκή βεβαιότητα ότι θα επέλθουν αντικειμενικές αλλαγές «στην προσφορά και στη ζήτηση στην αγορά, εξ αυτής της διαρθρωτικής μετάβασης»,²²⁴ κατά τη χρονική περίοδο ενδιαφέροντος. Σε αυτή την περίπτωση, θα αξιολογείται και η σημασία παραγόντων όπως: η επερχόμενη είσοδος καινούργιων προϊόντων στην αγορά, η επικείμενη εμφάνιση μεταβολών από τεχνολογική άποψη ή νομοθετικών μεταρρυθμίσεων²²⁵ καθώς αυτές μπορούν να επιδράσουν τροποποιητικά «στον ορισμό της σχετικής αγοράς προϊόντος και τη σχετική γεωγραφική αγορά».²²⁶

3.8 Ο προσδιορισμός της «σχετικής αγοράς» στις ψηφιακές πλατφόρμες.

Αναφορικά με «τον ορισμό της αγοράς στις πολύπλευρες πλατφόρμες»,²²⁷ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι είναι δυνατόν να ορίζεται μια ενιαία «σχετική αγορά

²¹⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 15, σελ. 6

²²⁰ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 15

²²¹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 15, σελ. 6

²²² Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 15, σελ. 6

²²³ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 21, σελ. 9

²²⁴ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 21, σελ. 9

²²⁵ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 21

²²⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 21, σελ. 9

²²⁷ Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης», Υποενότητα 4.4. «Ορισμός της αγοράς σε περίπτωση πολύπλευρων πλατφορμών», σελ. 30

για την πλατφόρμα και τα προϊόντα της»²²⁸ η οποία, έτσι, θα εμπεριέχει και όλους τους χρήστες, αλλά δεκτό είναι και το αντίθετο. Οι επιμέρους όψεις της πλατφόρμας να συνιστούν μεμονωμένες σχετικές αγορές προϊόντων,²²⁹ με κάθε μια εκ των προτεινόμενων επιλογών να προτιμάται ανάλογα με την καταλληλότητά της συγκριτικά με την πραγματική κατάσταση που ανακύπτει προς προσδιορισμό.²³⁰ Οι διακριτές «σχετικές αγορές προϊόντος»²³¹ σε περιβάλλον πλατφόρμας, εκτιμάται ότι θα είναι καλύτερη επιλογή όταν εντοπίζονται αξιολογής σημασίας αποκλίσεις,²³² ως προς «τη δυνατότητα υποκατάστασης του προϊόντος ανά διαφορετική όψη της πλατφόρμας»²³³ οι οποίες θα εκτιμώνται επί παραμέτρων όπως η διαφορετικότητα των ίδιων των επιχειρήσεων που προσφέρουν το προϊόν, το επίπεδο μεταβολής του προϊόντος ανά όψη της πλατφόρμας ή θεωρούμενης μεταβολής αυτού κατά την άποψη των χρηστών, το είδος χρήσης της πλατφόρμας²³⁴ αλλά και «οι συμπεριφορικοί παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των χρηστών ως προς την πλατφόρμα καθώς και τα έμμεσα αποτελέσματα δικτύου μεταξύ των ομάδων των χρηστών ανά διαφορετική όψη αυτής».²³⁵

3.9 Η χρήση «του ελέγχου SSNIP» στον ορισμό της σχετικής αγοράς.

Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, χρήσιμη θεωρείται η μέθοδος της «υποθετικής μονοπωλιακής δοκιμής (hypothetical monopolist test)»²³⁶ η οποία, διαφορετικά, αναφέρεται ως «SSNIP test (Small but Significant and Non-transitory Increase in Price)»,²³⁷ ή «έλεγχος (μικρής, αλλά

²²⁸Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95, σελ. 30

²²⁹Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95

²³⁰Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95

²³¹ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 95, σελ. 30

²³²Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95

²³³Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95, σελ. 30

²³⁴Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95

²³⁵Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 95, σελ. 30

²³⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 204

²³⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 204 & Βλ. αποτύπωση του ίδιου όρου σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του

σημαντικής και μη παροδικής, αύξησης της τιμής)», ²³⁸ για τις ανάγκες προσδιορισμού της «σχετικής αγοράς προϊόντος» ²³⁹ αναφορικά με την περίπτωση «της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης», ²⁴⁰ χωρίς αυτό, ωστόσο, να την ανάγει στην μοναδική μέθοδο για την εκτίμησή της ή να καθιστά τη χρήση της υποχρεωτική λόγω προηγούμενης εφαρμογής αυτής της μεθόδου. ²⁴¹ Η εν λόγω θεωρητική μεθοδολογία, συνίσταται στην πλαισίωση του εύρους μιας αγοράς επί τη βάση του εντοπισμού των προϊόντων στα οποία οι καταναλωτές θα στραφούν προς αντικατάσταση και σε ποια συχνότητα, ²⁴² εάν, η τιμή του βασικού προϊόντος αυξηθεί σε μικρό ποσοστό. ²⁴³ (Σημειώνεται ότι το εύρος αυτής της ποσοστιαίας ανόδου στην τιμή έχει ορισθεί σε επίπεδο κλίμακας 5% - 10% ²⁴⁴ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από την προηγούμενη Ανακοίνωση αυτής, της 09.12.1997, σχετικά με «τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού», ²⁴⁵ η οποία παραμένει ίδια, όπως προκύπτει από την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 22.02.2024). ²⁴⁶ Η επανεπιλογή του βασικού προϊόντος από τους καταναλωτές παρά την αύξηση αυτή στην τιμή του, αποδεικνύει ότι η σχετική αγορά είναι αυτή του βασικού προϊόντος, σε άλλη περίπτωση το εύρος της επεκτείνεται συμπεριλαμβάνοντας και το εναλλακτικό προϊόν που επέλεξαν οι καταναλωτές. ²⁴⁷ Το ίδιο θα ισχύει και αναφορικά με τη γεωγραφική αγορά και την επέκταση αυτής ανάλογα

δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», §3.2.1.6 «Εφαρμογές του ελέγχου SSNIP», Σημείο 59, σελ. 20

²³⁸ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 59, σελ. 20

²³⁹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Υποενότητα: « 2.1 Γενική μεθοδολογία για τον ορισμό των αγορών προϊόντων», Σημείο 25, σελ. 11

²⁴⁰ Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Υποενότητα 3.2.1. «Στοιχεία κρίσιμα για την υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης», σελ.17

²⁴¹ Βλ. σχετική αναφορά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 31

²⁴² Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 27

²⁴³ Μικρουλέα, Α. και Χρυσάνθης, Χ. 2025, *Πρακτικά Θέματα Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας & Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 54

²⁴⁴ Βλ. σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 204

²⁴⁵ Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. ΕΕ C/372 της 09.12.1997 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού», σελ.0005, σχετική αναφορά στο Σημείο 17 αυτής

²⁴⁶ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Υποσημείωση 53

²⁴⁷ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.204

με τις γεωγραφικές περιοχές που θα απευθυνθούν οι καταναλωτές προκειμένου να προμηθευτούν το βασικό προϊόν μετά την αύξηση της τιμής του.²⁴⁸

Σύμφωνα ωστόσο, με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τον «ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ενωσης»,²⁴⁹ η διεξαγωγή «του ελέγχου SSNIP»,²⁵⁰ καθίσταται δυσεφάρμοστη σε κλάδους υψηλής καινοτομίας καθώς και όταν υπάρχει²⁵¹ «αλληλεξάρτηση της ζήτησης μεταξύ ομάδων χρηστών και ύπαρξη έμμεσων αποτελεσμάτων δικτύου»,²⁵² όπως στην περίπτωση των «πολύπλευρων πλατφορμών». ²⁵³ Σε αυτές τις περιπτώσεις, παρατηρείται ότι προϊόντα ή υπηρεσίες διατίθενται σε «μηδενική χρηματική τιμή ή ακόμα και έναντι αρνητικής τιμής σε ομάδα χρηστών»,²⁵⁴ με σκοπό να ελκύσουν την πρόσβασή αυτών σε διαφορετική όψη της πλατφόρμας, για να προσδοθεί αξία σε άλλα προϊόντα της πλατφόρμας που προσφέρονται εκεί.²⁵⁵ Το γεγονός αυτό ανεβάζει την δυσκολία του εγχειρήματος «ελέγχου SSNIP»,²⁵⁶ χωρίς όμως, αυτό να σημαίνει ότι για τα πρώτα προϊόντα που παρέχονται «σε μηδενική χρηματική τιμή δεν υφίσταται σχετική αγορά». ²⁵⁷ Κατά συνέπεια, παρότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για λόγους πρακτικής διευκόλυνσης, είχε εισάγει τη συγκεκριμένη μέθοδο αξιολόγησης στηριζόμενη στην παράμετρο της τιμής για να εκτιμηθεί όποια αλλαγή στη συμπεριφορά των πελατών²⁵⁸ στο πλαίσιο «του ελέγχου SSNIP»,²⁵⁹ η χρήση

²⁴⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, σελ. 204

²⁴⁹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ενωσης», σελ. 1

²⁵⁰ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 30, σελ. 12

²⁵¹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 30

²⁵² Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ενωσης», Σημείο 96, σελ. 30

²⁵³ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 97, σελ. 30

²⁵⁴ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 97, σελ. 30

²⁵⁵ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 , Σημείο 97

²⁵⁶ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 30, σελ. 12

²⁵⁷ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 97, σελ. 30

²⁵⁸ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 27

²⁵⁹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 30, σελ. 12

διαφορετικού χαρακτηριστικού σχετικού με «την καινοτομία ή την ποιότητα»²⁶⁰ είναι δυνατή, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπως η προαναφερθείσα, ή η χρήση άλλης ιδιότητας προϊόντος επί της οποίας ασκείται ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων.²⁶¹

3.10 Η χρήση «του ελέγχου SSNDQ» στον ορισμό της σχετικής αγοράς στις ψηφιακές πλατφόρμες.

Ειδικότερα για την περίπτωση των πολύπλευρων πλατφορμών, η διενέργεια του εν λόγω ελέγχου μπορεί να πραγματοποιηθεί επί ιδιοτήτων σχετικών με τη «λειτουργία και τη χρήση ενός προϊόντος ή επί στοιχείων που αποδεικνύουν προηγούμενη ή πιθανή υποκατάσταση ζήτησης, ή χαρακτηριστικών σχετικών με την ύπαρξη φραγμών»²⁶² όπως η υποχρέωση καταβολής κόστους μετάβασης σε άλλον πάροχο,²⁶³ η ύπαρξη δυνατότητας «διαλειτουργικότητας με άλλα προϊόντα και φορητότητας δεδομένων καθώς και η απαίτηση διασφάλισης άδειας χρήσης»,²⁶⁴ χαρακτηριστικά επί των οποίων υφίσταται ανταγωνισμός εντός περιβάλλοντος ψηφιακών αγορών και που εν προκειμένω, δημιουργεί την ανάγκη διεξαγωγής ελέγχου αναφορικά με την ποιότητα, για τον προσδιορισμό «της σχετικής αγοράς της υποκατάστασης από πλευράς της ζήτησης»²⁶⁵ αντί του προηγούμενου ελέγχου, επί της τιμής.²⁶⁶ Κατά συνέπεια, εμφανίζεται μια νέα μέθοδος ελέγχου που βρίσκει εφαρμογή σε ψηφιακά προϊόντα, ο «έλεγχος SSNDQ (μικρής, αλλά σημαντικής και μη παροδικής, μείωσης της ποιότητας)»,²⁶⁷ ή διαφορετικά «(small but significant non-transitory decrease of quality)»,²⁶⁸ προκειμένου να εκτιμηθεί η αλλαγή της

²⁶⁰Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 27, σελ. 11

²⁶¹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 27 & Σημείο 15

²⁶²Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98, σελ. 30

²⁶³Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 98

²⁶⁴Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98, σελ. 30

²⁶⁵Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Υποσημείωση 54

²⁶⁶Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98

²⁶⁷Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98, σελ. 30

²⁶⁸Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Υποσημείωση 54

συμπεριφοράς των καταναλωτών,²⁶⁹ όσον αφορά προϊόντα που δεν έχουν χρηματική αξία ή διαφορετικά, «προϊόντα μηδενικής τιμής»,²⁷⁰ όπως συμβαίνει στις πλατφόρμες πολλαπλών όψεων,²⁷¹ και επί τη βάση μιας «μικρής αλλά σημαντικής»²⁷² ελάττωσης στο επίπεδο της ποιότητας ενός προϊόντος, θα επιχειρείται να αξιολογηθεί αν αυτή η αλλαγή θα ωθήσει τους πελάτες σε αναζήτηση του ίδιου προϊόντος από ανταγωνιστικό προμηθευτή.²⁷³ Ο «έλεγχος SSNDQ»²⁷⁴ έχει λάβει και την αποδοχή των ενωσιακών Δικαστηρίων τα οποία αποφάνθηκαν σχετικά ότι πρόκειται για μέθοδο αποδεκτή από απόψεως καταλληλότητας, για την οριοθέτηση της «σχετικής αγοράς»²⁷⁵ για προϊόντα τέτοιας μορφής.²⁷⁶

3.11 Ο ρόλος των μεριδίων αγοράς στην τεκμηρίωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης.

Στην ανάλυση που προηγήθηκε σε σχέση με τις επιμέρους παραμέτρους βάσει των οποίων επιβεβαιώνεται η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση εντός μιας ορισμένης αγοράς, έγινε αναφορά και στον τρόπο σύνδεσης μιας δεσπόζουσας επιχείρησης με το «μερίδιο αγοράς»²⁷⁷ που πρέπει να κατέχει αυτή, το οποίο, όπως αναφέρθηκε, από πλευράς νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνιστά ουσιώδη παράμετρο που πρέπει να συνεκτιμάται. Ωστόσο, προκειμένου αυτό να υπολογισθεί, είναι απαραίτητο να έχει προηγουμένως, καθοριστεί «η σχετική αγορά»,²⁷⁸ εντός της οποίας ερευνάται αν, η υπό έλεγχο επιχείρηση, είναι δεσπόζουσα, τόσο από πλευράς «προϊόντος ή υπηρεσίας όσο και γεωγραφικά, αλλά

²⁶⁹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98

²⁷⁰Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 63

²⁷¹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 97

²⁷²Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 62

²⁷³Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*

²⁷⁴Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 98, σελ. 30

²⁷⁵Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Σημείο 12, σελ. 6

²⁷⁶Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024, Υποσημείωση 54 και επίσης Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 177 & Σκέψη 181

²⁷⁷Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 39 καθώς και σχετική αναφορά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 58

²⁷⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 205

και χρονικά». ²⁷⁹ Παρότι δεν υπάρχει ρητή δέσμευση για συγκεκριμένο ποσοτικό όριο μεριδίου, που κατέχεται από μια επιχείρηση, εντός μιας ορισμένης αγοράς το οποίο προεξοφλεί τη δεσπόζουσα θέση αυτής, ²⁸⁰ βάσει της ενωσιακής νομολογίας, ²⁸¹ ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ²⁸² ωστόσο, έχει γίνει αποδεκτό ότι υφίσταται δεσπόζουσα θέση μιας επιχείρησης όταν αυτή κατέχει ποσοστό μεριδίου αγοράς που κυμαίνεται στο επίπεδο του 40% ²⁸³ έως 50% ²⁸⁴ και μεγαλύτερο, ²⁸⁵ όπως επίσης, δεν θεωρείται παρακινδυνευμένη η παραδοχή ότι μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση όταν διαθέτει «μερίδιο αγοράς ποσοστού της τάξης του 70% και άνω», ²⁸⁶ ενώ ένα ποσοστό πωλήσεων μικρότερο του 10% ²⁸⁷ σε μια αγορά, καταρρίπτει την πιθανότητα θεμελίωσης δεσπόζουσας θέσης της συγκεκριμένης επιχείρησης εντός της προσδιορισθείσας αγοράς. ²⁸⁸

²⁷⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 205

²⁸⁰ Βλ. σχετική αναφορά σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §13 & §15 Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

²⁸¹ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 206 καθώς και σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 39 και ομοίως σε : Απόφαση του Δικαστηρίου της 14/02/1978 για την υπόθεση 27/76 «United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Μπανάνες Chiquita» Σκέψη 58

²⁸² Βλ. σχετική αναφορά σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §13 & §15 Ανακοίνωσης της Επιτροπής

²⁸³ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §14 και σε: Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*, σελ. 378

²⁸⁴Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 206 και επίσης σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 03.07.1991 στην υπόθεση C-62/86 «AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», σκέψη 60. Ομοίως, βλ. σχετική αναφορά σε : Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 93

²⁸⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 206

²⁸⁶Βλ. σχετική αναφορά περί σημασίας υψηλών μεριδίων αγοράς για τη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης σε : Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Σκέψη 41 καθώς και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 206. Ομοίως, βλ. προς επίρρωση σε: Κορμηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ.517

²⁸⁷ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 207

²⁸⁸Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΣΤΟ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

4.1 Η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης του άρθρου 102 ΣΛΕΕ στην νομολογία των ενωσιακών Δικαστηρίων.

Ο όρος «καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (abuse of dominant position)»²⁸⁹ αποδίδει εννοιολογικά, ότι μια επιχείρηση που πληροί τα χαρακτηριστικά της δεσπόζουσας επιχείρησης, ως αναπτύχθηκαν προηγουμένως, ήτοι επί τη βάση της «μονοπωλιακής ή σχεδόν μονοπωλιακής ισχύος της»²⁹⁰ εντός μιας αγοράς, έχει προβεί σε καταχρηστικές ενέργειες, σύμφωνα με το περιεχόμενο του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και των επιμέρους διατάξεων των σημείων α) – δ)²⁹¹ αυτού, όπου όμως, όσα αναφέρονται, αποτελούν επιλεκτικά παραδείγματα ενδεχόμενων περιπτώσεων²⁹² και δεν αποτυπώνουν με πληρότητα, το σύνολο των συμπεριφορών που συνιστούν καταχρηστική εκμετάλλευση της ισχύος των δεσποζουσών επιχειρήσεων εντός μιας αγοράς, και κατά συνέπεια, οι εν λόγω διατάξεις χρήζουν περαιτέρω νομικής ερμηνείας και ανάλυσης, κατά περίπτωση.²⁹³

Σε γενικές γραμμές όμως, «καταχρηστική εκμετάλλευση»²⁹⁴ της θέσης μιας δεσπόζουσας επιχείρησης φαίνεται να πραγματοποιείται όταν η τελευταία επιτυγχάνει, μέσω των πρακτικών που υιοθετεί, να αποκτά μεγαλύτερη κυριαρχική ισχύ εντός μιας συγκεκριμένης αγοράς,²⁹⁵ και το γεγονός αυτό να έχει αντίκτυπο «σε μια αποτελεσματική δομή ανταγωνισμού»,²⁹⁶ εντός της ίδιας αγοράς, με τον υπάρχοντα ανταγωνισμό να υφίσταται σημαντικό περιορισμό εξαιτίας της δεσπόζουσας επιχείρησης και των ενεργειών της.²⁹⁷ Πρόκειται για την νομολογιακή άποψη του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) που διατυπώθηκε ήδη στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-6/72²⁹⁸ της 21.02.1973

²⁸⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

²⁹⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

²⁹¹Βλ. αναλυτικά τα οριζόμενα στις διατάξεις του Αρθρου 102 ΣΛΕΕ, σημεία α) - δ) σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016

²⁹²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

²⁹³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 210

²⁹⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211

²⁹⁵Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού* και επίσης βλ. σχετικά σε: Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «Europemballage και Continental Can κατά Επιτροπής» υπ' αριθμ. C-6/72 της 21.02.1973, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 25

²⁹⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211

²⁹⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

²⁹⁸Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 210

«Europemballage Corporation και Continental Can κατά Επιτροπής», ²⁹⁹ συμπεριλαμβάνοντας στις απαγορεύσεις που θεσπίζει το άρθρο 102 ΣΛΕΕ και τη βλάβη που υφίστανται οι καταναλωτές όταν μια δεσπόζουσα επιχείρηση, εκμεταλλευόμενη καταχρηστικά την ισχύ της εντός μιας αγοράς, προβαίνει σε ενέργειες που βλάπτουν πρώτα, τη δομική οργάνωση της εν λόγω αγοράς και τον ίδιο τον ανταγωνισμό, και κατ' επέκταση και τους καταναλωτές.³⁰⁰ Στη συγκεκριμένη υπόθεση γίνεται αναφορά σε δεσπόζουσα επιχείρηση, που παρεμβαίνει, μέσω της πραγματοποίησης επωφελών για την ίδια «εξαγορών και συγχωνεύσεων, στη δομή της αγοράς».³⁰¹

Επιπρόσθετα, προκειμένου να ενεργοποιηθούν οι διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ είναι αρκετό η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης που ενέχει καταχρηστικότητα, να δύναται να έχει αντίκτυπο στο ενωσιακό εμπόριο,³⁰² γεγονός που ισχύει όταν η εν λόγω συμπεριφορά επεμβαίνει στην εύρυθμη λειτουργία του εμπορίου ή στην ανταγωνιστική δομή εντός της κοινής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.³⁰³ Μια τέτοια συμπεριφορά εμπίπτει στις επιμέρους απαγορεύσεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ οι οποίες, είναι δεδομένο ότι έχουν «αντιανταγωνιστικό χαρακτήρα»,³⁰⁴ επομένως, δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί πρακτικά ότι υπήρξε συγκεκριμένη ζημία από απόψεως ανταγωνισμού, αλλά ότι είναι υπαρκτή η πιθανότητα³⁰⁵ να προκληθεί ζημία,³⁰⁶ θέση της νομολογίας των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμμερίζεται και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.³⁰⁷

²⁹⁹Βλ. Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «Europemballage και Continental Can κατά Επιτροπής» υπ' αριθμ. C-6/72 της 21.02.1973, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 25 και Σκέψη 26

³⁰⁰Βλ. σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211 και επίσης βλ. σχετικά σε Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «Europemballage και Continental Can κατά Επιτροπής» υπ' αριθμ. C-6/72 της 21.02.1973, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 26

³⁰¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211

³⁰²Βλ. Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 104

³⁰³Βλ. σχετική αναφορά σε : Αυγερινός, Γ. 2011, *Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της Ε.Ε.*, σελ. 105 καθώς και βλ. σχετική αναφορά σε: Απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «NV Nederlandsche Banden - Industrie Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» υπ' αριθμ. C-322/81 της 09.11.1983, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 103 & Σκέψη 104. Βλ. ομοίως και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³⁰⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211

³⁰⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³⁰⁶Βλ. σχετική αναφορά σε απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση «NV Nederlandsche Banden - Industrie Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» υπ' αριθμ. C-322/81 της 09.11.1983, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 104, σελ. 3523

³⁰⁷Βλ. Σχετική αναφορά σε: Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αριθμό IP/08/1877 της 03.12.2008 με τίτλο: «Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings»

Στην απόφασή του για την υπόθεση Hoffmann – La Roche & Co. AG υπ’ αριθμ. 85/76,³⁰⁸ το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) αποφάνθηκε ότι: «η καταχρηστική εκμετάλλευση είναι έννοια αντικειμενική, αναφερόμενη στη συμπεριφορά μιας επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση και η οποία δύναται να επηρεάσει τη δομή μιας αγοράς, με τη συνδρομή μέσων που διαφοροποιούνται από αυτά που διακρίνουν ένα φυσιολογικό ανταγωνισμό προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών».³⁰⁹ Το Δικαστήριο επισήμανε επίσης, ότι η ίδια η παρουσία μιας επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση εντός μιας αγοράς επηρεάζει τη διάρθρωση αυτής, και συμβάλλει είτε σε περαιτέρω ελάττωση του ανταγωνισμού στη συγκεκριμένη αγορά, είτε στη δημιουργία εμποδίων αναφορικά με τη διαφύλαξη του υφιστάμενου ανταγωνισμού ή την μεγέθυνση του.³¹⁰

Συνάγεται επομένως, ότι η κατοχή δεσπόζουσας θέσης αφενός, δεν θα πρέπει να ενισχύεται μέσω της χρήσης μεθόδων που επιτείνουν την εκμετάλλευση της ισχύος τους από τις ίδιες τις δεσπόζουσες επιχειρήσεις αφετέρου, οι τελευταίες, δεν θα πρέπει να προβαίνουν στην υιοθέτηση συμπεριφορών που βλάπτουν τον ανταγωνισμό.³¹¹ Σε κάθε περίπτωση το Δικαστήριο φαίνεται να εστιάζει στις ίδιες τις ενέργειες των εν λόγω επιχειρήσεων οι οποίες καλούνται να δίνουν σημαντική βαρύτητα στην αποφυγή πράξεων που συνιστούν κατάχρηση από πλευράς τους σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ,³¹² καθώς αυτές οι συμπεριφορές είναι απαγορευμένες.³¹³

Στην πρόσφατη απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) της 10.09.2024 αναφορικά με την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)»,³¹⁴ διατυπώνεται ότι η «καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης»³¹⁵ επιχείρησης, βάσει των οριζόμενων στις διατάξεις του

³⁰⁸Βλ. απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ’ αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 91 περί «καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης» και σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211

³⁰⁹Βλ. απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ’ αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 91 περί «καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης».

³¹⁰Βλ. απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ’ αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 91 και : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211.

³¹¹Βλ. σχετική αναφορά σε Απόφαση της 30/09/2003 του Πρωτοδικείου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ’ αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101

³¹²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³¹³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³¹⁴Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1-51

³¹⁵Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 165, σελ. 33

άρθρου 102 ΣΛΕΕ, (μετά τον αρχικό ορισμό που διατυπώθηκε στην απόφαση του ΔΕΚ της 13.02.1979 για την υπόθεση υπ' αριθμ. 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG»),³¹⁶ συνίσταται στην αποδεδειγμένη εφαρμογή πρακτικών που αντίκεινται στον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων και οι οποίες προκαλούν ή δύναται να προκαλέσουν περιορισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού μέσω του αποκλεισμού³¹⁷ «εξίσου αποτελεσματικών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων από τη σχετική αγορά ή τις σχετικές αγορές ή εμποδίζοντας την ανάπτυξή τους τόσο εντός των αγορών που κατέχεται η δεσπόζουσα θέση όσο και σε συναφείς ή συγγενείς αγορές»,³¹⁸ στις οποίες σκοπεύει η δεσπόζουσα επιχείρηση να υπάρξει αντίκτυπος στον ανταγωνισμό εξαιτίας των συγκεκριμένων πρακτικών,³¹⁹ καθώς επίσης και στην περίπτωση που οι συγκεκριμένες πρακτικές των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση αποδεδειγμένα, μπορούν ή θα μπορούσαν να αποτελέσουν εμπόδιο, είτε αποσκοπούν να δημιουργήσουν εμπόδια, εκ των προτέρων, σε πιθανούς ανταγωνιστές να εισέλθουν³²⁰ ή έστω να «αποκτήσουν πρόσβαση στη σχετική αγορά ή τις σχετικές αγορές μέσω της επιβολής φραγμών εισόδου ή της χρήσης άλλων μέτρων στεγανοποίησης ή μέσων που διαφοροποιούνται από εκείνα που διέπουν τον υγιή ανταγωνισμό, εμποδίζοντας την ανάπτυξη του ανταγωνισμού εις βάρος των καταναλωτών, περιορίζοντας εντός των αγορών αυτών, την παραγωγή, την ανάπτυξη εναλλακτικών προϊόντων ή υπηρεσιών ή την καινοτομία».³²¹

³¹⁶Βλ. απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ' αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 91 περί «καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης»

³¹⁷Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 165

³¹⁸Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 165, σελ. 33

³¹⁹Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 165

³²⁰Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 167

³²¹Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 167, σελ. 33

4.2 Η υπόθεση T-201/04 - «Microsoft Corporation κατά της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».

Στην υπόθεση υπ' αριθμ. T-201/04 «Microsoft Corporation κατά της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», ³²² η απόφαση που έλαβε το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) είναι γνωστή αναφορικά με την περίπτωση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης ³²³ μέσω της άσκησης πρακτικών όπως «η δέσμευση και η δεσμοποίηση (tying and bundling)», ³²⁴ παραβιάζοντας τις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ παρ. δ, αναφορικά με τη «δέσμευση παροχών», ³²⁵ συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν αμοιβαία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. ³²⁶ Εν προκειμένω, η εταιρεία Microsoft, επέβαλε την εγκατάσταση λογισμικού της ίδιας, του εργαλείου Windows Media Player, ³²⁷ ήτοι ενός προγράμματος αναπαραγωγής εικόνας και ήχου, ενσωματωμένο στο λογισμικό λειτουργίας των Windows, ³²⁸ μην επιτρέποντας στους καταναλωτές να αποκτήσουν το λειτουργικό λογισμικό των Windows χωρίς την προεγκατάσταση του Windows Media Player, ³²⁹ γεγονός που κρίθηκε ότι αποτελεί καταχρηστική πρακτική «technical bundling», ³³⁰ , ³³¹ (που σημαίνει την τεχνική σύνδεση διαφορετικών προϊόντων ώστε να μην επιτρέπεται η διάσπασή τους και να

³²²Βλ. αναλυτικά Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. ΙΙ-3619 – ΙΙ-4034

³²³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³²⁴ Βλ. σχετική αναφορά των όρων σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 224 και σε : Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1204

³²⁵Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1209

³²⁶Βλ. σχετικά σε Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 975, σελ. ΙΙ-3912 και σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού* καθώς και σε : Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1208

³²⁷Βλ. σε Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψεις 961 σελ. ΙΙ – 3908 και Σκέψεις 962 - 965, σελ. ΙΙ - 3909

³²⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 225

³²⁹Βλ. ειδικότερα Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 864, σελ. ΙΙ-3881, Σκέψη 961 σελ. ΙΙ- 3908 και Σκέψεις 962 - 965, σελ. ΙΙ – 3909 και Σκέψη 975, σελ. ΙΙ – 3912.

³³⁰Αναφορικά με τη χρήση του όρου «technical bundling» βλ. σε : Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1207 και σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 225

³³¹Σχετικά με τεκμηρίωση καταχρηστικής πρακτικής «bundling» βλ.: Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψεις 859 – 862, σελ. ΙΙ-3880 – ΙΙ-3881 και Σκέψεις 866 – 870, σελ. ΙΙ-3883 καθώς και Σκέψη 842, σελ. ΙΙ-3876.

καθίσταται δυνατό να χορηγηθούν μεμονωμένα),³³² εκ μέρους της συγκεκριμένης εταιρείας, η οποία κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά των λειτουργικών προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών.³³³ Μέσω της εν λόγω πρακτικής της, για την οποία αναζητήθηκε η ύπαρξη αντικειμενικού λόγου που να την αιτιολογεί,³³⁴ απουσία ικανού τέτοιου, επιβεβαιώθηκε ότι η Microsoft κατάφερε να επικρατήσει και στην αγορά των προγραμμάτων αναπαραγωγής εικόνας και ήχου (Media Player), που αποτελούσε ξεχωριστή αγορά προϊόντος,³³⁵ δημιουργώντας συνθήκες αποκλεισμού των ανταγωνιστών της.³³⁶

Περαιτέρω, στην ίδια υπόθεση υπ' αριθμ. T-201/04 της 17.09.2007,³³⁷ το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) συζήτησε την περίπτωση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης της στην «αγορά λειτουργικών συστημάτων για προσωπικούς ηλεκτρονικούς υπολογιστές»,³³⁸ από πλευράς της εταιρείας Microsoft, σχετικά με την μη παραχώρηση από πλευράς της, των απαραίτητων στοιχείων³³⁹ λογισμικού «διαλειτουργικότητας»³⁴⁰ που θα επέτρεπε την ανάπτυξη προϊόντων με δυνατότητα διασύνδεσης με τα δικά της προϊόντα, από

³³²Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1206-σελ. 1207

³³³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού* και αναφορικά με την τεκμηρίωση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης της Microsoft βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 854, σελ. II-3879, Σκέψη 870, σελ. II-3883 και Σκέψη 1038, σελ. II-3931- σελ. II-3932.

³³⁴Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1209 με αναφορά σε Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψεις 955 – 970, σελ. II-3907 – σελ. II-3911 και Σκέψη 1091, σελ. II – 3948.

³³⁵Βλ. σχετικά με τεκμηρίωση ύπαρξης προϊόντων δύο διαφορετικών αγορών σε: Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψεις 912- 933, σελ. II – 3895 – σελ. II-3901 και Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1209

³³⁶Αναφορικά με την τεκμηρίωση ανταγωνιστικού αποκλεισμού της αγοράς, βλ. Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψεις 867 – 869, σελ. II-3882, Σκέψη 842, σελ. II-3876, Σκέψη 1058, σελ. II – 3938 καθώς και Σκέψεις 1088 – 1089, σελ. II -3946 – σελ. II – 3948 και βλ. Κινινή, Ε. 2008, Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, *Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (ΔΕΕ)*, τεύχος 11/2008 (Ετος 14^ο), σελ. 1209 και σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³³⁷Βλ. Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. II-3619 – σελ. II-4034

³³⁸Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, Θεσμοί, Διακυβέρνηση και Πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

³³⁹Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 435 - 436

³⁴⁰Βλ. σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, Θεσμοί, Διακυβέρνηση και Πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

ανταγωνιστικές προς αυτήν επιχειρήσεις.³⁴¹ Στην απόφασή του, το Δικαστήριο, και για αυτή την πρακτική της εταιρείας Microsoft, τάχθηκε επίσης, υπέρ της θέσης ότι μια δεσπόμενη επιχείρηση μπορεί να αμφισβητήσει ότι μια πρακτική που υιοθέτησε ήταν καταχρηστική, ενδεχομένως να επιτύχει και να καταρρίψει την κατηγορία, αποδεικνύοντας ότι υπήρχαν αντικειμενικοί λόγοι που αιτιολογούσαν την εν λόγω πρακτική της,³⁴² απόφαση που δείχνει ότι το Δικαστήριο, εστιάζει πια, πιο πολύ προς τις συνέπειες των πράξεων μιας επιχείρησης παρά στις ίδιες τις πράξεις αυτής.

4.3 Η υπόθεση C-413/2014 P - «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής».

Εμβαθύνοντας περισσότερο στην νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τον κλάδο της τεχνολογίας, στην υπόθεση C-413/2014 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής»,³⁴³ το Δικαστήριο συζήτησε την περίπτωση της εφαρμογής εκ μέρους δεσπόμενων επιχείρησης της πρακτικής να προβαίνει στη χορήγηση εκπτώσεων για την ανταμοιβή της πελατείας που θα διατηρεί σταθερή συνεργασία μαζί της,³⁴⁴ για να προμηθεύεται τη συνολική ή μεγάλο τμήμα της ποσότητας των προϊόντων που χρειάζεται ³⁴⁵ «(εκπτώσεις πίστης)», ³⁴⁶ συμπεριφορά που βάσει των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ συνιστά «πρακτική καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόμενης θέσης μιας επιχείρησης»³⁴⁷ κι η οποία αποτελεί με βεβαιότητα πρακτική των δεσποζουσών επιχειρήσεων η οποία συνεπάγεται περιορισμό του ανταγωνισμού.³⁴⁸ Στην εν λόγω υπόθεση, πέραν της

³⁴¹Βλ. σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257 καθώς και βλ. Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 7- 8 και Σκέψη 36

³⁴²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 211 και βλ. αναλυτικά σχετική αναφορά σε : Απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) της 17.09.2007 για την υπόθεση T-201/04 «Microsoft v. Commission», Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 688

³⁴³Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1 – σελ. 22

³⁴⁴Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 137, σελ.19 – 20 και σε: Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁴⁵Βλ. σχετική αναφορά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 137, σελ. 19 - 20 και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³⁴⁶Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 232

³⁴⁷Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 137 σελ. 20 & Σκέψη 142 σελ. 20. Βλ. επίσης Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» Σκέψεις 89 – 90 και Σκέψη 101.

³⁴⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 220

καταχρηστικής πρακτικής, «χορήγησης εκπτώσεων υπό όρους»,³⁴⁹ η εταιρεία Intel φαίνεται επιπλέον, να κατέβαλλε χρηματικές αμοιβές, στις «πέντε μεγαλύτερες κατασκευάστριες εταιρείες εξοπλισμού πληροφορικής»,³⁵⁰ ώστε αυτές να επηρεάζουν την ύπαρξη διαθεσιμότητας στην αγορά συγκεκριμένων ειδών πληροφορικής «με επεξεργαστή τύπου CPU x86»³⁵¹ ανταγωνιστικής της εταιρείας.³⁵²

Είναι σημαντικό να επισημανθεί πρώτον, ότι το Δικαστήριο και σε αυτή την υπόθεση, αποφάνθηκε ότι μια επιχειρηματική πρακτική θα πρέπει να εξετάζεται υπό την οπτική της ύπαρξης αντικειμενικών λόγων που την αιτιολογούν³⁵³ καθώς και να διαπιστώνεται εάν είναι βλαπτική από απόψεως ανταγωνισμού,³⁵⁴ και ότι επιπλέον, όποιος περιορισμός υφίστανται οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, εξ αυτής της πρακτικής της δεσπόζουσας επιχείρησης, θα πρέπει να σταθμίζεται με την ύπαρξη θετικών αποτελεσμάτων για τους καταναλωτές.³⁵⁵ Δεύτερον, παρότι η χορήγηση «τυποποιημένων εκπτώσεων πίστης και αποκλειστικότητας»,³⁵⁶ αντιμετωπίζεται ως πρακτική που έχει επιβεβαιωμένα περιοριστική επίδραση στην άσκηση του ανταγωνισμού, με τις εν λόγω εκπτώσεις να μετατρέπονται σε μέσο που χρησιμοποιούν οι δεσπόζουσες επιχειρήσεις σε μια αγορά για τον εκτοπισμό των υπολοίπων, ανταγωνιστικών προς αυτές, επιχειρήσεων,³⁵⁷ οπότε περαιτέρω διερεύνηση δεν είναι αναγκαία,³⁵⁸ ωστόσο, ούτε εύλογο είναι να κρίνονται πάγια με τον ίδιο τρόπο.³⁵⁹ Εν προκειμένω, διερευνήθηκε αναλυτικά, αν «εξίσου

³⁴⁹Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 11, σελ. 3

³⁵⁰Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 9, σελ. 3

³⁵¹Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 11, σελ. 4

³⁵²Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 11

³⁵³Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 140, σελ. 20

³⁵⁴Βλ. σχετική αναφορά σε : Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁵⁵Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 140, σελ. 20

³⁵⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 220

³⁵⁷ Βλ. σχετική αναφορά σε : Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού* και προς επίρρωση βλ. ενδεικτικά σχετική αναφορά σε νομολογία: 1. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.10.2015 για την υπόθεση C-23/14 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 38 & Σκέψεις 42 & 46 καθώς και 2. Απόφαση του ΔΕΚ της 13/02/1979 για την υπόθεση 85/76 «Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» Σκέψεις 89 – 90

³⁵⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού και επίσης βλ. σχετικά* : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 142, σελ. 20

³⁵⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

αποτελεσματικοί ανταγωνιστές μπορούν να εκτοπιστούν από την αγορά»³⁶⁰ επί τη βάσει αυτής της συμπεριφοράς της δεσπόζουσας επιχείρησης,³⁶¹ κι αν αυτό υπήρξε στοχευμένη επιδίωξη της πρώτης.³⁶²

Το Δικαστήριο εν τέλει, στην υπ' αριθμ. C-413/2014 P υπόθεση «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής»,³⁶³ αποφάσισε να επιστρέψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΓΔΕΕ)³⁶⁴ με την αιτιολογία ότι εφόσον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε διενεργήσει έναν τόσο διεξοδικό έλεγχο για να υποστηρίξει την καταχρηστικότητα των συγκεκριμένων εκπτώσεων,³⁶⁵ θα έπρεπε κατ' αντιστοιχία και το ΓΔΕΕ να εξετάσει τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από την ίδια την Intel προς υποστήριξή της, εν προκειμένω, ότι οι εκπτώσεις που χορήγησε δεν ήταν ικανές να εξαλείψουν ανταγωνιστές της από τη συγκεκριμένη αγορά.³⁶⁶ Η συγκεκριμένη υπόθεση κρίθηκε οριστικά με την απόφαση του Δικαστηρίου της 24.10.2024 για την υπ' αριθμ. C-240/22P υπόθεση «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Intel Corporation»³⁶⁷ στην οποία το Δικαστήριο, συμφωνώντας με το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΓΔΕΕ) ότι δεν τεκμηριώθηκε επαρκώς από πλευράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι οι χορηγηθείσες εκπτώσεις από πλευράς της εταιρείας Intel μπορούσαν να θέσουν εκτός της συγκεκριμένης αγοράς τους ανταγωνιστές αυτής,³⁶⁸

³⁶⁰Βλ. σχετική διατύπωση σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 140, σελ. 20 Επίσης, βλ. σχετικά και σε: Μικρούλεα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁶¹Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις υπ' αριθμ. 138-142, σελ. 20. Επίσης βλ. αναλυτικά σχετικά και σε: Μικρούλεα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁶²Βλ. σχετικά σε : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη υπ' αριθμ. 139, σελ. 20 και επίσης βλ. σχετική αναφορά σε : Μικρούλεα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁶³Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1-σελ. 22

³⁶⁴Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 147

³⁶⁵Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 142

³⁶⁶Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 141

³⁶⁷Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 24.10.2024 για την υπόθεση C-240/22 P «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Intel Corporation Inc.», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1- σελ. 74

³⁶⁸Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 24.10.2024 για την υπόθεση C-240/22 P «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Intel Corporation Inc.», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 77 σελ. 19 – 20 και Σκέψη 80 – Σκέψη 82, σελ. 20

έκλεισε την υπόθεση, «απορρίπτοντας την αίτηση αναίρεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής».³⁶⁹

³⁶⁹ Βλ. σχετικά Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 24.10.2024 για την υπόθεση C-240/22 P «Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Intel Corporation Inc.», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

5.1 Καταχρηστικές πρακτικές των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση για τον αποκλεισμό ανταγωνιστών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε μια προσπάθεια να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση να κατανοήσουν πληρέστερα την μέθοδο εξέτασης που ακολουθεί για τις περιπτώσεις που αποτελούν «καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού»³⁷⁰ των ανταγωνιστών τους επί τη βάση των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, ώστε να αποκτήσουν οι ίδιες την ικανότητα να κρίνουν, εκ των προτέρων, αν κάποιες ενέργειές τους θα εκκινήσουν διαδικασία παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,³⁷¹ προέβη σε μια αποτύπωση των στοιχείων εξέτασης, κατά σπουδαιότητα, στην Ανακοίνωσή της, της 05.12.2008,³⁷² (η οποία δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 24.02.2009), αναφορικά με τις «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της Συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»,³⁷³ στην οποία παρουσιάζονται, περιπτώσεις καταχρηστικών πρακτικών που χρησιμοποιούν οι δεσπόζουσες επιχειρήσεις και που οδηγούν σε αποκλεισμό ανταγωνιστικών επιχειρήσεων και, κατά συνέπεια, απαγορεύονται, αναφέροντας κατά πρώτον, τις «συμφωνίες αποκλειστικότητας»,³⁷⁴

³⁷⁰ Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009 την Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», σελ. 7

³⁷¹ Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009 στην Ανακοίνωση της Επιτροπής, §2

³⁷² Βλ. σχετική αναφορά για ημερομηνία έκδοσης της αρχικής Ανακοίνωσης Κατευθύνσεων της Επιτροπής, σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, § 4 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

³⁷³ Βλ. αναλυτικά σελ. 7 – σελ. 20 σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009 την Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», σελ. 7

³⁷⁴ Βλ. αναλυτικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 32- Σημείο 46 των «Ειδικών μορφών καταχρήσεων» της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

εν συνεχεία, τις «πρακτικές δέσμευσης και δεσμοποίησης»,³⁷⁵ τρίτον, την «τακτική εξόντωσης»,³⁷⁶ και τέλος, την πρακτική της «άρνησης προμήθειας».³⁷⁷

Είναι σημαντικό να παρατεθεί και μια δεύτερη εκδοχή ομαδοποίησης των ανωτέρω καταχρηστικών πρακτικών ³⁷⁸ η οποία αναφέρεται: σε «εκμεταλλευτικές πρακτικές»,³⁷⁹ στην περίπτωση που η επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση αποβλέπει στην απόκτηση οικονομικού οφέλους³⁸⁰ που δεν θα αποκόμιζε εντός συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού, όπως δυνατότητα επιβολής ακριβότερων τιμών πώλησης και επωφελέστερων για την ίδια, συμβατικών όρων στις συναλλαγές, ³⁸¹ σε «παρεμποδιστικές πρακτικές»,³⁸² στην περίπτωση που η επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση προβαίνει σε ενέργειες όπως «ο εκτοπισμός ή η παρεμπόδιση των ανταγωνιστών» ³⁸³ να προσεγγίσουν μια συγκεκριμένη αγορά, όπως μέσω της δημιουργίας συνθηκών που καθιστούν αδύνατη την προσέγγιση των καναλιών προμήθειας από τους νέους ανταγωνιστές ³⁸⁴ ή των καναλιών διανομής, και τέλος, σε πρακτικές που επιφέρουν «δομική αλλοίωση της αγοράς»,³⁸⁵ μέσω δημιουργίας συγκεντρώσεων επιχειρήσεων οι οποίες αυξάνουν την ισχύ της θέσης της δεσπόζουσας επιχείρησης.³⁸⁶ Αξίζει επίσης να επισημανθεί, ότι δεν είναι σταθερά ευδιάκριτος ο διαχωρισμός των καταχρηστικών πρακτικών που χρησιμοποιεί μια δεσπόζουσα επιχείρηση σε όσες χαρακτηρίζονται βάσει της εκμετάλλευσης και σε εκείνες που χαρακτηρίζονται από παρεμπόδιση εισόδου τρίτων σε συγκεκριμένες αγορές, καθώς σε κάποιες περιπτώσεις, μπορεί να ισχύουν και τα δύο ταυτόχρονα,³⁸⁷

³⁷⁵Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 47-Σημείο 62 των «Ειδικών μορφών καταχρήσεων» της Ανακοίνωσης της Επιτροπής.

³⁷⁶Βλ. αναλυτικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 63- Σημείο 74 των «Ειδικών μορφών καταχρήσεων» της Ανακοίνωσης της Επιτροπής.

³⁷⁷Βλ. αναλυτικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 75 – Σημείο 90 των «Ειδικών μορφών καταχρήσεων» της Ανακοίνωσης της Επιτροπής και αναλυτικά περί των τροποποιήσεων (σε αρίθμηση και περιεχόμενο) που έγιναν σε αυτά βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 4 και Σημείο 5 του Παραρτήματος της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

³⁷⁸Βλ. σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212 σχετικά με κατηγοριοποίηση των καταχρηστικών πρακτικών των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση.

³⁷⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212

³⁸⁰Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁸¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212

³⁸²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212

³⁸³Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 229

³⁸⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212

³⁸⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 212

³⁸⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

³⁸⁷Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 229

όπως για παράδειγμα, στην περίπτωση που μια δεσπόζουσα επιχείρηση, προκειμένου να αυξήσει τα κέρδη της, επιβάλλει διαφορετικές τιμές πώλησης για το ίδιο προϊόν («διακριτική τιμολόγηση») ³⁸⁸ στην αγορά, εκμεταλλευόμενη τη δεσπόζουσα θέσης της και το καταναλωτικό κοινό για την είσπραξη μεγαλύτερου εσόδου, γεγονός το οποίο παράλληλα, όμως, θέτει φραγμούς στην είσοδο νέων επιχειρηματικών παικτών στην ίδια αγορά.³⁸⁹

5.2 Η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην καλύτερη κατανόηση συμπεριφορών αποκλεισμού ανταγωνιστών από επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την 31.03.2023, προέβη σε τροποποίηση της προαναφερθείσας Ανακοίνωσής της, δημοσιεύοντας νέα Ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο : «Τροποποιήσεις στην Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»,³⁹⁰ κρίνοντας την έκδοση αυτής της Ανακοίνωσης αναγκαία λόγω των εξελίξεων που συντελέστηκαν από τη δημοσίευση της πρώτης με την αντίστοιχη θεματολογία, τόσο λόγω της πρόσθετης εμπειρίας που απέκτησε η ίδια αλλά και αφού συνεκτίμησε τις τρέχουσες εξελίξεις στις συνθήκες της εσωτερικής αγοράς όσο και στην νομολογία των ενωσιακών Δικαστηρίων, παράγοντες που συνολικά, μετέβαλλαν την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της σε σχέση με τις προηγούμενες.³⁹¹ Η εν λόγω Ανακοίνωση, αποτυπώνει, κατά την κρίση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το βαθμό σπουδαιότητας αυτών, τα βασικά σημεία που πρόκειται να εξετάζει κατά τον έλεγχο συμμόρφωσης των επιχειρήσεων ³⁹² που κατέχουν «μεμονωμένη δεσπόζουσα

³⁸⁸Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 229

³⁸⁹Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

³⁹⁰Βλέπε σχετικά σελ. 1 – σελ. 5 σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ’ αριθμ. C 116/1/31.03.2023 με Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», σελ. 1

³⁹¹Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ’ αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 7 της Ανακοίνωσης

³⁹² Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ’ αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 2 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις» καθώς και

θέση»³⁹³ με τις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.³⁹⁴ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποσαφηνίζει ότι το περιεχόμενο και των δύο αυτών εγγράφων, δεν δεσμεύει νομικά,³⁹⁵ ούτε εκφράζει από πλευράς της, επιθυμία ερμηνείας του άρθρου 102 ΣΛΕΕ,³⁹⁶ και της «έννοιας της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης»,³⁹⁷ αντικείμενο το οποίο εναπόκειται στην κρίση των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.³⁹⁸

5.3 Η αλληλεπίδραση των θεωρητικών κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την νομολογιακή πράξη του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τις θέσεις που αποτυπώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόσο στην «Ανακοίνωση Κατευθύνσεων σχετικά με τις προτεραιότητές της κατά τον έλεγχο της εφαρμογής»³⁹⁹ όσο και στην τροποποίηση αυτών, φαίνεται να μη διατηρεί σταθερά την ίδια στάση απέναντί τους, και παρότι δεν παρατηρείται ευθεία ρήξη με τις συγκεκριμένες θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη θέση του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα τελευταία φαίνονται επιφυλακτικά.⁴⁰⁰ Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα Δικαστήρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαφοροποιήθηκαν στην κρίση τους αναφορικά με συγκεκριμένες αθέμιτες πρακτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση,⁴⁰¹ σε σχέση με την οπτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ίδια εμπορική

βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 6

³⁹³ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 4

³⁹⁴ Βλ. σχετική αναφορά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 1 και Σημείο 3

³⁹⁵ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 3 καθώς και σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 6

³⁹⁶ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 3

³⁹⁷ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 6

³⁹⁸ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, Σημείο 3 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

³⁹⁹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023 με «Τροποποιήσεις στην Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», Σημείο 4 της Ανακοίνωσης

⁴⁰⁰ Βλ. Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴⁰¹ Βλ. Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

συμπεριφορά, με ενδεικτική την αναφορά στην περίπτωση της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης που πραγματοποιείται μέσω της πρακτικής της «συμπίεσης περιθωρίου».⁴⁰² Μεταγενέστερα, η ίδια αθέμιτη πρακτική «συμπίεσης περιθωρίου κέρδους»,⁴⁰³ αποτέλεσε σημείο σύγκλισης απόψεων μεταξύ των δύο, καθώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε την προτεραιότητα που είχε θέσει για επέμβασή της για έλεγχο της συμμόρφωσης των επιχειρήσεων με τις διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε σχετικές περιπτώσεις, υιοθετώντας έμπρακτα, τη θέση που είχε διατυπωθεί μέσω της ενωσιακής νομολογίας πως «η συμπίεση του περιθωρίου κέρδους δεν αποτελεί είδος άρνησης προμήθειας αλλά ανεξάρτητη μορφή κατάχρησης»⁴⁰⁴ η οποία αξιολογείται με άλλα κριτήρια.⁴⁰⁵

Ωστόσο, υπήρξαν και δικαστικές υποθέσεις που το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), εμφανίστηκε να είναι σύμφωνο με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τις κατευθύνσεις προτεραιοτήτων αυτής,⁴⁰⁶ όπως για παράδειγμα, στην απόφασή του της 27.03.2012 για την υπόθεση υπ' αριθμ. C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet»,⁴⁰⁷ στην οποία το ΔΕΕ προέβη σε διάκριση μεταξύ της έννοιας της εξάλειψης ανταγωνιστικών επιχειρήσεων από δεσπόζουσα επιχείρηση εντός μιας αγοράς,⁴⁰⁸ στο πλαίσιο ύπαρξης συνθηκών

⁴⁰² Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 467, όπου γίνεται σχετική αναφορά στην Απόφαση του ΔΕΕ της 17.02.2011 για την υπόθεση C-52/09, «Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB».

⁴⁰³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 5 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση. Επίσης, βλ. σχετικά με την προσθήκη και εκτενώς το περιεχόμενο της παραγράφου υπ' αριθμ. 90 σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 5δ στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση, όπου γίνεται σχετική αναφορά σύνδεσης του περιεχομένου της παραγράφου με την Απόφαση του ΔΕΕ της 17.02.2011 στην υπόθεση C-52/09, «Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB», Σκέψη 56

⁴⁰⁴ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 5 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση και βλ. σχετική αναφορά σε: Απόφαση του ΔΕΕ της 17.02.2011 στην υπόθεση C-52/09, «Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB», Σκέψη 56

⁴⁰⁵ Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 5 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση

⁴⁰⁶ Βλ. Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 469

⁴⁰⁷ Βλ. σχετική αναφορά σε : Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 468 και βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1 – 9

⁴⁰⁸ Βλ. Κομνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

«υγιούς ανταγωνισμού»⁴⁰⁹ και «αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού»^{410,411} αυτών, εκ μέρους της δεσπόζουσας επιχείρησης. Επιπρόσθετα, στην ίδια απόφαση, είναι αξιόλογο ότι το Δικαστήριο εφάρμοσε με πληρότητα τη συλλογιστική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποτυπώνεται στην Ανακοίνωση με τις κατευθύνσεις προτεραιοτήτων της αναφορικά με την παροχή δυνατότητας στη δεσπόζουσα επιχείρηση να προβεί στην αντικειμενική τεκμηρίωση των αιτιών που την οδήγησαν προς τις ενέργειες της που εμφανίζονται ως καταχρηστικές και αντίθετες με το πνεύμα του υγιούς ανταγωνισμού.⁴¹²

Σκόπιμο είναι επίσης, να επισημανθεί ότι μεταγενέστερα, τροποποιήθηκε και η έννοια του «αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού»⁴¹³ όπως αναφέρεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας και των διευκρινιστικών παρατηρήσεων των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής

⁴⁰⁹ Κορνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 469 και βλ. σχετική αναλυτική αναφορά περί «εκτοπισμού ανταγωνιστών εντός υγιούς ανταγωνισμού» στην Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 21 & Σκέψη 22

⁴¹⁰ Βλ. σχετική αναφορά σε : Κορνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 469 και σχετική αναφορά σε Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις 24 – 26

⁴¹¹ Βλ. αναλυτικά περί έννοιας «αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού» σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §19 - §22 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις» και τροποποίηση μεταγενέστερα της έννοιας αυτής σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, στο Σημείο 1 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση

⁴¹² Βλ. σχετική αναφορά σε: Κορνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Α.6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε: Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 469 και επίσης βλ. σχετική αναφορά σε: Κορνηνός, Α. και Λιανός, Ιωάν. «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Β.6. Κατάχρηση ειδική έννοια στο δίκαιο ανταγωνισμού – vi. Αντικειμενικοί δικαιολογητικοί λόγοι», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 488 – 489. Επίσης, βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009 με την Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», ενότητα Δ. αυτής περί «Αντικειμενικής αναγκαιότητας και βελτιώσεων αποτελεσματικότητας» §28, §30 και §31 καθώς και σχετική ανάπτυξη μεθοδολογίας στην Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις 40 - 42

⁴¹³ Βλ. αναλυτικά το περιεχόμενο της τροποποίησης της έννοιας του «αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού» σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Σημείο 1 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και το λοιπό περιεχόμενο που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ίδια έννοια σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §19

Ενωσης, όπως δηλώνεται εκεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να συμπεριληφθεί στο περιεχόμενο της έννοιας αυτής και η περίπτωση που «η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης κωλύει τη διατήρηση της δομής του αποτελεσματικού ανταγωνισμού»,⁴¹⁴ δίνοντας, με αυτόν τον τρόπο στην επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση, τη δυνατότητα, προκειμένου να αποκομίσει η ίδια ωφέλεια και επί ζημία των καταναλωτών, να επιδρά με αρνητικό τρόπο, μέσω των εμπορικών πρακτικών της,⁴¹⁵ «στις διάφορες παραμέτρους του ανταγωνισμού όπως οι τιμές, η παραγωγή, η καινοτομία, η ποικιλία ή η ποιότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών».⁴¹⁶

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην απόφασή του για την υπόθεση υπ' αριθμ. T- 604/18 της 14.09.2022 «Google LLC και Alphabet Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής»,⁴¹⁷ η οποία συζήτησε περί αθέμιτων επιχειρηματικών πρακτικών που χρησιμοποίησε η εταιρεία Google LLC για να αποδυναμώσει τον ανταγωνισμό της⁴¹⁸ στην αγορά «Λειτουργικού Συστήματος Android για έξυπνες κινητές συσκευές»,⁴¹⁹ αποδέχθηκε την εναλλακτική νέα μεθοδολογία⁴²⁰ που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς για το τεχνολογικό προϊόν «(Λειτουργικό Σύστημα για έξυπνες κινητές συσκευές -Android)»⁴²¹ σε αντικατάσταση της μεθοδολογίας του «ελέγχου SSNIP»,⁴²² που στηρίζει την αξιολόγηση που επιχειρεί κατά βάση, στην αύξηση της τιμής,⁴²³ κριτήριο το οποίο, στη συγκεκριμένη υπόθεση και για την εκτίμηση του

⁴¹⁴Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2003, Σημείο 1 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

⁴¹⁵ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2003, Σημείο 1 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καθώς και σε : Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 281

⁴¹⁶ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2003, Σημείο 1 στο Παράρτημα στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης, το ίδιο περιεχόμενο εμφανίζεται και σε : Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 281, σελ. 53

⁴¹⁷Βλ. Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», σελ. 1 – σελ. 217

⁴¹⁸Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁴¹⁹Βλ. Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 3, σελ. 3

⁴²⁰ Βλ. Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 177 και Σκέψη 180

⁴²¹Βλ. Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 3, σελ. 3

⁴²²Βλ. σχετικά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, Σημείο 59, σελ. 20 και Σημείο 30, σελ. 12

⁴²³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 30, σελ. 12

προϊόντος ενδιαφέροντος δεν θα προσέφερε ικανοποιητικά αποτελέσματα αναφορικά με τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς αυτού, λόγω του καινοτομικού χαρακτήρα του συγκεκριμένου προϊόντος.⁴²⁴ Κατά συνέπεια, για τον ίδιο σκοπό, προτάθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος ο «έλεγχος SSNDQ»,⁴²⁵ μέσω του οποίου επιχειρείται να προσδιορισθεί η σχετική αγορά με βάση το κριτήριο της ποιότητας και ειδικότερα, πως μια «μικρή αλλά σημαντική και μη παροδική μείωση της ποιότητας»⁴²⁶ του συγκεκριμένου προϊόντος της εταιρείας Google LLC, θα έστρεφε το ενδιαφέρον των πελατών στη συγκεκριμένη αγορά σε «καταστήματα εφαρμογών για άλλα Λειτουργικά Συστήματα για έξυπνες κινητές συσκευές».⁴²⁷

5.4 Οι διαφορετικές οπτικές περί ανταγωνιστικής διαδικασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι προεκτεθείσες κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ, σε σχέση με τις καταχρηστικές πρακτικές των επιχειρήσεων που δεσπόζουν σε μια αγορά, ιδωμένες μέσω της οικονομικής τους διάστασης,⁴²⁸ και μέσω της «ανάλυσης της δυναμικής της αγοράς»⁴²⁹ είναι προσανατολισμένες προς τις συνέπειες που επιφέρουν οι συγκεκριμένες πρακτικές στον ανταγωνισμό αλλά και στους καταναλωτές («effects based»),⁴³⁰ και κυρίως στη ζημία που προκαλείται στους τελευταίους, είτε

⁴²⁴ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σημείο 30, σελ. 12

⁴²⁵ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Υποσημείωση 54

⁴²⁶ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 Ανακοίνωση της Επιτροπής, Υποσημείωση 54

⁴²⁷ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης, Υποσημείωση 54 που γίνεται αναφορά στην Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», βλ. αναλυτικότερα σχετικά στις Σκέψεις 284 – 305 αυτής

⁴²⁸ Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴²⁹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §5 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»

⁴³⁰ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §5 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής καθώς και σχετική αναφορά στο Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αριθμό IP/08/1877 της 03.12.2008 με τίτλο: «Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings» και σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 213

αποτρέπεται η καινοτομία,⁴³¹ είτε υπάρχει αύξηση τιμών, ή μείωση της ποιότητας των προϊόντων/υπηρεσιών, είτε ελάττωση του πλήθους των διαφορετικών πηγών προμήθειας στις οποίες μπορούν να στραφούν οι καταναλωτές επί τη βάση τέτοιου είδους καταχρηστικών συμπεριφορών των δεσποζουσών επιχειρήσεων που θίγουν τον ανταγωνισμό.⁴³²

Την ως άνω οικονομικοκεντρική οπτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τις καταχρηστικές πρακτικές των δεσποζουσών επιχειρήσεων που εστιάζει στις συνέπειες αυτών επί του ανταγωνισμού και επί των καταναλωτών, όπως συναφώς επισημάνθηκε σε ορισμένες από τις παρατιθέμενες εντός της παρούσας, υποθέσεις, φαίνεται να ενστερνίζεται και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως επιβεβαιώθηκε σχετικά μέσω της νομολογίας του.⁴³³ Η ως άνω οπτική «(effect- based approach)», ⁴³⁴ ή όπως διαφορετικά, αναφέρεται «στο ευρωπαϊκό δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, (more economic approach)», ⁴³⁵ προήλθε από μια προγενέστερη θεώρηση των θεμάτων ανταγωνισμού που στηριζόταν κυρίως «στην μορφή και την τυπολογία των αντανταγωνιστικών συμπεριφορών», ⁴³⁶ μεταβάλλοντας θεμελιωδώς «το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού».⁴³⁷

Αξίζει να αναφερθεί ότι μεταγενέστερα, άρχισε να γίνεται ορατή η ανάγκη μετάβασης και σε ένα επόμενο στάδιο θεώρησης των επιχειρηματικών συμπεριφορών⁴³⁸ με βασικό χαρακτηριστικό «την ελευθερία επιλογής του καταναλωτή (consumer choice)»,⁴³⁹ η οποία θα προασπίζεται την ίδια την ανταγωνιστική διαδικασία και θα τάσσεται υπέρ της θεωρίας αποφυγής επαύξησης των δαπανών των αντιπάλων επιχειρηματικών παιχτών («raising rivals' costs theory»)⁴⁴⁰

⁴³¹Βλ. σχετική αναφορά σε: Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αριθμό IP/08/1877 της 03.12.2008 με τίτλο: «Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings»

⁴³² Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §5 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσποζουσες επιχειρήσεις» και σε : Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁴³³Προς επίρρωση, βλ. ενδεικτικά, προαναφερθείσα Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις 40 – 42 καθώς και Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις 140 -142, σελ. 20

⁴³⁴Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 953

⁴³⁵Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 953

⁴³⁶Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 953

⁴³⁷Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁴³⁸Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁴³⁹Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 229

⁴⁴⁰Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 229

5.5 Το κριτήριο του «Εξίσου Αποτελεσματικού Ανταγωνιστή» στην αξιολόγηση των καταχρηστικών συμπεριφορών αποκλεισμού.

Χρήσιμη κρίνεται μια συνοπτική αναφορά «στο τέστ του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή»,⁴⁴¹ για το οποίο έγινε σχετική αναφορά, τόσο στην υπόθεση υπ' αριθμ. C- 413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής»⁴⁴² αλλά και στην υπόθεση υπ' αριθμ. C- 48/22 P «Google LLC και Alphabet Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Google Shopping)».⁴⁴³ Ουσιαστικά, πρόκειται για έναν τρόπο εκτίμησης, όχι αναγκαίο ή αποκλειστικό, που χρησιμοποιείται από πλευράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για να προσδιοριστεί εάν συμπεριφορές δεσπόζουσας επιχείρησης, όπως, επί παραδείγματι, η παροχή εκπτώσεων, δύναται να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό άλλων ανταγωνιστών από την ίδια αγορά,⁴⁴⁴ μεθοδολογία που έχει λάβει την αποδοχή και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιμετωπιζόμενη υπό το ίδιο πνεύμα, ήτοι ότι πρόκειται για μέθοδο «προαιρετική και ακατάλληλη»⁴⁴⁵ για να χρησιμοποιηθεί, γενικότερα, σε όλες τις περιπτώσεις.⁴⁴⁶ Παρόλα αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της εφαρμογής της συγκεκριμένης μεθόδου, επιχειρεί να εξακριβώσει κατά πόσον μια εμπορική πρακτική των επιχειρήσεων, η οποία εμφανίζεται καταχρηστική, είναι πράγματι ικανή να είναι επιζήμια για τους ευρωπαϊούς καταναλωτές,⁴⁴⁷ διενεργώντας την ανάλυσή της επί τη βάσει δεδομένων που διακρίνονται από εγκυρότητα και είναι σεβαστά σε ποσότητα,⁴⁴⁸ προκειμένου να διαπιστώσει αν, η εν λόγω εμπορική πρακτική, είναι εφικτό να μειώσει

⁴⁴¹Κοσμίδης, Ν. και Τζουγανάτος, Δ. «i. Η απόφαση Intel», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 681 Επίσης βλ. σχετική αναφορά στην ίδια μέθοδο και σε : Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*,

⁴⁴²Βλ. σχετικά : Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 06.09.2017 για την υπόθεση C-413/14 P «Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψεις 140 -142, σελ. 20

⁴⁴³Βλ. Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 10.09.2024 για την υπόθεση C-48/22 P «Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping)», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 165, σελ.33

⁴⁴⁴Κοσμίδης, Ν. και Τζουγανάτος, Δ. «i. Η απόφαση Intel», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴⁴⁵Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», §3 του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση

⁴⁴⁶Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», §3 του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

⁴⁴⁷Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴⁴⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

την ικανότητα των υπολοίπων επιχειρήσεων εντός μιας αγοράς να ασκήσουν αξιόλογο ανταγωνισμό.⁴⁴⁹ Η συγκεκριμένη διαδικασία στηρίζεται κατ' αρχάς, σε οικονομικά στοιχεία όπως «το κόστος και η τιμή πώλησης»⁴⁵⁰ τα οποία θα πρέπει να μελετώνται ιδιαίτερα στην περίπτωση που η δεσπόζουσα επιχείρηση χρησιμοποιεί τιμολόγηση χαμηλότερη του κόστους της κατά την πώληση των προϊόντων της,⁴⁵¹ προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η υπό διερεύνηση συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης δύναται «να αποκλείσει εξίσου αποτελεσματικούς ανταγωνιστές με την ίδια»⁴⁵² από μια συγκεκριμένη αγορά. Θα πρέπει όμως, να εξετάζονται και να συνεκτιμούνται, κατά περίπτωση, και άλλα, πρόσθετα στοιχεία, σχετικά με την «ποιότητα και την ποσότητα»⁴⁵³ αλλά και στοιχεία τα οποία εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο συνθηκών περί «αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού»,⁴⁵⁴ των επιχειρήσεων που εμφανίζονται ως «εξίσου αποτελεσματικοί ανταγωνιστές»⁴⁵⁵ της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση εντός μιας συγκεκριμένης αγοράς, προκειμένου να διαπιστωθεί αν είναι εφικτό, οι εν λόγω επιχειρήσεις να ανταγωνιστούν την μέθοδο τιμολόγησης που χρησιμοποιεί η πρώτη με τρόπο ικανοποιητικό.⁴⁵⁶ Βασικό σημείο της διαδικασίας αποτελεί η εκτίμηση «του Μέσου Μακροπρόθεσμου Επαυξητικού Κόστους

⁴⁴⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 227

⁴⁵⁰Βλ. αναλυτικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3 και §3α του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επίσης, βλ. συμπληρωματικά σχετικά, σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §25

⁴⁵¹Βλ. αναλυτικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3 και §3α του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση καθώς και συμπληρωματικά στοιχεία σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §25 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

⁴⁵²Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3α του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση

⁴⁵³Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3β του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση

⁴⁵⁴Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3β του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και επιπλέον, βλ. σχετικά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», ενότητα Β - «Αποκλεισμός που οδηγεί σε ζημία του καταναλωτή (αντιανταγωνιστικός αποκλεισμός)», §19 - §22

⁴⁵⁵Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής, §3β του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

⁴⁵⁶Βλ. σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις», §3β του Παραρτήματος στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

(ΜΜΕΚ)»⁴⁵⁷ της δεσπόμενης επιχείρησης,⁴⁵⁸ διότι στην περίπτωση που το Μέσο Μακροπρόθεσμο Επαυξητικό Κόστος (ΜΜΕΚ) δεν καλύπτεται κατά την πώληση, αποδεικνύεται ότι η δεσπόμενα⁴⁵⁹ επιχείρηση «δεν καλύπτει όλα τα (αναλογούντα) σταθερά κόστη παραγωγής του ορισμένου προϊόντος/υπηρεσίας και κατά συνέπεια, ένας εξίσου αποτελεσματικός ανταγωνιστής θα αποκλειόταν από την αγορά»⁴⁶⁰ κυρίως όταν οι τελευταίοι δεν δύνανται να δρουν ανταγωνιστικά προς τη δεσπόμενα επιχείρηση,⁴⁶¹ «με ίσους όρους, για το σύνολο της ζήτησης κάθε μεμονωμένου πελάτη, όπως στην περίπτωση του αντιανταγωνιστικού αποκλεισμού».⁴⁶²

⁴⁵⁷Βλ. σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 218, ότι νοείται ως «Μέσο Μακροπρόθεσμο Επαυξητικό Κόστος (ΜΜΕΚ) ο μέσος όρος όλων των μεταβλητών και σταθερών κοστών» που επιβαρύνεται μια επιχείρηση προκειμένου να παράξει ένα ορισμένο προϊόν.

⁴⁵⁸Βλ. διεξοδικά περί αντικτύπου ΜΑΚ και ΜΜΕΚ δεσπόμενης επιχείρησης σε αποκλεισμό εξίσου αποτελεσματικών ανταγωνιστών σε μια αγορά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §26 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις»

⁴⁵⁹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §26 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής.

⁴⁶⁰ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §26 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής.

⁴⁶¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁴⁶²Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 216 -217 και βλ. σχετική αναφορά σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, §39 της ενότητας «ΙV. Ειδικές μορφές καταχρήσεων – Α. Συμφωνίες αποκλειστικότητας - β. Χορήγηση εκπτώσεων επί προϋποθέσεων» στην Ανακοίνωση της Επιτροπής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2022/1925 « (ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ)»⁴⁶³

6.1 Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 και η κανονιστική ρύθμιση των ψηφιακών πλατφορμών.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925, θεσπίστηκε, αποβλέποντας στην κανονιστική ρύθμιση των «μεγάλων ψηφιακών πλατφορμών»⁴⁶⁴ και τη συμμόρφωση με το ενωσιακό δίκαιο του ανταγωνισμού των «μεγάλων τεχνολογικών εταιρειών “(Big Tech)” οι οποίες, συνηθέστερα, κατέχουν υψηλό μερίδιο αγοράς και δεσπόζουσα θέση στις αγορές»⁴⁶⁵ αυτές, ώστε να αποφεύγονται αθέμιτες συμπεριφορές εκ μέρους τους.⁴⁶⁶ Οι διατάξεις του Κανονισμού ενεργούν συμπληρωματικά με τις διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, με σκοπό να υποστηριχθεί από νομικής απόψεως, η διεξαγωγή του ενωσιακού εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, αίροντας τα όποια ανταγωνιστικά εμπόδια μεταξύ τους.⁴⁶⁷ Πρόκειται για ένα ενωσιακό νομοθέτημα που επιδιώκει, μέσω της εφαρμογής των διατάξεών του, να επιβάλλει κοινές υποχρεώσεις σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁶⁸ και ο οποίος θεωρήθηκε απαραίτητη νομοθετική μέριμνα που έπρεπε να ληφθεί για τη ρύθμιση της δραστηριοποίησης των ενωσιακών επιχειρήσεων σε ένα ψηφιακό περιβάλλον συναλλαγών εντός πλατφόρμας,⁴⁶⁹ που προσφέρει «νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες»⁴⁷⁰ προς αξιοποίηση στους ενδιαφερόμενους επαγγελματίες, όπως και άμεση πρόσβαση σε πελάτες⁴⁷¹ αλλά και σε ποικίλες αγορές της οικονομίας.⁴⁷²

Παράλληλα όμως, με τις νέες δυνατότητες που δημιουργήθηκαν στη βάση της «συνεργατικής οικονομίας για αποτελεσματικότητα, ανάπτυξη και απασχόληση»,⁴⁷³

⁴⁶³ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ’ αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», σελ. 1 – σελ.66

⁴⁶⁴ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 264

⁴⁶⁵ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁴⁶⁶ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁴⁶⁷ Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁴⁶⁸ Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁴⁶⁹ Αιτιολογική σκέψη υπ’ αριθμ. 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁷⁰ Αιτιολογική σκέψη υπ’ αριθμ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, σελ. 1

⁴⁷¹ Αιτιολογική σκέψη υπ’ αριθμ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁷² Αιτιολογική σκέψη υπ’ αριθμ. 6 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁷³ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών», σελ. 16

αναδύθηκαν και νέες συνθήκες που χρήζουν νομικού χειρισμού, καθώς οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις ενίσχυσαν σημαντικά την ισχύ τους εντός της ενιαίας ψηφιακής αγοράς και ο τρόπος εκμετάλλευσης της ισχύος αυτής⁴⁷⁴ από πλευράς τους, οδήγησε σε συνθήκες που καθιστούν ουσιαστικά, αδύνατη «τη διεκδίκηση των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας»⁴⁷⁵ από τρίτες επιχειρήσεις, και περιορίζουν την ικανότητα διαπραγμάτευσης των χρηστών, είτε είναι έμποροι είτε καταναλωτές,⁴⁷⁶ μέσω επίδρασής τους «στις τιμές, στην ποιότητα, στις επιλογές και στην καινοτομία στον ψηφιακό τομέα»,⁴⁷⁷ εγείροντας ταυτόχρονα, και ερωτήματα που καλούν για διεξοδικότερη εξέταση και εν προκειμένω, για δικαιοτική ρύθμιση, από απόψεως δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁷⁸ ώστε, εν τέλει, τα νέα δεδομένα που επέβαλε στην εσωτερική αγορά η ψηφιακή οικονομία να καταστούν επωφελή για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, ήτοι τους «επαγγελματίες χρήστες αλλά και τους τελικούς χρήστες των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας»⁴⁷⁹ και να αποτραπεί η εμφάνιση αθέμιτων συμπεριφορών όπως η σύναψη «αποκλειστικών συμβάσεων ή συγχωνεύσεων»⁴⁸⁰ που αποσκοπούν στην περαιτέρω ενδυνάμωση της δεσπόζουσας θέσης τους από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις στις ψηφιακές αγορές⁴⁸¹ αυξάνοντας κατ' επέκταση, και τις δυσμενείς επιπτώσεις στον ίδιο τον ελεύθερο ανταγωνισμό εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁸² λόγω της αποτροπής νέων επιχειρηματικών παικτών να εισέλθουν στις συγκεκριμένες αγορές και τον συνακόλουθο περιορισμό στη διαθεσιμότητα νέων προϊόντων από ποικίλες πηγές προμήθειας, εις βάρος, εν τέλει, των ευρωπαϊκών καταναλωτών.⁴⁸³

⁴⁷⁴Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁴⁷⁵Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 6

⁴⁷⁶Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁷⁷Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 4

⁴⁷⁸Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁴⁷⁹Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 7 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁸⁰Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 264

⁴⁸¹Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁴⁸²Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 4 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁸³Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

6.2 Οι «βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας» και η σημασία τους.

Σκόπιμο είναι να διευκρινιστεί ότι ο όρος «βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας»⁴⁸⁴ που χρησιμοποιήθηκε παραπάνω, αναφέρεται στην παροχή υπηρεσιών σχετικών με : «επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης, επιγραμμικές υπηρεσίες διαφήμισης, διαμεσολάβησης, νεφοϋπολογιστικής, κοινωνικής δικτύωσης, διαμοιρασμού βίντεο, διαπροσωπικών επικοινωνιών ανεξαρτήτως αριθμών, λειτουργικά συστήματα, φυλλομετρητές, και εικονικούς βοηθούς».⁴⁸⁵ Συνεκτιμώντας λοιπόν, τόσο το εύρος του επιχειρηματικού αντικειμένου των ανωτέρω «βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας»⁴⁸⁶ αλλά και το γεγονός ότι η αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέχει την πρωτοκαθεδρία στις εξαγωγές ηλεκτρονικών υπηρεσιών μέσω διαδικτύου ανά την υφήλιο κι ότι η ύπαρξη εμποδίων στο διεθνές εμπόριο που πραγματοποιείται με ψηφιακά μέσα, θα έχει, κατά κύριο λόγο, άμεσο αντίκτυπο στις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁸⁷ γίνεται ευκρινέστερα, αντιληπτή η σημασία της εφαρμογής των διατάξεων της «Πράξης για τις ψηφιακές αγορές»⁴⁸⁸ στον έλεγχο επί των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών εντός «επιγραμμικών πλατφορμών»,⁴⁸⁹ μέθοδος παροχής υπηρεσιών η οποία έχει ήδη, εισχωρήσει σε πλήθος διαφορετικών τομέων της οικονομίας, και έχει εισάγει καινοτομίες που έλαβαν μεγάλη αποδοχή από το ευρωπαϊκό καταναλωτικό κοινό

⁴⁸⁴Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 28, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», Άρθρο 2 §2

⁴⁸⁵Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 28, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», Άρθρο 2 §2 και ομοίως, βλ. σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 507

⁴⁸⁶Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 28, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022, Άρθρο 2 §2

⁴⁸⁷Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη : «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», COM (2015) 192 final της 06.05.2015, «Δημιουργία της ψηφιακής ενιαίας αγοράς», σημείο 5.2. - «Διεθνής διάσταση».

⁴⁸⁸Βλ. σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 1, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022

⁴⁸⁹Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 1 Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022, Αιτιολογική Σκέψη1

ακόμα και σε τομείς βασικών υπηρεσιών⁴⁹⁰ όπως «η εκπαίδευση, η στέγαση, ο τουρισμός, η χρηματοδότηση».⁴⁹¹

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925⁴⁹² εντός του εύρους των διατάξεών του, προβαίνει σε έλεγχο των επιχειρήσεων με μεγάλη ισχύ στις ψηφιακές αγορές, αποσκοπώντας να προλάβει ενδεχόμενες καταχρηστικές συμπεριφορές από πλευράς τους, εις βάρος των χρηστών «των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας», ⁴⁹³ είτε αυτοί τις χρησιμοποιούν με επαγγελματική ιδιότητα είτε ως καταναλωτές.⁴⁹⁴ Περαιτέρω, η θέσπιση και η εφαρμογή του αποσκοπούν στη διαφύλαξη του υγιούς και αποτελεσματικού ανταγωνισμού εντός της ενιαίας ψηφιακής αγοράς,⁴⁹⁵ στην άρση των φραγμών που αποτρέπουν τους επιχειρηματικούς ανταγωνιστές των επιχειρήσεων πυλωρών από την προσπάθεια απόκτησης μεριδίου στην αγορά των βασικών υπηρεσιών πλατφόρμας,⁴⁹⁶ καθώς και στην αποφυγή εκ μέρους των πυλωρών, επιβολής ανομοιογενών όρων ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές της ενιαίας ψηφιακής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταχρηστικές συμπεριφορές οι οποίες τελικά, συμβάλλουν στη διάσπαση της κοινής αγοράς και στην απορρύθμιση της ομαλής ανταγωνιστικής λειτουργίας της.⁴⁹⁷

6.3 Η προστασία των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Η προστασία που παρέχει ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 διαφοροποιείται από αυτήν στην οποία στοχεύει το ενωσιακό δίκαιο του ανταγωνισμού, το οποίο αποβλέπει στη διασφάλιση υγιούς ανταγωνισμού εντός των αγορών, και την ανάγει στην υποχρέωση ελέγχου των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός των ψηφιακών αγορών,⁴⁹⁸ προκειμένου να προστατευτούν οι χρήστες, επαγγελματίες και καταναλωτές, από

⁴⁹⁰Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη : «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁴⁹¹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών», σελ. 16

⁴⁹² Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022, σελ. 1- σελ. 66

⁴⁹³Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁴⁹⁴Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁴⁹⁵Βλ. σχετικά Αιτιολογικές Σκέψεις υπ' αριθμ. 2, 3, 7 & 11 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁹⁶Βλ. σχετικά Αιτιολογική Σκέψη 3, του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁹⁷Βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 7 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁴⁹⁸Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

καταχρηστικές συμπεριφορές των δεσποζουσών επιχειρήσεων εντός περιβάλλοντος πλατφορμών, πριν ακόμα αυτές γίνουν πράξη, συμβάλλοντας έτσι, στην ομαλότερη λειτουργία της κοινής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁴⁹⁹

Οι διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν λαμβάνουν προληπτικά μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί, εκ μέρους των επιχειρήσεων «η ατομική ή συλλογική άσκηση της μονοπωλιακής ή σχεδόν μονοπωλιακής ισχύος τους (monopoly power)»,⁵⁰⁰ αλλά επιχειρούν να περιορίσουν, «εκ των υστέρων»,⁵⁰¹ την καταχρηστική συμπεριφορά μιας επιχείρησης που κατέχει δεσπίζουσα θέση⁵⁰² ή «έχει σημαντική ισχύ»⁵⁰³ εντός μιας αγοράς, εφόσον διαπιστωθεί ότι έχει προβεί σε τέτοιου είδους ενέργειες.⁵⁰⁴ Το γεγονός αυτό, αποτελεί βασική αδυναμία του ενωσιακού δικαίου ανταγωνισμού, ιδιαίτερα όταν το ενδιαφέρον στρέφεται στην ύπαρξη μιας ψηφιακής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία είναι δίκαια, ανοιχτή και εύρυθμη.⁵⁰⁵ Οι διαχρονικές διατάξεις των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ,⁵⁰⁶ παρότι συμπεριλαμβάνουν τις επιχειρήσεις «πυλωρούς»,⁵⁰⁷ βρίσκουν εφαρμογή μόνο σε ορισμένες «περιπτώσεις ισχύος στην αγορά»⁵⁰⁸ και απαγορεύουν την εφαρμογή συγκεκριμένων καταχρηστικών πρακτικών, ώστε να υφίστανται περιπτώσεις που δεν συμπεριλαμβάνονται στις διατάξεις αυτές ή που δεν ρυθμίζονται επαρκώς αποτελεσματικά.⁵⁰⁹

Επιπροσθέτως, είναι σημαντικό και το γεγονός ότι το ρυθμιστικό πεδίο των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 εκτείνεται ευρύτερα αυτού των διατάξεων του άρθρου 102 ΣΛΕΕ,⁵¹⁰ καθώς, στις ψηφιακές αγορές, η εξακρίβωση μιας αθέμιτης πρακτικής εκ μέρους μιας δεσπίζουσας επιχείρησης του τεχνολογικού τομέα απαιτεί, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, διεξοδική έρευνα πολυσύνθετων δεδομένων,

⁴⁹⁹Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁵⁰⁰Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 191

⁵⁰¹Βλ. σε :Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5 και ομοίως σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁵⁰²Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5

⁵⁰³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 195

⁵⁰⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁵⁰⁵Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵⁰⁶Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5

⁵⁰⁷Βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁰⁸Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5

⁵⁰⁹Βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵¹⁰Βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

σχετιζόμενων με αληθινά περιστατικά, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η εν λόγω καταχρηστική συμπεριφορά,⁵¹¹ περίπτωση για την οποία οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν προβλέπουν διεξοδικά.

Η συνεκτίμηση όλων των ως άνω δεδομένων καθιστά προφανή την υψηλή σημασία του συγκεκριμένου νομοθετήματος, η οποία επιτείνεται από το γεγονός ότι ο Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 θεσπίστηκε με σκοπό να αντιμετωπίσει ένα σημαντικό ρυθμιστικό κενό, αυτό της εκ των υστέρων ρύθμισης,⁵¹² των «αντιανταγωνιστικών»⁵¹³ συμπεριφορών των δεσποζουσών επιχειρήσεων, που αποσκοπεί να αποκαταστήσει ο ίδιος μέσω της λήψης μέριμνας για τη διασφάλιση, εκ των προτέρων,⁵¹⁴ «δίκαιων οικονομικών αποτελεσμάτων αναφορικά με τις βασικές υπηρεσίες πλατφόρμας».⁵¹⁵ Επομένως, το αντικείμενο προστασίας του εν λόγω Κανονισμού διακρίνεται από εκείνο των διατάξεων του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγος για τον οποίο θα πρέπει να εφαρμόζονται και τα δύο παράλληλα και χωρίς πρακτικές δυσχέρειες λόγω μη ύπαρξης αλληλοεπικαλύψεων.⁵¹⁶

⁵¹¹Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5

⁵¹²Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵¹³Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁵¹⁴Βλ. σχετική αναφορά σε: Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, καθώς και βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 7 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵¹⁵Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 5

⁵¹⁶Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/2161 ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.

Στο πλαίσιο αναφοράς στην προσπάθεια συμπόρευσης του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου με τις ψηφιακές αγορές, αξιολογη είναι και μια σύντομη μνεία στην Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161, οι διατάξεις της οποίας αποσκοπούν «στην καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των Κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών».⁵¹⁷ Πρόκειται για Οδηγία που θεσπίστηκε προκειμένου το σχετικό ενωσιακό δικαίικό πλαίσιο να ενισχυθεί περαιτέρω,⁵¹⁸ ώστε να καταστεί εφικτή «η υψηλού βαθμού προστασία των καταναλωτών».⁵¹⁹ Οι διατάξεις της συγκεκριμένης Οδηγίας λαμβάνουν νομοθετική μέριμνα ώστε να υπάρχει καλύτερη πληροφόρηση των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τα δικαιωματικά τους προνόμια, την άσκηση αυτών αλλά και τα νομικά μέσα που διατίθενται για την αποκατάσταση ενδεχόμενης βλάβης που μπορούν να υποστούν από τις αλλαγές που έχουν επέλθει στην ενωσιακή αγορά,⁵²⁰ εξαιτίας «της συνεχούς ανάπτυξης ψηφιακών εργαλείων»⁵²¹ και κατ' επέκταση, των κινδύνων στους οποίους οι ίδιοι εκτίθενται, επί αυτής της βάσης.

Προκειμένου να συμπεριληφθεί και μια ενδεικτική αναφορά σε έναν τέτοιο κίνδυνο, θα μπορούσε να αναφερθεί η ύπαρξη τεχνικής δυνατότητας⁵²² από πλευράς των «παρόχων επιγραμμικών υπηρεσιών αναζήτησης»⁵²³ για χειραγώγηση της καταναλωτικής συμπεριφοράς,⁵²⁴ «μέσω χρήσης αλγοριθμικών αλληλουχιών, μηχανισμών αξιολόγησης ή γνωμοδότησης, οπτικών επισημάνσεων ή άλλων μέσων προεκβολής ή συνδυασμών τους»,⁵²⁵ να εμφανίζουν σε ανώτερη θέση κατηγοριοποίησης ή προβολή, προσφορές εμπορικής φύσης, συγκριτικά με το

⁵¹⁷Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L 328/7/18.12.2019, αναλυτικά διατάξεις Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27.11.2019 αναφορικά με «την καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών»

⁵¹⁸Βλ. σχετική αναφορά σε: Αιτιολογική σκέψη 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161 της 27.11.2019 σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L 328/7/18.12.2019

⁵¹⁹Αιτιολογική σκέψη 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161 της 27.11.2019 σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L 328/7/18.12.2019, σελ.7

⁵²⁰Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L 328/7/18.12.2019, διεξοδική σχετική αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 3 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27.11.2019 αναφορικά με «την καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών»

⁵²¹Βλ. σχετική αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 17 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²²Βλ. αναλυτικότερα αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη 19 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²³Βλ. ειδικότερη αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 18 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²⁴Βλ. ειδικότερη αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 18 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²⁵Βλ. αναλυτικότερα αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη 19 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

σύνολο των στοιχείων που εμφανίζει μια έρευνα στο διαδίκτυο, κατ' επιλογήν των ιδίων.⁵²⁶ Για το λόγο αυτό, και για τη διασφάλιση «συνθηκών διαφάνειας»,⁵²⁷ η Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 προβλέπει πρόσθετες νομοθετικές ρυθμίσεις προστασίας των καταναλωτών, μεταξύ των οποίων και διατάξεις με τις οποίες θα πρέπει να συμμορφώνεται, απαραίτητα, η ενημέρωση που λαμβάνουν οι τελευταίοι, αναφορικά, είτε με την ιεράρχηση σε σειρά εμφάνισης που αποκτά, επί πληρωμή,⁵²⁸ «ενός άμεσου ή έμμεσου τιμήματος, ένα προϊόν μεταξύ των αποτελεσμάτων αναζήτησης ενός παρόχου επιγραμμικών υπηρεσιών»,⁵²⁹ είτε, αναφορικά, με τη σύναψη συμβάσεων⁵³⁰ που πραγματοποιούνται εντός «επιγραμμικών αγορών».⁵³¹

⁵²⁶Βλ. ειδικότερη αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 18 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²⁷Βλ. Αιτιολογική σκέψη 21 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²⁸Βλ. ειδικότερα αναλυτικά αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη 20 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵²⁹Βλ. ειδικότερα αναλυτικά αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη 20 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

⁵³⁰Βλ. σχετική αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 26 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161 & σε Άρθρο 4 αυτής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις της Οδηγίας 2011/83/ΕΕ», σημείο 5): «Άρθρο 6^α – Πρόσθετες ειδικές υποχρεώσεις ενημέρωσης για συμβάσεις που συνάπτονται σε επιγραμμικές αγορές».

⁵³¹Βλ. αναλυτικά προβλεπόμενα σε σχετική αναφορά σε αιτιολογική σκέψη 27 της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/2161

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ ΣΤΙΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

8.1 Η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από τις επιχειρήσεις στις ψηφιακές αγορές.

Στις ψηφιακές αγορές, η θεμελίωση της κατοχής δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση τεχνολογίας, παρότι εκκινεί και εδράζεται στις επιμέρους παραμέτρους που εκτέθηκαν αρχικά, η σπουδαιότητα αυτών ενδέχεται να τροποποιείται καθώς ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων στην ψηφιακή οικονομία δεν πραγματοποιείται κατεξοχήν, επί «των τιμών και των περιθωρίων κέρδους»⁵³² αλλά μέσω της παροχής στους χρήστες καινούργιων «προϊόντων και τεχνολογιών»⁵³³ καθώς και εναλλακτικών πηγών προμήθειας και οργανωτικών προτύπων, γεγονός το οποίο, υπό διαφορετική οπτική, καθιστά και την κατοχή δεσπόζουσας θέσης σε μια αγορά της ψηφιακής οικονομίας, κατάσταση, λιγότερο μόνιμη και σταθερή συγκριτικά με την κατοχή αυτής, εντός μιας αγοράς με την λιγότερο προηγμένη τεχνολογικά μορφή που τη γνωρίζαμε ως σήμερα.⁵³⁴

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι οι αγορές της ψηφιακής οικονομίας εμφανίζουν καινοφανείς δυσκολίες και ιδιαιτερότητες που αποδεικνύεται να δοκιμάζουν το δίκαιο του ανταγωνισμού⁵³⁵ και πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με ζητήματα ουσιώδους σημασίας, όπως ο προσδιορισμός της «σχετικής αγοράς»⁵³⁶ για τη διακρίβωση κατοχής δεσπόζουσας θέσης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός των ψηφιακών αγορών, η παροχή υπηρεσιών προς τους καταναλωτές χωρίς την ύπαρξη χρέωσης, η συγκέντρωση υπέρογκου μεγέθους προσωπικών δεδομένων των χρηστών του διαδικτύου και η ανάλυση αυτών,⁵³⁷ καθώς και η ύπαρξη «των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η εφαρμογή αλγορίθμων και η χρήση τεχνητής νοημοσύνης».⁵³⁸

⁵³²Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 954

⁵³³Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 954

⁵³⁴Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁵³⁵Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁵³⁶Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 199

⁵³⁷Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*

⁵³⁸Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*, σελ. 953

8.2 Οι επιμέρους διαστάσεις της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσεις στις ψηφιακές αγορές.

Ανάλογα με τον βαθμό κυριαρχίας που αποκτούν οι επιχειρήσεις πυλωροί επί κάποιων ψηφιακών «οικοσυστημάτων πλατφόρμας»,⁵³⁹ καθίσταται, σε σημαντικό βαθμό, δυσχερές, από απόψεως δομής των συστημάτων αυτών, είτε υφιστάμενοι ανταγωνιστές είτε νέες επιχειρήσεις που εισέρχονται στον ίδιο κλάδο, να ανταγωνιστούν τις πρώτες, ως προς την απόκτηση ποσοστού πωλήσεων επί της συγκεκριμένης αγοράς, πόσο μάλλον να τις εκθρονίσουν από τη θέση ισχύος τους, έστω κι αν οι δεύτερες επιχειρήσεις υπερέχουν, είτε σε επίπεδο απόδοσης είτε τεχνολογικής προόδου, με αποτέλεσμα να φαντάζει πολύ πιθανή η ύπαρξη στρεβλώσεων⁵⁴⁰ στη λειτουργία των ψηφιακών αγορών, τόσο επί του παρόντος ή στο άμεσο μελλοντικό διάστημα,⁵⁴¹ με χαρακτηριστικότερη και πολύ συχνά εμφανιζόμενη, «την πρακτική της αυτοπροτίμησης προϊόντων/υπηρεσιών (self-preferencing)»⁵⁴² η οποία συνίσταται στην εκδήλωση ευνοϊκής συμπεριφοράς από πλευράς των δεσποζουσών επιχειρήσεων στα ίδια προϊόντα / υπηρεσίες σε σχέση με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του ανταγωνισμού.⁵⁴³ Επιπλέον, μπορεί να αναλογιστεί κάποιος τις πρόσθετες δυνατότητες που διαθέτουν οι εν λόγω επιχειρήσεις για περαιτέρω ενδυνάμωση της ισχύος τους εντός των συγκεκριμένων ψηφιακών αγορών, εκμεταλλευόμενες τα ιδιαίτερα και πιθανότατα, πολύ προσοδοφόρα χαρακτηριστικά αυτών, όπως οι σημαντικότερες «οικονομίες κλίμακας που επιτυγχάνονται χάριν του μηδενικού οριακού κόστους»⁵⁴⁴ που απαιτεί η ένταξη νέων χρηστών στις ψηφιακές πλατφόρμες, η δυνατότητα διασύνδεσης μεγάλου αριθμού εμπόρων με μεγάλο αριθμό καταναλωτών, η ίδια η εξυπηρέτηση μέσω των ψηφιακών πλατφορμών που σταδιακά καθίσταται αναγκαιότητα για τους χρήστες καθώς και η διευκόλυνση που αποκτά η εξυπηρέτηση των χρηστών μέσω της χρήσης ενός μέσου,⁵⁴⁵ αλλά και η

⁵³⁹Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁴⁰Βλ. αναλυτικά περί «πρακτικών των πυλωρών που περιορίζουν τη δυνατότητα διεκδίκησης ή είναι αθέμιτες» σε: Άρθρο 5 §1 έως §10 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, και περί γενικότερων «υποχρεώσεων των πυλωρών» στο: Άρθρο 6 §1 έως §13 και Άρθρο 7 §1 έως §9 του ίδιου Κανονισμού καθώς και περί «συμμόρφωσης των πυλωρών με τις υποχρεώσεις τους» στο Άρθρο 8 §1 και §3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁴¹Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁴²Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁵⁴³Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁴⁴Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 1, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2

⁵⁴⁵Βλ. σχετικά αναφερόμενα σε αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

εκμετάλλευση των «φαινομένων εγκλωβισμού (lock-in effects)»⁵⁴⁶ των χρηστών, των πληροφοριακών δεδομένων τους και της δυνατότητας επέκτασης των εν λόγω επιχειρήσεων μέσω καθετοποίησης των δραστηριοτήτων τους.⁵⁴⁷

Οι ως άνω συνθήκες επιτείνονται περαιτέρω, από το γεγονός ότι οι ψηφιακές πλατφόρμες εισχωρούν ολοένα και βαθύτερα στους επιμέρους τομείς της σημερινής οικονομικής και κοινωνικής ζωής, παρέχοντας μεν, στους χρήστες σταθερή διευκόλυνση ώστε με επίσκεψη στον κατάλληλο ιστότοπο είτε να αναζητήσουν πληροφορίες μέσω των ψηφιακών μηχανών αναζήτησης, είτε να συγκρίνουν τιμές προϊόντων, είτε να προβούν στη διεξαγωγή ηλεκτρονικού εμπορίου ή στην ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ή στην εξεύρεση ψηφιακών εργαλείων και εφαρμογών στα ηλεκτρονικά «καταστήματα εφαρμογών (App Stores)»,⁵⁴⁸ ενώ, δε, διευκολύνουν ταυτόχρονα, και τις ίδιες τις πλατφόρμες να αποκτούν από αυτή τη δραστηριότητα των χρηστών τη δυνατότητα καταγραφής, συγκέντρωσης και διαχείρισης γιγαντιαίου μεγέθους πληροφοριακών δεδομένων που αφορούν την πελατεία τους (επαγγελματίες έμπορους και καταναλωτές), και τα οποία οι πρώτες, μπορούν να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους, αφού τα επεξεργαστούν μέσω αλγοριθμικών προγραμμάτων,⁵⁴⁹ και τα μετατρέψουν σε επιτυχημένες εξατομικευμένες «προβλέψεις»⁵⁵⁰ ως προς τα ενδιαφέροντα κάθε χρήστη της πλατφόρμας και κατ' επέκταση σε πολύ προσοδοφόρο προϊόν για τις ίδιες, στον κλάδο της διαφημιστικής προβολής επιχειρήσεων εντός ψηφιακών πλατφορμών.⁵⁵¹

Όταν τα ανωτέρω δεδομένα συλλέγονται από επιχειρήσεις που έχουν οριστεί «πυλωροί»,⁵⁵² ήτοι ολιγάριθμες επιχειρήσεις σημαντικού μεγέθους και πολύ εύρωστων σε οικονομικό επίπεδο που ενεργούν ως «ρυθμιστές πρόσβασης μεταξύ επιχειρηματικών χρηστών και τελικών χρηστών»⁵⁵³ παρέχοντας βασικές υπηρεσίες

⁵⁴⁶Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, σελ. 2, Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2

⁵⁴⁷Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁴⁸Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁵⁴⁹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη : «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁵⁵⁰Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 61

⁵⁵¹Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*

⁵⁵²Βλ. Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, σελ.2 και για τη γενικότερη έννοια της επιχείρησης ως «πυλωρού» και ειδικότερα στοιχεία ορισμού των «πυλωρών» βλ. σε Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, Άρθρο 3, §1 και §2

⁵⁵³Ιγγλεζάκης, Ι. (2024), *Το δίκαιο της ψηφιακής οικονομίας*, σελ. 142

πλατφόρμας και διασυνδέοντας επαγγελματίες χρήστες με καταναλωτές,⁵⁵⁴ μπορούν και να διαχειρίζονται με όφελος για τις ίδιες τόσο οικονομικό αλλά και όφελος επί τη βάσει της καλύτερης συμπεριφορικής κατανόησης των χρηστών «(behavioral surplus)»,⁵⁵⁵ ένα τεράστιο μέγεθος πληροφοριακών δεδομένων, χρησιμοποιώντας αυτό σε διάφορα εμπορικά εγχειρήματά τους και σε χωριστές αγορές,⁵⁵⁶ καθώς, έχουν δυνατότητα να δραστηριοποιούνται σε ποικίλους κλάδους μέσω των πολύπλευρων πλατφορμών τους ενώ, επιπλέον, διαθέτουν την επιρροή, που παρότι συνδέεται άμεσα με την οικονομική τους δύναμη αλλά και τις συγκεκριμένες κατηγορίες υπηρεσιών που παρέχουν εντός πλατφόρμας, να καθορίζουν τη δυνατότητα πρόσβασης όσο και τον τρόπο αμοιβής τρίτων μερών στις ψηφιακές αγορές.⁵⁵⁷ Κατά συνέπεια, οι πυλωροί δύνανται να συμπεριφέρονται βλαπτικά προς τις άλλες επιχειρήσεις που κάνουν χρήση της πλατφόρμας τους, και να προβαίνουν σε πρακτικές που αντιβαίνουν τα θεμιτά όρια ανταγωνισμού,⁵⁵⁸ όπως να θέτουν εμπόδια για νέους ανταγωνιστές⁵⁵⁹ μέσω της επιβολής «περιορισμών στον καθορισμό των τιμών και των όρων πώλησης»,⁵⁶⁰ ή της ύπαρξης αδιαφάνειας ως προς τη μέθοδο τιμολόγησης των παρεχόμενων προϊόντων/υπηρεσιών,⁵⁶¹ με συνακόλουθο φαινόμενο είτε την υπερβολικά υψηλή είτε την υπερβολικά χαμηλή τιμολόγηση αυτών,⁵⁶² όπως επίσης, και την εμφάνιση αθέμιτων συμπεριφορών όπως η «άρνηση πρόσβασης σε κρίσιμες υποδομές».⁵⁶³

Όλα τα ανωτέρω αποτελούν συνολικά, στοιχεία που συνέβαλλαν στη διαμόρφωση των λόγων που οδήγησαν να εκφραστούν σοβαρές ανησυχίες, βάσει των οποίων

⁵⁵⁴Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁵⁵Κυριακαντωνάκη, Δ. 2024, *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, σελ. 61

⁵⁵⁶Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ. 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁵⁷Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁵⁵⁸Βλ. σχετική αναφορά σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς* και βλ. αναλυτικά περί «πρακτικών των πυλωρών που περιορίζουν τη δυνατότητα διεκδίκησης ή είναι αθέμιτες» σε : Άρθρο 5 §1 έως §10 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022, και περί γενικότερων «υποχρεώσεων των πυλωρών» στο: Άρθρο 6 §1 έως §13 και Άρθρο 7 §1 έως §9 του ίδιου Κανονισμού καθώς και περί «συμμόρφωσης των πυλωρών με τις υποχρεώσεις τους» στο Άρθρο 8 §1 και §3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 της 14.09.2022

⁵⁵⁹Ιγγλεζάκης, Ι. (2024), *Το δίκαιο της ψηφιακής οικονομίας*

⁵⁶⁰Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη : «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών», σελ.17

⁵⁶¹Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής, COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 3.3.1. «Ρόλος των διαδικτυακών πλατφορμών»

⁵⁶²Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁶³Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 257

κρίθηκε επιβεβλημένη η θέσπιση του Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925,⁵⁶⁴ οι διατάξεις του οποίου δημιουργούν ένα αυστηρό απαγορευτικό πλαίσιο που οφείλουν να τηρούν οι επιχειρήσεις πυλωροί⁵⁶⁵ οι οποίες, σε περίπτωση λήψης σχετικής απόφασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή περί μη συμμόρφωσή τους, τιμωρούνται με ποινή προστίμου⁵⁶⁶ που ορίζεται σε ποσό ύψους «έως το 10% του συνολικού παγκόσμιου κύκλου εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους του πυλωρού».⁵⁶⁷

⁵⁶⁴ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», σελ. 1 – σελ.66

⁵⁶⁵Βλ. σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμό (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022, αναλυτικά αναφερόμενα στις διατάξεις των άρθρων 5 – 7 του Κεφαλαίου III περί «Πρακτικών των πυλωρών που περιορίζουν τη δυνατότητα διεκδίκησης ή είναι αθέμιτες» και σχετική αναφορά σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵⁶⁶Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵⁶⁷ Βλ. αναλυτικότερα σχετικά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Άρθρο 30, σελ. 51 Κανονισμού (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 και ομοίως σχετική αναφορά σε : Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 509-510

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποτελεί το ενωσιακό θεσμικό όργανο το οποίο είναι αρμόδιο να εποπτεύει γενικότερα, την εφαρμογή των δικαϊκών κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από πλευράς των κρατών μελών⁵⁶⁸ και ειδικότερα, όσον αφορά το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵⁶⁹ έχει την αρμοδιότητα να εποπτεύει την τήρηση αυτού⁵⁷⁰ και τη δικαιοδοσία να ερευνά τις επιχειρήσεις αναφορικά με την εμπορική τους συμπεριφορά προκειμένου να ελέγξει τη «συμμόρφωσή»⁵⁷¹ τους με τους ενωσιακούς κανόνες ανταγωνισμού.⁵⁷² Επιπλέον, σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις παραβιάζουν τις διατάξεις του δικαίου ανταγωνισμού έχει και την εξουσία να παρεμβαίνει,⁵⁷³ προβαίνοντας σε έκδοση σχετικών αποφάσεων και να επιβάλλει πρόστιμα.⁵⁷⁴ Οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπόκεινται κι οι ίδιες σε αρμόδιο έλεγχο που διενεργείται από το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΓΔΕΕ) και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).⁵⁷⁵ Εντός αυτού του πλαισίου θεσμικής αρμοδιότητάς της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξέδωσε Ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 31.03.2023, σχετικά με «Τροποποιήσεις στην Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις»,⁵⁷⁶ δηλώντας ρητά ότι στην έκδοση της συγκεκριμένης Ανακοίνωσής της, συνέβαλλαν τόσο αλλαγές που εντοπίστηκαν από πλευράς της στην εσωτερική αγορά, η πρακτική εμπειρία που

⁵⁶⁸Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁶⁹Βλ. αναφορικά με σχετική αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C/2024/1645 της 22.02.2024 «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης», Σημείο 1 & 1α) και Σημείο 3

⁵⁷⁰Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁷¹Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 223

⁵⁷²Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁷³Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.* και επίσης βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 45/7/24.02.2009, την Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις», Σημείο 2

⁵⁷⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 318

⁵⁷⁵Βλ. σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 18 και σελ. 318

⁵⁷⁶Βλ. σε : Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, Ανακοίνωση της Επιτροπής αναφορικά με: «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις», σελ. 1- σελ. 5

αποκτήθηκε αλλά και η ενωσιακή νομολογία με τις διευκρινίσεις που αυτή παρείχε,⁵⁷⁷ οι οποίες την ώθησαν να αναθεωρήσει ορισμένες από τις προτεραιότητές της για ελεγκτική παρέμβαση.⁵⁷⁸

Επιπλέον, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, παρατηρήθηκε ότι, στις υποθέσεις που αναφέρθηκαν συνολικά, υπήρξαν περιπτώσεις που το Δικαστήριο φάνηκε να εστιάζει την οπτική του περισσότερο στις συνέπειες⁵⁷⁹ που επιφέρει στον ανταγωνισμό η άσκηση ορισμένων εμπορικών πρακτικών των επιχειρήσεων με δεσπόζουσα θέση, προκειμένου να αποφανθεί αν οι εν λόγω ενέργειες είναι επιζήμιες από απόψεως ανταγωνισμού, ήτοι συντελούν σε συρρίκνωση αυτού είτε σε αναγκαστική αποχώρηση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων από την αγορά,⁵⁸⁰ συνθήκες που, εν τέλει, θα επιφέρουν ζημία στους καταναλωτές, καθώς περιορίζουν τις επιλογές τους σε προϊόντα και υπηρεσίες και επιφέρουν ανοδικό αντίκτυπο στις τιμές και πτώση ως προς το επίπεδο ποιότητας.⁵⁸¹ Το Δικαστήριο, χωρίς να δέχεται αυτομάτως ότι η άσκηση αυτών συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της επιχείρησης που τα έπραξε, όπως είχε παρατηρηθεί να κρίνεται παλαιότερα,⁵⁸² διατύπωσε την άποψη ότι οι δεσπόζουσες επιχειρήσεις θα πρέπει να μπορούν να προβαίνουν προηγουμένως σε αιτιολόγηση της εμπορικής πρακτικής τους, με αντικειμενικό τρόπο, προκειμένου να διαπιστωθεί η όποια αποτελεσματικότητα ή βελτίωση επετεύχθη μέσω των συγκεκριμένων ενεργειών τους που αντισταθμίζει τη σχετική δυσχέρεια.⁵⁸³

Επιβεβαιώνεται επομένως, ότι το Δικαστήριο εμφανίστηκε να ακολουθεί την ίδια προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,⁵⁸⁴ οι θέσεις της οποίας έχουν

⁵⁷⁷ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §7 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

⁵⁷⁸ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §8 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

⁵⁷⁹ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §7 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

⁵⁸⁰ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁸¹ Βλ. σχετική αναφορά σε : Μικρουλέα, Α. 2023, *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία*
⁵⁸² Βλ. ενδεικτικά, σχετική αναφορά σε Απόφαση της 30/09/2003 του Πρωτοδικείου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΠΕΚ) στην υπόθεση: «*Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*», υπ' αριθμ. T-203/01, Δημοσίευση στη Συλλογή, Σκέψη 55, σελ. II-4101 καθώς και την απόφαση ΔΕΚ για την υπόθεση “Hoffmann – La Roche & Co. AG” υπ' αριθμ. 85/76 της 13.02.1979, Σκέψη 91

⁵⁸³ Βλ. σχετικά ενδεικτικά, αναφορά στην Απόφαση του Δικαστηρίου (ΔΕΕ) της 27.03.2012 για την υπόθεση C-209/10 «Post Danmark A/S κατά Konkurrencerådet», Συλλογή της Νομολογίας, Σκέψη 40- Σκέψη 42

⁵⁸⁴ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §7 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της

χαρακτηρισθεί ότι εστιάζουν προς τις συνέπειες των ενεργειών των επιχειρήσεων επί του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά «(effect based approach)». ⁵⁸⁵ Αλλά και μεταγενέστερα, τα δύο αυτά θεσμικά όργανα εμφανίστηκαν να συμμερίζονται κοινή οπτική και να εξελίσσουν συνδυαστικά τη μεθοδολογία τους ανά μεμονωμένη περίπτωση, ⁵⁸⁶ αποδεικνύοντας ότι αλληλεπιδρούν με τρόπο που είναι ουσιαστικός και αποτελεσματικός, εντός συνθηκών μιας σύγχρονης ψηφιακής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης που το έχει ανάγκη και καθώς το δίκαιο του ανταγωνισμού αντιμετωπίζει «μεγάλες προκλήσεις αλλά και προοπτικές» ⁵⁸⁷ λόγω των αδιάκοπων αλλαγών στους τομείς της τεχνολογίας και της οικονομίας οι οποίοι ταυτόχρονα, ασκούν επιρροή και «στο νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης». ⁵⁸⁸ Κατά συνέπεια, το τελευταίο οφείλει να συμπορευτεί προκειμένου να σταθεί επάξια απέναντι στις απαιτήσεις της εποχής και να στηρίξει την επίτευξη του στόχου της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁵⁸⁹ για «οικονομική ανάπτυξη, καινοτομία και κοινωνική ευημερία». ⁵⁹⁰

Εντός αυτού του κλίματος θεσπίστηκε και ο πρόσφατος Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 - «Πράξη για τις ψηφιακές Αγορές», ⁵⁹¹ που κρίθηκε απαραίτητος και η εφαρμογή του αποσκοπεί στην λήψη πιο άμεσης νομικής δράσης, για να προλάβει ⁵⁹² τυχόν, καταχρηστικές πρακτικές των τεχνολογικών επιχειρήσεων της ψηφιακής αγοράς «με θέση σημαντικής ισχύος», ⁵⁹³ οι οποίες ορίσθηκαν με τις διατάξεις του συγκεκριμένου Κανονισμού ως «πυλωροί ⁵⁹⁴ δεδομένων των χαρακτηριστικών που

εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσποζουσες επιχειρήσεις»

⁵⁸⁵ Βλ. σχετική αναφορά σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. C 116/1/31.03.2023, §5 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής. Επίσης βλ. σχετική αναφορά στο Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αριθμό IP/08/1877 της 03.12.2008 με τίτλο: «Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings»

⁵⁸⁶ Βλ. ενδεικτικά, την Απόφαση του ΓΔΕΕ της 14.09.2022 για την υπόθεση T-604/18 «Google και Alphabet κατά Επιτροπής - (Google Android)», Σκέψη 177, Σκέψη 180 καθώς και Σκέψη 643 – Σκέψη 644. Επίσης βλ. σχετικά και Απόφαση του ΔΕΕ της 17.02.2011 στην υπόθεση C-52/09, «Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB», Σκέψη 56 και Σκέψη 57

⁵⁸⁷ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁵⁸⁸ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁵⁸⁹ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁵⁹⁰ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁵⁹¹ Βλ. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», σελ. 1 – σελ. 66

⁵⁹² Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵⁹³ Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 506

⁵⁹⁴ Βλ. σχετικά με την έννοια του «πυλωρού» σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

συγκεντρώνουν,⁵⁹⁵ θεωρούμενες, εκ των πραγμάτων «επικίνδυνες οντότητες»,⁵⁹⁶ λόγος για τον οποίο τους ανατέθηκαν αμελλητί, και συγκεκριμένες αυστηρές υποχρεώσεις με σκοπό την αποφυγή εκ μέρους τους, αθέμητων συμπεριφορών.⁵⁹⁷

Συνεκτιμώντας όλα τα στοιχεία που αναλύθηκαν, συμπερασματικά, συνάγεται ότι αφενός, η ενεργή νομική επικοινωνία μεταξύ ενωσιακών Δικαστηρίων και αρμόδιων νομοθετικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η από κοινού επαγρύπνηση αυτών με σκοπό την αμεσότερη δυνατή ρυθμιστική παρέμβαση, η οποία πρέπει να έχει ενιαία επιβολή σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁵⁹⁸ αφετέρου «η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας από τα κράτη μέλη»,⁵⁹⁹ φαίνεται να γεννά την απαιτούμενη σύμπνοια και συμπόρευση που μπορεί να προσφέρει στην Ευρωπαϊκή Ένωση την απαραίτητη «ανθεκτικότητα και τη δυναμική»,⁶⁰⁰ ώστε να καταστεί εφικτό αυτή να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις παρούσες απαιτητικές οικονομικές και τεχνολογικές συνθήκες όσο και στις μελλοντικές,⁶⁰¹ υπό τη διασφάλιση ότι όλοι οι αρμόδιοι φορείς παρακολουθούν σταθερά τις εξελίξεις, για τον εντοπισμό των νέων αναγκών που αναδύονται εντός της εσωτερικής αγοράς και οι οποίες χρήζουν προσοχής αλλά και δράσης από πλευράς τους, ώστε να είναι δυνατή και η έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείρισή τους.⁶⁰²

Συμβουλίου της 14.09.2022 «σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», Κεφάλαιο II, Άρθρο 3, σελ.30

⁵⁹⁵Βλ. σχετικά τα χαρακτηριστικά των «πυλωρών» σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπ' αριθμ. L265/12.10.2022, Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14.09.2022, Άρθρο 3, § 1 και § 2

⁵⁹⁶Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, σελ. 511

⁵⁹⁷Καρύδης, Γ. 2024, *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*

⁵⁹⁸Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 263

⁵⁹⁹Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 224

⁶⁰⁰Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*, σελ. 224

⁶⁰¹Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁶⁰²Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όλα τα επιμέρους στοιχεία που αποτέλεσαν μέρος της παρούσας εργασίας, εξεταζόμενα υπό το πρίσμα των υφιστάμενων δικαιοϋκόν κανόνων ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτέλεσαν και αντικείμενο ρύθμισης της ενωσιακής νομοθεσίας με τη συνδρομή της οποίας καθώς και των Ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά πρωτίστως, υπό την καθοδήγηση που παρέχουν οι νομολογιακές αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρήθηκε να αποσαφηνισθεί το περιεχόμενο των νομικών κανόνων στις περιπτώσεις που κάτι τέτοιο κρίθηκε σκόπιμο και αναγκαίο, αλλά και να συγκεντρωθούν οι επιμέρους πληροφορίες, ώστε το βασικό νομικό «οπλοστάσιο»⁶⁰³ του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού να μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις στρεβλώσεις που εντοπίζονται εντός της εσωτερικής αγοράς, προκειμένου να καθίσταται ευχερής η παροχή της μεγαλύτερης δυνατής προστασίας στους επιχειρηματικούς παίκτες με τη μικρότερη ισχύ εντός μιας αγοράς και κυρίως, στους καταναλωτές⁶⁰⁴ που αποτελούν το πιο αδύναμο μέρος στις εμπορικές συναλλαγές, λόγω της ισχνής ισχύος τους στις διαπραγματεύσεις⁶⁰⁵ και οι οποίοι, όπως και αρχικά αναφέρθηκε, αποτελούν βασικό αντικείμενο προστασίας του ενωσιακού δικαίου και κατ' επέκταση και του εθνικού μας δικαίου.⁶⁰⁶ Ετι περαιτέρω, όπως παρουσιάστηκε αναλυτικά, οι καταναλωτές, με συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού να επικρατούν εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν καλύτερες πιθανότητες επίτευξης «κοινωνικής ευημερίας»,⁶⁰⁷ ήτοι με δεδομένο ότι ενεργούν στο πλαίσιο «οικονομικής ελευθερίας»,⁶⁰⁸ η οποία αποτελεί προνόμιο όλων των Ευρωπαίων πολιτών,⁶⁰⁹ αναγνωριζόμενη ήδη από τις διατάξεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ)⁶¹⁰ αλλά και τις μετέπειτα Συνθήκες.⁶¹¹

⁶⁰³Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 37

⁶⁰⁴Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁶⁰⁵Τριανταφυλλάκης, Γ. 2024, *Δίκαιο Ανταγωνισμού & Προστασίας Καταναλωτή*

⁶⁰⁶Βλ. σχετική αναφορά σε : Τζουγανάτος, Δ. «Α. Εισαγωγικά», σε : Τζουγανάτος, Δ. (επιμέλεια), 2013, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 172-173

⁶⁰⁷Βλ. Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 2

⁶⁰⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3

⁶⁰⁹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3

⁶¹⁰Βλ. Άρθρο 16 περί «Επιχειρηματικής Ελευθερίας» στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπ' αριθμ. C 326/391/26.10.2012, που μετέπειτα θα αντικατασταθεί από τη Συνθήκη της Λισαβόνας.

⁶¹¹Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3

Συνεπώς, η διασφάλιση «αποτελεσματικού ανταγωνισμού»⁶¹² εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απαραίτητη, ώστε αφενός, οι επιχειρήσεις των κρατών μελών να έχουν τη διαβεβαίωση ότι η εμπορική τους δραστηριότητα διεξάγεται με ίσους όρους συγκριτικά με τους επιχειρηματικούς τους αντιπάλους και αφετέρου, το γεγονός αυτό να τις ωθεί να καταβάλλουν διαρκή προσπάθεια προκειμένου να παρέχουν στο ενωσιακό καταναλωτικό κοινό τη βέλτιστη ποιότητα προϊόντων στη βέλτιστη τιμή, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό.⁶¹³

Ομοίως, κρίνεται απολύτως αναγκαία η εφαρμογή ενός συνόλου κανόνων δικαίου που ανταποκρίνεται στις τρέχουσες ανάγκες «μιας ελεύθερα ανταγωνιστικής ψηφιακής οικονομίας που προστατεύει τις θεμελιώδεις ελευθερίες των καταναλωτών και των επιχειρήσεων»⁶¹⁴ από αθέμιτες πρακτικές όπως «ο καθορισμός τιμών, η συμπαιγνία, και η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης»⁶¹⁵ εκ μέρους των επιχειρήσεων που κυριαρχούν στις ψηφιακές αγορές,⁶¹⁶ διαφυλάσσοντας έτσι, τόσο την ηγετική θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην παγκόσμια ψηφιακή οικονομία όσο και συνδράμοντας τις επιχειρήσεις της εσωτερικής αγοράς να επεκτείνουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες στις χώρες της υφελίου, αναπτύσσοντάς τις και διαδικτυακά, όμως, εντός ενός πλαισίου υγιούς ανταγωνισμού και υψηλού βαθμού προστασίας των ιδίων των ευρωπαίων επιχειρηματιών, των καταναλωτών και των προσωπικών δεδομένων όλων των εμπλεκόμενων μερών.⁶¹⁷

Συνοψίζοντας, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι και το ίδιο το δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας, που θεμελιωδώς, οικοδομείται επί της ελεύθερης βούλησης των ιδιωτών ως προς τη σύναψη συμβάσεων καθώς και της ιδιοκτησίας που διαθέτουν, πρέπει να ρυθμίζεται βάσει των αρχών του δικαίου του ανταγωνισμού.⁶¹⁸ Σκεπτόμενοι ότι η μεγέθυνση της οικονομικής ελευθερίας κάθε ατόμου βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την οικονομική δύναμη που το ίδιο διαθέτει, καθώς και ότι παρατηρείται συχνά η οικονομική δύναμη να βρίσκεται σταθερά στα ίδια χέρια, ο ελεύθερος ανταγωνισμός,

⁶¹²Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*, σελ. 410

⁶¹³Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*

⁶¹⁴Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*, σελ. 411

⁶¹⁵Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*, σελ. 411

⁶¹⁶Ζέκος, Γ. 2024, *Τεχνητή νοημοσύνη και ανταγωνισμός*

⁶¹⁷Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη : «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», COM (2015) 192 final της 06.05.2015, σημείο 1 της Εισαγωγής «Γιατί χρειαζόμαστε την ψηφιακή ενιαία αγορά».

⁶¹⁸Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

σε ρόλο ρυθμιστή,⁶¹⁹ σε οικονομικό⁶²⁰ και κοινωνικό⁶²¹ επίπεδο, είναι αυτός που δύναται να προσφέρει την ποθητή λύση των ίσων ευκαιριών στους συμμετέχοντες σε μια αγορά, και που παρέχει τη δυνατότητα των πολλαπλών επιλογών στους συναλλασσόμενους, επιτρέπει την είσοδο νεοεισερχομένων συμμετεχόντων σε αυτή⁶²² και που, μέσω «της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων»,⁶²³ καταρρίπτοντας τους εθνικούς περιορισμούς, δύναται να συμβάλλει στην επίτευξη του μεγάλου οράματος της κοινής ενωσιακής αγοράς.⁶²⁴

⁶¹⁹ Βλ. αναλυτικότερα σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 3 & σελ. 20

⁶²⁰ Βλ. αναλυτικότερα σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 52

⁶²¹ Βλ. αναλυτικότερα σχετική αναφορά σε: Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, σελ. 20

⁶²² Τριανταφυλλάκης, Γ. 2019, *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*

⁶²³ Βλ. σχετική αναφορά στις διατάξεις της ΣΛΕΕ σε: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, Άρθρο 26 §2 καθώς και σε : Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

⁶²⁴ Αλιγιζάκη, Α. 2025, *Δίκαιο, θεσμοί, διακυβέρνηση και πολιτικές της Ε.Ε.*

ΛΙΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

- 1 **European Commission – Press Corner** managed by the Directorate General for Communication (2008), «Antitrust : consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings», Press Release No IP/08/1877 of 03.12.2008, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_08_1877 , [Ημερομηνία πρόσβασης, 06/07/2026]
- 2 **EUR-Lex** (2016), «Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 202/01 της 07.06.2016, σ. 88-92, [EUR-Lex - 12016E/TXT - EN - EUR-Lex](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 13/04/2026]
- 3 **EUR-Lex** (2022), «Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 2022 σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές)», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. L 265/12.10.2022, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.265.01.0001.01.ELL&toc=OJ%3AL_%3A2022%3A265%3ATOC, σελ.1–66, [Ημερομηνία πρόσβασης, 16/04/2026]
- 4 **EUR-Lex** (2026), «Απόφαση του Δικαστηρίου της 14^{ης} Φεβρουαρίου 1978. – United Brands Company και United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. – Μπανάνες Chiquita. – Υπόθεση 27/76», <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:61976CJ0027&qid=1776627134318>, [Ημερομηνία πρόσβασης , 19/04/2026]
- 5 **EUR-Lex** (2026), «Απόφαση του Δικαστηρίου της 13^{ης} Φεβρουαρίου 1979. – Hoffmann – La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. – Δεσπόζουσα Θέση. - Υπόθεση 85/76», <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:61976CJ0085#t-ECRCJ1979ELA.0100021901-E0002> , [Ημερομηνία πρόσβασης, 19/04/2026]
- 6 **EUR-Lex** (2019), «Οδηγία (ΕΕ) 2019/2161 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Νοεμβρίου 2019 για την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 98/6/ΕΚ, 2005/29/ΕΚ και 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά την καλύτερη επιβολή και τον εκσυγχρονισμό των κανόνων της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. L 328/7/18.12.2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32019L2161>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 25/04/2026]

- 7 **EUR-Lex** (2012), «Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 326/391 της 26.10.2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:12012P/TXT>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 25/04/2026]
- 8 **EUR-Lex** (2009), «Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 45/7 της 24.02.2009, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52009XC0224\(01\)&qid=1777130620124](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52009XC0224(01)&qid=1777130620124), [Ημερομηνία πρόσβασης, 25/04/2026]
- 9 **EUR-Lex** (2015), «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με τη Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά της Ευρώπης», <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52015DC0192&qid=1778176611182>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 07/05/2026]
- 10 **EUR-Lex** (2023), «Τροποποιήσεις στην ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόμενες επιχειρήσεις (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C 116/1 της 31.03.2023, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52023XC0331\(01\)&qid=1781557754234](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52023XC0331(01)&qid=1781557754234), [Ημερομηνία πρόσβασης, 16/06/2026]
- 11 **EUR-Lex** (2024), «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αριθ. C/2024/1645 της 22.02.2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52024XC01645&qid=1783442074431>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 07/07/2026]
- 12 **EUR-Lex** (1997), «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού», Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C/372 της 09.12.1997, σελ. 0005 - 0013, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31997Y1209\(01\)&qid=1783502214895](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:31997Y1209(01)&qid=1783502214895), [Ημερομηνία πρόσβασης, 08/07/2026]

- 13 InfoCuria**, Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1973) Υπόθεση C-6/72, *Europemballage Corporation και Continental Can κατά Επιτροπής*, ECLI:EU:C:1973:22, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. 449 – 464, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/tout?lang=el&publishedId=C-6%2F72&searchTerm=%2522C%252D6%252F72%2522>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 14/07/2026]
- 14 InfoCuria**, Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1983) Υπόθεση C-322/81, *MICHELIN / ΕΠΙΤΡΟΠΗ - NV Nederlandsche Banden - Industrie Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, ECLI:EU:C:1983:313, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. 3466 – 3529, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/tout?lang=el&publishedId=C-322%2F81&searchTerm=%22C-322%2F81%22>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 28/06/2026]
- 15 InfoCuria**, Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2003) Υπόθεση T-203/01, *Michelin κατά Επιτροπής - Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* – «Άρθρο 82 ΕΚ – Σύστημα Εκπτώσεων - Κατάχρηση», ECLI:EU:T:2003:250, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. II-4082 – II-4187, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EL&searchTerm=%22T-203%2F01%22&sort=SCORE-DESC&publishedId=T-203%2F01>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 14/06/2026]
- 16 InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2017) Υπόθεση C-413/14 P, *INTEL κατά ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ - Intel Corporation Inc. κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, «Αίτηση Αναίρεσως – Άρθρο 102 ΣΛΕΕ – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών – Αρμοδιότητα της Επιτροπής – Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 – Άρθρο 19», ECLI:EU:C:2017:632, Συλλογή της Νομολογίας, σελ.1- 22, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EL&searchTerm=%22C-413%2F14+P%22&publishedId=C-413%2F14+P>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 22/05/2026]
- 17 InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2024) Υπόθεση C-240/22 P, *ΕΠΙΤΡΟΠΗ κατά INTEL CORPORATION – Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Intel Corporation Inc.*, «Αίτηση Αναίρεσως – Ανταγωνισμός – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Αγορά των μικροεπεξεργαστών – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ – Εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών – Χαρακτηρισμός τους ως καταχρηστικής πρακτικής – Στρατηγική σκοπούσα στον εκτοπισμό των ανταγωνιστών οι οποίοι είναι τουλάχιστον εξίσου αποτελεσματικοί με την κατέχουσα δεσπόζουσα θέση», ECLI:EU:C:2024:915, Συλλογή της Νομολογίας, σελ.1- 74, [Υποθέσεις - InfoCuria - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 17/07/2026]

- 18 **InfoCuria**, Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1991) Υπόθεση C-62/86, *AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* – «Άρθρο 86 – Πρακτικές επιχειρήσεως κατέχουσας δεσπόζουσα θέση που αποβλέπουν στον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της», ECLI:EU:C:1991:286, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. I-3439 – I-3478, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EL&searchTerm=%22C-62%2F86%22&publishedId=C-62%2F86>, ([resource.html](#)), [Ημερομηνία πρόσβασης, 07/06/2026]
- 19 **InfoCuria**, Πρωτοδικείο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2007) Υπόθεση T-201/04, *Microsoft Corporation versus Commission of the European Communities*, ECLI:EU:T:2007:289, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. II-3619 – II-4034, [Cases - InfoCuria - Court of Justice of the European Union](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 08/06/2026]
- 20 **InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011) Υπόθεση C-52/09, *Konkurrensverket κατά TeliaSonera Sverige AB*, ECLI:EU:C:2011:83, Δημοσίευση στη Συλλογή, σελ. I-564 – I-600, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/tout?lang=el&publishedId=C-52%2F09&searchTerm=%22C-52%2F09%22>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 06/07/2026]
- 21 **InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2012) Υπόθεση C-209/10, *Post Danmark A/S κατά Konkurrenserådet*, «Άρθρο 82 ΕΚ – Ταχυδρομική επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση και υπέχουσα υποχρέωση καθολικής υπηρεσίας όσον αφορά τη διανομή ορισμένων αποστολών με διεύθυνση παραλήπτη– Εφαρμογή χαμηλότερων τιμών προς ορισμένους πρώην πελάτες ανταγωνιστή – Ελλειψη αποδεικτικών στοιχείων όσον αφορά την πρόθεση – Διάκριση μέσω των τιμών – Χαμηλές και επιλεκτικές τιμές – Πραγματική ή πιθανή εκτόπιση ανταγωνιστή – Επιπτώσεις στη λειτουργία του ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, στους καταναλωτές – Αντικειμενική δικαιολόγηση», ECLI:EU:C:2012:172, Συλλογή της Νομολογίας, σελ.1- 9, [Υποθέσεις - InfoCuria - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 20/06/2026]
- 22 **InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015) Υπόθεση C-23/14, *Post Danmark A/S κατά Konkurrenserådet*, «Προδικαστική Παραπομπή – Άρθρο 82 ΕΚ – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Αγορά διανομής μαζικής αλληλογραφίας – Διαφημιστικό ταχυδρομείο – Σύστημα εκπτώσεων αναδρομικής ισχύος – Εκτοπιστικό αποτέλεσμα – Κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή- Βαθμός πιθανότητας και σοβαρότητας του επιζήμιου για τον ανταγωνισμό αποτελέσματος», ECLI:EU:C:2015:651, Συλλογή της Νομολογίας, σελ.1- 13, <https://infocuria.curia.europa.eu/tabs/affair?lang=EL&searchTerm=%22C-23%2F14%22&publishedId=C-23%2F14>, [Ημερομηνία πρόσβασης, 20/06/2026]

- 23 InfoCuria**, Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022) Υπόθεση T-604/18, *GOOGLE ΚΑΙ ALPHABET ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ (GOOGLE ANDROID)*, «Ανταγωνισμός – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Εξυπνες κινητές συσκευές – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας ΕΟΧ – Εννοιες της πλατφόρμας και της πολύπλευρης αγοράς (“οικοσύστημα”) – Λειτουργικό σύστημα (Google Android) – Κατάστημα εφαρμογών (Play Store) – Εφαρμογές αναζήτησης και περιήγησης (Google Search και Chrome) – Συμφωνίες με τους κατασκευαστές συσκευών και τους φορείς εκμετάλλευσης κινητών δικτύων – Διαρκής και ενιαία παράβαση – Εννοιες του συνολικού σχεδίου και των συμπεριφορών που υιοθετούνται στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως (ομαδοποιήσεις προϊόντων, πληρωμές αποκλειστικότητας και υποχρεώσεις κατά του κατακερματισμού) – Αποτελέσματα αποκλεισμού από την αγορά – Δικαιώματα Αμυνας – Πλήρης δικαιοδοσία», ECLI:EU:T:2022:541, Συλλογή της Νομολογίας, σελ. 1- σελ. 217, [Υποθέσεις - InfoCuria - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 07/07/2026]
- 24 InfoCuria**, Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2024) Υπόθεση C-48/22 P, *GOOGLE ΚΑΙ ALPHABET ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ (GOOGLE SHOPPING)*, «Αίτηση αναιρέσεως – Ανταγωνισμός – Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Αγορές γενικής αναζήτησης και εξειδικευμένης αναζήτησης προϊόντων στο διαδίκτυο – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και του άρθρου 54 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) – Κατάχρηση μέσω μόχλευσης – Υγιής ανταγωνισμός ή αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού πρακτική – Τρόπος εμφάνισης τον οποίο επιλέγει η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, ευνοώντας τα αποτελέσματα της δικής της υπηρεσίας εξειδικευμένης αναζήτησης – Δυνητικά αντίθετα προς τους κανόνες του ανταγωνισμού αποτελέσματα – Αιτιώδης συνάφεια μεταξύ κατάχρησης και αποτελεσμάτων – Βάρος αποδείξεως – Αντιπαράδειγμα – Ικανότητα αποκλεισμού των ανταγωνιστών από την αγορά – Κριτήριο του εξίσου αποτελεσματικού ανταγωνιστή», ECLI:EU:C:2024:726, Συλλογή της Νομολογίας, σελ.1- 51, [InfoCuria - Cour de justice de l'Union européenne](#), [Ημερομηνία πρόσβασης, 27/06/2026]
- 25 Αλιγιζάκη, Α.** (2025), *Δίκαιο, Θεσμοί, Διακυβέρνηση και Πολιτικές της Ε.Ε. – Προκλήσεις και Προοπτικές (για μια βιώσιμη, ανθεκτική και στρατηγικά αυτόνομη Ευρωπαϊκή Ένωση)*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα, [Πρόσβαση μέσω Sakkoulas-Online.gr, 20.04.2026]
- 26 Αργυρός, Γ. και Δεδούλη – Λαζαράκη, Α.** (2018), *Ευρωπαϊκή Ένωση και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Οικονομίας*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, [Πρόσβαση μέσω Sakkoulas-Online.gr, 25.04.2026]
- 27 Αυγερινός, Γ. Β.** (2011), *Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού της ΕΕ*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]
- 28 Δρυλλεράκης, Ι.** (2022), *Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού (Ο Ν 3959/2011 και η μετεξέλιξή του)*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]

- 29 **Ζέκος, Γ.** (2024), *Τεχνητή νοημοσύνη & ανταγωνισμός (Νομική & Οικονομική Ανάλυση)*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα, [Πρόσβαση μέσω Sakkoulas-Online.gr, 20.04.2026]
- 30 **Ιγγλεζάκης, Ι.** (2024), *Το δίκαιο της ψηφιακής οικονομίας*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα, (2^η Έκδοση), [Πρόσβαση μέσω Sakkoulas-Online.gr, 25.04.2026]
- 31 **Καρύδης, Γ. Σπ.** (2024), *Ενωσιακό Δίκαιο Ανταγωνισμού & Εσωτερικής Αγοράς*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, (2^η Έκδοση), [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]
- 32 **Κινινή, Ε.** (2008), Οι πρακτικές tying και bundling. Αντικείμενο ex post και ex ante ελέγχου στο δίκαιο του ανταγωνισμού, σε: *Δίκαιο Επιχειρήσεων & Εταιριών (ΔΕΕ)*, 11/2008, σελ. 1204-1213
- 33 **Κομνηνός, Α. και Λιανός Ιωάν.** «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Γ. Δεσπόζουσα θέση - 2. Κριτήρια θεμελίωσης δεσπόζουσας θέσης - ix. Υπερδεσπόζουσα θέση», σε: (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2013), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 517, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 31.05.2026]
- 34 **Κομνηνός, Α. και Λιανός Ιωάν.** «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Α. Ιστορικές, θεωρητικές βάσεις και αντικείμενο προστασίας των άρθρων 2 του Ν 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ - 6. Η σχέση της Ανακοίνωσης προτεραιοτήτων με τη νομολογία», σε: (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2013), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 467 – 470
- 35 **Κομνηνός, Α. και Λιανός Ιωάν.** «§13 Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης – Β. Τα στοιχεία του κανόνα δικαίου των άρθρων 2 του Ν. 3959/2011 και 102 ΣΛΕΕ – Κατάχρηση – Ειδική έννοια στο δίκαιο ανταγωνισμού – vi. Αντικειμενικοί δικαιολογητικοί λόγοι», σε: (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2013), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 485 - 489
- 36 **Κοσμίδης, Ν. και Τζουγανάτος Δ.** «§15 Καταχρήσεις τιμολογιακού χαρακτήρα – Γ. Καταχρηστική εκπτωτική πολιτική – 5. Η πρακτική του Δικαστηρίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μετά τη δημοσίευση της Ανακοίνωσης - i. Η απόφαση Intel», σε: (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2013), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 681, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 31.05.2026]
- 37 **Κοτσίρης, Λ.** (2012), *Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο*, Αθήνα - Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Σάκκουλα, (2^η Έκδοση), [Πρόσβαση μέσω Sakkoulas-Online.gr, 20.04.2026]
- 38 **Κυριακωννάκη, Δ.** (2024), *Ψηφιακές Πλατφόρμες και Συμπεριφορική Οικονομική Ανάλυση*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]

- 39 Μικρουλέα, Α. Π.** (2023), *Ανταγωνισμός και Ρύθμιση στην Ψηφιακή Οικονομία (Πλατφόρμες, Big Data, Αλγόριθμοι, Blockchain)*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026 & 31.05.2026]
- 40 Μικρουλέα, Α. και Χρυσάνθης, Χ.** (2025), *Πρακτικά Θέματα Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας & Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 31.05.2026]
- 41 Τζουγανάτος, Δ.** «§5 Σχέση του δικαίου του ελεύθερου με το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού - Α. Εισαγωγικά», σε : (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2013), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 171-173, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 31.05.2026]
- 42 Τζουγανάτος, Δ.** «Ε. Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα», σε : (επιμέλεια), Τζουγανάτος, Δ. (2020), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού (Ουσιαστικό δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού)*, 1^{ος} τόμος, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 196 – 197, [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]
- 43 Τριανταφυλλάκης, Γ. Δ.** (2019), *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, (4η Έκδοση)
- 44 Τριανταφυλλάκης, Γ. Δ.** (2024), *Δίκαιο Ανταγωνισμού & Προστασίας Καταναλωτή*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.
- 45 Φεφές, Μ. Β.** (2025), *Εισαγωγή στο Δίκαιο*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη, (3^η Έκδοση), [Πρόσβαση μέσω Qualex, 16.04.2026]